

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

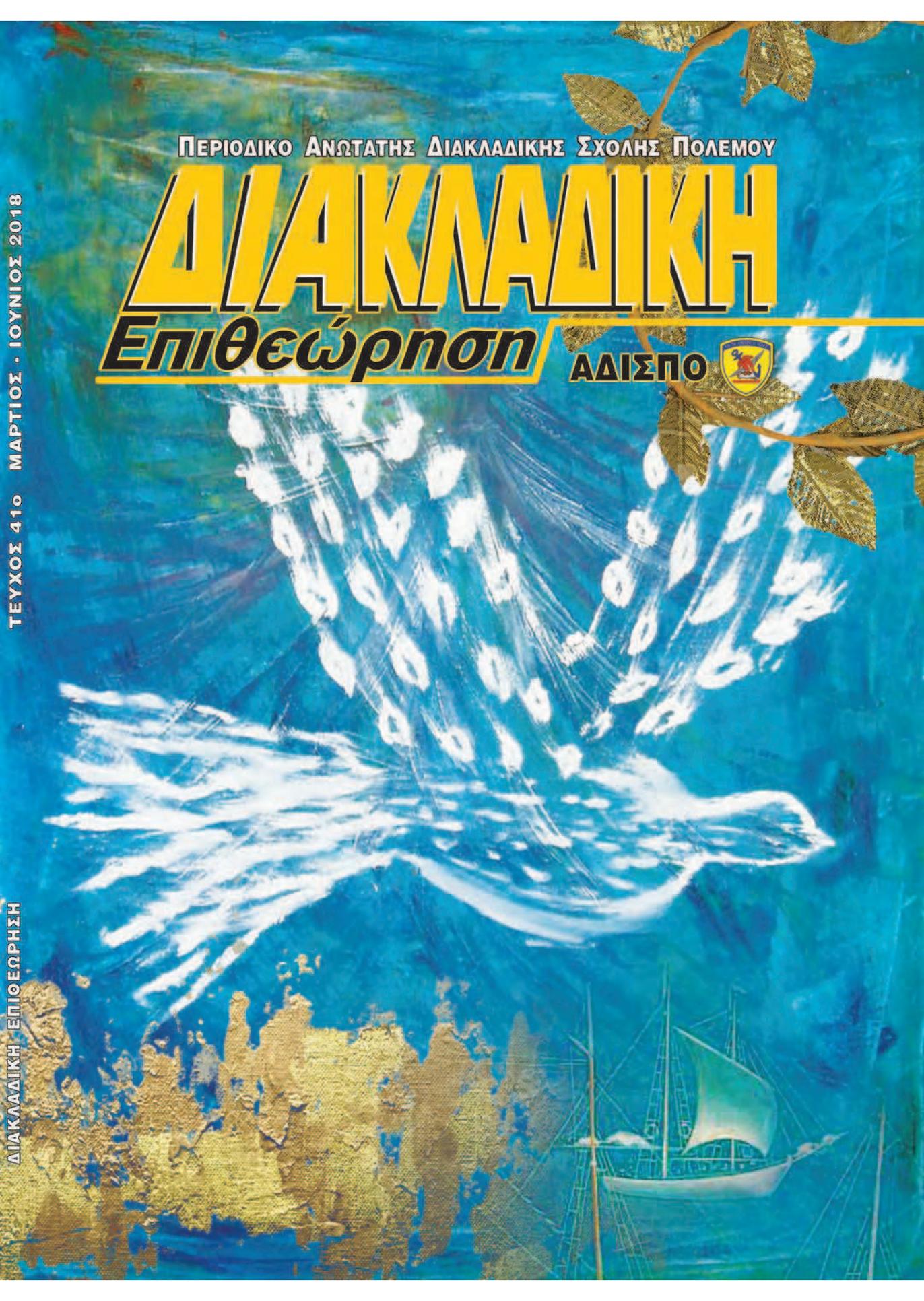
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΤΕΥΧΟΣ 41ο ΜΑΡΤΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υπτιγος Δημοσθένης Βιτετζάκης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Μιχαήλ Γιαννόπουλος
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης
Σχης (ΠΖ) Κωνσταντίνος Μοδίτσης
Σμχος (Ι) Αντώνιος Καλμουρτζής
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σχης (ΠΒ) Δήμος Γουγουύσης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Νεκτάριος Μαρκάκης
Πρωτοπρεσβύτερος Στρατιωτικός Ιερέας,
Σχης (ΑΣ) Κωνσταντίνος Β. Ζιάκας
Εκπαιδευτής ΑΔΙΣΠΟ,
Πχης Χαράλαμπος Γκιώνης ΠΙΝ
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Τχης (ΠΒ) Ελευθέριος Παπαδόπουλος
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Ανχης (ΠΖ) Γεώργιος Κωστής
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:
α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.
β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.
γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αριθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό “Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημοσθένη Βιτετζάκη
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

το παρόν τεύχος είναι αφιερωμένο στον ηρωικό πιλότο του Mirage M2000-5, που απωλέσθη κατά την πώση του αεροσκάφους του την 12 Απριλίου 2018. Το μοιραίο Mirage επέστρεψε στην 135 Σμηναρχία Μάχης Σκύρου, απ' όπου είχε απογειωθεί μαζί με άλλο ένα, για να αναχαιτίσουν τουρκικά μαχητικά που είχαν παραβιάσει το FIR Αθηνών. Κατέπεσε στις 12:15 εννέα ναυτικά μίλια βορειοανατολικά της νήσου Σκύρου.

Ο ηρωικός Αξιωματικός είναι ο Σμηναγός (Ι) Γεώργιος Μπαλταδώρος.

Οι Ένοπλες Δυνάμεις στην ξηρά στην θάλασσα και στον αέρα, στο πλαίσιο της αποτροπής, φυλάνε καθημερινά Θερμοπύλες και οι πεσόντες νεκροί μας παραγγέλλουν: «Ω Ξειν, αγγέλλειν Λακεδαιμονίους ότι τήδε κείμεθα τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι», προσπαθώντας να εξασφαλίσουν ότι η κοινή γνώμη των απανταχού Λακεδαιμονίων θα ενημερώνεται ότι έπραξαν σύμφωνα με τις επιταγές της ηθικής τους τάξης.

Η κύρια αποστολή της Πολεμικής Αεροπορίας μας, είναι η άρτια οργάνωση, στελέχωση, εξοπλισμός, εκπαίδευση, αξιολόγηση και προπαρασκευή του προσωπικού της με σκοπό την ανάπτυξη αεροπορικής ισχύος, ικανής να προασπίσει τα εθνικά συμφέροντα, πρωταρχικά μέσω της «ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ» και αν αυτό δεν καταστεί δυνατό να διεξάγει άμεσα εντατικές και παρατεταμένες αεροπορικές επιχειρήσεις για την απόκτηση και διατήρηση του μέγιστου δυνατού βαθμού αεροπορικού ελέγχου, να διασφαλίσει την αεράμυνα της χώρας, να παρέξει αεροπορική προστασία και υποστήριξη στις επιχειρήσεις των άλλων Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων και να συμβάλλει στην επίτευξη των εθνικών στόχων.

Συνεπώς, και ενώ βρισκόμαστε σε περίοδο ειρήνης, η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας, έχει ως αποτέλεσμα στο πλαίσιο αυτής της αυτονόητης αποστολής της Πολεμικής Αεροπορίας, να απογειώνονται καθημερινά αεροσκάφη μας για να συμμετέχουν σε αναχαιτίσεις και αερομαχίες με τουρκικά αεροσκάφη που εκτελούν παραβάσεις των κανόνων εναέριας κυκλοφορίας και παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου. Γεγονός που πέρα από την κόπωση και φθορά προσωπικού και υλικού συντηρεί μία ένταση, που συνοδεύει ως αναπόσπαστο κομμάτι κάθε συνάντηση των ελληνικών και τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων. Ένταση που έχει το δυναμικό να προκαλέσει σοβαρά ατυχήματα και κρίσεις μεταξύ των χωρών.

Πρωταγωνιστής και κύριος αρωγός της προσπάθειας της Πολεμικής Αεροπορίας ειδικά και των Ενόπλων Δυνάμεων γενικά, αποτελεί το προσωπικό τους που με τις άοκνες προσπάθειές του, μη φειδόμενο κόπων και κινδύνων, επιτελεί στο ακέραιο το καθήκον του με υψηλό αίσθημα ευθύνης και επαγγελματισμό.

Είναι ιερό μας χρέος να διατηρούμε ζωντανή τη μνήμη όλων αυτών των συναδέλφων μας που έχασαν τη ζωή τους κατά την εκτέλεση του ηθικού χρέους όλων μας απέναντι στην πατρίδα.

Καλή ανάγνωση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης γεννήθηκε το 1963 στα Χανιά Κρήτης, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1981 και αποφοίτησε το 1985, οπότε και ονομάστηκε Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού.

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού, ΔΠΒ Σχηματισμών, ΣΣΕ, ΣΠΒ, 79 ΑΔΤΕ, σε γενικές θέσεις στο ΓΕΣ, την 1η ΣΤΡΑΤΙΑ και την ΑΣΔΕΝ.

Επιπλέον έχει διατελέσει Διοικητής στο 95 ΤΕ, στη 196 Α/Κ ΜΒΠ, στη ΔΠΒ/1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ, στην 79 ΑΔΤΕ, Υποδιοικητής στη Σχολή Πυροβολικού, Υποδιευθυντής και Διευθυντής στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΓΕΣ.

Είναι απόφοιτος όλων των σχολείων του Όπλου του Πυροβολικού που προβλέπονται κατά βαθμό, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ).

Είναι απόφοιτος του Κέντρου Διπλωματικών και Στρατηγικών Μελετών (CEDS) Αθηνών και του Τμήματος Στρατηγικών Πληροφοριών της Διακλαδικής Σχολής Πληροφοριών.

Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει μία κόρη.

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Οι Μεταναστάσιμες Συνάξεις ως Πηγή της Θείας Ευχαριστίας"
του Πρωτοπρεσβύτερου **Νεκτάριου Μαρκάκη**, Στρατιωτικού Ιερέως 1

"Το Μακεδονικό Ζήτημα και ο Μακεδονικός Αγώνας"
του Σχη (ΑΣ) **Κωνσταντίνου Β. Ζιάκα**, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ 7

"Κυβερνοάμυνα ως σύγχρονο Στρατηγικό Κέντρο Βάρους"
του Πχη **Χαράλ. Γκιώνη ΠΝ**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 21

"Οι Ιδιώτητες Στρατιωτικές Εταιρίες Ασφάλειας"
του Τχη (ΠΒ) **Ελευθ. Παπαδόπουλου**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 25

"Βασικές αρχές πολέμου στη βρετανική Ειδική Επιχείρηση «BARRAS»
(2000), στη Σιέρα Λεόνε"
του Ανχη (ΠΖ) **Γεώργιου Κωστή**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 37

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης

60

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

66 Ημερίδα Έδρας “ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ”

72 Ημερίδα με θέμα “Διαχείριση Κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική - Αμυντική Πολιτική και Στρατηγική”

74 Άσκηση ΙΑΣΩΝ 18 “Συμμαχικό Στρατηγείο”

76 Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

78 Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

80 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ

82 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ

84 Επίσκεψη Υπαρχηγού ΓΕΕΘΑ

85 Επίσκεψη Διοικητού 1ης Στρατιάς

86 Επίσκεψη Διοικητού ΕΜΑΚ

87

Η Βιβλιοθήκη μας

91

Καλλιτεχνική Ματιά

92

Σταυρόλεξο

95

Απάνθισμα Σοφίας

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.Δι.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.Δι.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίσθηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

"Οι Μεταναστάσιμες Συνάξεις ως Πηγή της Θείας Ευχαριστίας"

του Πρωτοπρεσβύτερου **Νεκτάριου Μαρκάκη**, Στρατιωτικού Ιερέως

Την Κυριακή του Αντιπάσχα ή Κυριακή του Θωμά, την αμέσως επόμενη Κυριακή από το Πάσχα, διαβάζουμε ευαγγελική περικοπή από το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο¹. Η περικοπή αυτή περιγράφει την εμφάνιση του Χριστού στους Μαθητές του μετά την Ανάστασή Του. Σε αυτή την πρώτη σύναξη των Μαθητών, η οποία πραγματοποιήθηκε «*τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων*», την πρώτη ημέρα της εβδομάδος, μία ημέρα μετά το Σάββατο, την Κυριακή δηλαδή, απουσίαζε ένας μαθητής, ο Θωμάς. Ο Θωμάς βρέθηκε στην αμέσως επόμενη σύναξη, η οποία πραγματοποιήθηκε «*μεθ' ἡμέρας ὀκτώ*», δηλαδή την επόμενη Κυριακή. Αυτό περιγράφει το ευαγγέλιο.

Ο Ιωάννης γράφει το Ευαγγέλιό του σε εποχή δύσκολη για την πρώτη χριστιανική Εκκλησία, σε καιρούς διωγμών εναντίον της Εκκλησίας. Ο ίδιος εξορίζεται στη νήσο Πάτμο². Οι δυσμενείς συνθήκες που επικρατούν για την Εκκλησία, αναγκάζουν να μην αποκαλύπτεται η μυστηριακή πρακτική, το τελετουργικό, το τυπικό των συνάξεων. Επιβάλλεται έτσι η αναγκαιότητα απόκρυψης των πεπραγμένων. Η απόκρυψη αυτή στη θεολογική γλώσσα αποκαλείται πρακτική ή πειθαρχία της αποκρύψεως, *Disciplina Arcana*³.

Μετά την παύση των διωγμών και την θεσμοθέτηση της ανεξιθρησκίας με το διάταγμα των Μεδιολάνων, αποκαλύπτεται σταδιακά η μυστηριακή πράξη της Εκκλησίας. Ο Ιωάννης γράφει πολύ πριν την εποχή της θρησκευτικής ελευθερίας. Γράφει σε εποχή διωγμών και γι αυτό, ενώ αποκαλύπτει τη διδασκαλία, αποκρύπτει το μυστήριο, τη μυσταγωγία. Τι είναι όμως αυτό που υπαινίσσεται η ευαγγελική περικοπή την οποία διαβάζουμε την Κυριακή του Θωμά; Τι κρύβεται πίσω από αυτή τη διήγηση; Ποιά πρακτική αποσιωπά το ευαγγέλιο;

Η διήγηση αναφέρεται σε σύναξη των Μαθητών. Οι μαθητές δεν είναι διασκορπισμένοι, ούτε τυχαία συναντήθηκαν στο συγκεκριμένο χώρο. Οι Μαθητές πραγματοποίησαν σύναξη την οποία προετοίμασαν ακολουθώντας την επαγγελία του Χριστού. Εάν θελήσουμε να ακολουθήσουμε βήμα βήμα την ευαγγελική διήγηση, θα μπορούσαμε να καταρτίσουμε ένα λειτουργικό σχήμα της πρώτης και δεύτερης μεταναστάσιμης συνάξεως του Χριστού με τους μαθητές του.

Οι πρώτες συνάξεις φαίνεται να είναι εβδομαδιαίες. Πραγματοποιούνται ανά οκτώ ημέρες, «*μεθ' ἡμέρας ὀκτώ*». Η σύναξη πραγματοποιείται κάθε Κυριακή. Κυριακή ήταν που φανερώθηκε ο Χριστός και πρωτοσυναντήθηκε με τους μαθητές του και πάλι Κυριακή ξαναήρθε στη σύναξη των μαθητών⁴. Η δεύτερη εμφάνιση του Χριστού στους μαθητές μετά από οκτώ ημέρες εγκαινιάζει την εβδομαδιαία επανάληψη της συνάξεως, γι' αυτό ονομάζεται και ημέρα των Εγκαινίων⁵. Η πρακτική της Εκκλησίας

1. Ιωάν. 20, 19-31.

2. Βλ. ενδεικτικά: Ιωάννης Παναγόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, σ. 130 κ. εξ. - Ιωάννης Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, σ. 237 κ. εξ. - Απόστολος Γλαβινιάς, *Οι Διωγμοί Κατά της Εκκλησίας...*, σ. 61 κ. εξ.

3. Μέγας Βασίλειος, Κανόνας 91ος. - Μέγας Βασίλειος, PG 32, 189. - Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 56, 136. - Βλ. Βλάσιος Φειδάς, *Εκκλησιαστική Ιστορία Α*, σ. 267.

4. Γρηγόριος Παλαμάς, PG 151, 232 b.

5. Πεντηκοστάριον, Συναξάριον Κυριακής του Αντιπάσχα. - Βλ. Γρηγόριος Θεολόγος, PG 36, 612.

να τελεί τη Θεία Λειτουργία κάθε Κυριακή, εικονίζει και βιώνει εκείνες τις συνάξεις⁶. Κάθε Κυριακή η Εκκλησία ομολογεί και κηρύττει την Ανάσταση του Κυρίου⁷. Συνεπώς, η πρακτική της Κυριακάτικης συνάξεως είναι συνέχεια των πρώτων συναντήσεων του Χριστού με τους μαθητές του. Αυτές οι πρώτες συνάξεις μας επιτρέπουν να υποψιαστούμε το τυπικό και τελετουργικό το οποίο προφανώς ακολουθήθηκε στις μεταναστώσιμες αυτές συνάξεις.

Αρχικά, ο Χριστός εισέρχεται στον χώρο που πραγματοποιείται η σύναξη. Η είσοδος αυτή επιτελείται με ένα θαυμαστό τρόπο. Ο Χριστός εισέρχεται δίχως να ανοίξουν οι θύρες, χωρίς να μετακινηθούν οι πόρτες⁸. Ο Χριστός εισέρχεται «*τῶν θυρῶν κεκλεισμένων*». Συμβαίνει μια εισόδευση, κατά παρόμοιο τρόπο με αυτές τις εισοδεύσεις της Θείας Λειτουργίας. Η πρακτική των κλειστών θυρών δηλώνει μυστήριο και μυσταγωγία, κάτι που η πρώτη Εκκλησία τηρούσε κατά την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας, κεκλεισμένων των θυρών για να μην είναι σε θέα των μη βαπτισμένων και αμυήτων. Ήταν σε χρήση τα παραπετάσματα για να διαφυλαχθεί η ιερότητα του μυστηρίου. Κατάλοιπο αυτής της πρακτικής είναι το παράγγελμα των διακόνων: «*τᾶς θύρας, τᾶς θύρας*», το οποίο πρακτικά σήμαινε να κλείσουν οι θύρες και να παραμείνουν μόνο οι πιστοί για την Θεία Λειτουργία. Προηγουμένως οι διάκονοι παρήγγειλαν στους κατηχουμένους και στους αμυήτους: «*προέλθετε*», δηλαδή αποχωρήστε και μόνο οι πιστοί «*προσέλθετε*» για την τέλεση της Θείας Λειτουργίας.

Ο Χριστός, αφού εισήλθε στον χώρο, «*ἔστη εἰς τό μέσον*», στάθηκε στη μέση της συνάξεως. Ο συσχετισμός αυτής της κινήσεως με την περιγραφή της Αποκαλύψεως σε μια ευχαριστιακού χαρακτήρα ερμηνεία⁹ για το θρόνο του Θεού¹⁰, θα μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι, ο ευαγγελιστής υπαινίσσεται την ανάβαση του λειτουργού αρχιερέως στο δεσποτικό θρόνο. Ο θρόνος του επισκόπου βρίσκεται ακριβώς στο μέσον του Ιερού Βήματος πίσω από την Αγία Τράπεζα. Ο δεσποτικός θρόνος που βρίσκεται στο σολέα είναι μεταγενέστερος και προέκταση αυτού του θρόνου¹¹.

Η πρώτη φράση που είπε ο Χριστός στους Μαθητές του, δεν είναι να έχετε πίστη, ή αγάπη, ή ελπίδα, ή ομόνοια, ή σοφία, ή οτιδήποτε άλλο. Τους είπε: «*εἰρήνη ὑμῖν*». Μήπως η πρακτική της Θείας Λειτουργίας να έχει ως πρώτο αίτημα την ειρήνη («*ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*»), αλλά και τελευταίο («*ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν*»), είναι συνέχεια την πρακτικής των πρώτων αυτών συνάξεων; Διασώζεται ότι στις πρωτοχριστιανικές Θείες Λειτουργίες η πρώτη φράση του επισκόπου ήταν το «*εἰρήνη πᾶσι*», «*ραχ*»¹². Η πρώτη κίνηση ήταν ο ασπασμός της ειρήνης¹³. Γι' αυτό και μεταγενέστερα διασώθηκε ως πρώτο αίτημα της Θείας Λειτουργίας, το γεγονός της ειρήνης. Γίνεται αντιληπτό ότι οι πρώτες συναντήσεις του Αναστάντος Χριστού με τους μαθητές του πραγματοποιούνται σε λειτουργικό κλίμα.

Ακολουθεί η διδασκαλία του Χριστού στους μαθητές και η προτροπή να κηρύξουν το Ευαγγέλιο στον κόσμο. Στην πορεία προς Εμμαούς, ο Χριστός ερμήνευε τον

6. Γρηγόριος Παλαμάς, PG 151, 232 c.

7. Αλέξανδρος Σμέμαν, *Η Εκκλησία Προσευχομένη*, σ. 90-92. - Γεώργιος Φίλιας, *Λειτουργική*, τομ. Α', σ. 43. - Γρηγόριος Ιερομόναχος, *Ο Εκκλησιασμός*, σ. 103 κ. εξ.

8. Βλ. Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 59, 683.

9. Γεώργιος Φίλιας, *Η Έννοια της Όγδοης Ημέρας*, σ. 56.

10. Αποκ. 4, 2.

11. Βλ. ενδεικτικά: Κωνσταντίνος Καλλίνικος, *Ο Χριστιανικός Ναός...*, σ. 128. - Γεώργιος Αντουράκης, *Χριστιανική Αρχαιολογία...*, σ. 204

12. Βλ. Κλήμης Ρώμης, PG 2, 6045. - Διονύσιος Αρεοπαγίτης, PG 3, 1123.

13. Βλ. Βλάσιος Φειδᾶς, *Εκκλησιαστική Ιστορία Α'*, σ. 268.

Μωυσή και όλους τους προφήτες¹⁴. Μετά την εισόδευση και την ανάβαση στο δεσποτικό θρόνο, ακολουθεί η διδασκαλία, η ανάγνωση των Γραφών. Γι αυτό και η Θεία Λειτουργία έχει ως απαραίτητο και βασικό συστατικό την ανάγνωση του Ευαγγελίου, το αποστολικό και το ευαγγελικό ανάγνωσμα και το κήρυγμα. Ο Λόγος του Θεού στη συνέχεια παρατίθεται ως Σώμα και Αίμα, είναι ο Χριστός. Αυτή η μεταβατική κίνηση από τη διδασκαλία στην Κοινωνία αποτυπώνει την ενσάρκωση, την ενανθρώπιση του Λόγου. Ο Χριστός, ως ο άσαρκος Λόγος, ενσαρκώνεται, «*ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*»¹⁵. Στη Θεία Λειτουργία φανερώνεται με τη διδασκαλία, αποκαλύπτεται στο Σώμα και στο Αίμα της Θείας Ευχαριστίας και σκηνώνει εντός μας με τη Θεία Κοινωνία. Είναι φανερό ότι τα δύο κύρια μέρη της Θείας Λειτουργίας, Διδασκαλία - Αναφορά, αντανακλούν τη φράση «*ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*».

Στη δεύτερη σύναξη ο Θωμάς αναφωνεί: «*Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου*». Πόσοι έχουμε συνειδητοποιήσει ότι αυτές οι δύο λέξεις, αυτή η μικρή και σύντομη φράση είναι ένα από τα πρώτα Σύμβολα Πίστεως; Σήμερα δεν μπορεί να τελεσθεί Θεία Λειτουργία χωρίς την ανάγνωση του Συμβόλου Πίστεως, χωρίς το «Πιστεύω». Ο Θωμάς στη δεύτερη σύναξη αναλαμβάνει να εκφράσει, να ομολογήσει την Πίστη, να διατυπώσει το «Πιστεύω»¹⁶.

Από την πρώτη σύναξη ήδη, ο Χριστός φανερώνει στους μαθητές τον Τριαδικό Θεό. Αποκαλύπτει τον Πατέρα: «*Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ*». Αποκαλύπτει τον Ἴδιο, τον Οποῖο αποστέλλει ο Πατήρ: «*ἀπέσταλκέ με*». Αποκαλύπτει το Ἅγιον Πνεῦμα: «*λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον*». Στις πρώτες αυτές λατρευτικές συνάξεις γίνεται αναφορά στον Τριαδικό Θεό. Η αναφορά στο Ἅγιον Πνεῦμα, πολύ εύκολα θα μπορούσε να παραπέμψει σε μια πρώιμης μορφής καθαγιαστική ευχή, με επίκληση στο Ἅγιον Πνεῦμα για τον καθαγιασμό του ἄρτου και του οίνου.

Γιατί ο Θωμάς εκφράζει την πρόθεση να αγγίξει τον Χριστό; Ενδεχομένως στο σημείο αυτό να υπονοείται η κίνηση των λοιπών Μαθητῶν για τέλεση της Θείας Ευχαριστίας, με το άγγιγμα του Αγίου Ἄρτου ως το Σώμα του Χριστού. Πιθανῶς η προτροπή του Χριστού προς τον Θωμά να τον ψηλαφίσει, να τον αγγίξει, να ήταν ένα είδος παραγγέλματος να αγγίξει τον Ἅγιο Ἄρτο, δηλαδή να λειτουργήσει, «*λάβε τὴν παρακαταθήκην ταύτην*». Ὅποιος Κοινωνεῖ, ψηλαφεῖ τον Χριστό ὅπως ο Θωμάς¹⁷. Η ευαγγελική περικοπή ολοκληρώνεται με τη φράση: «*καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς*». Τι μας εμποδίζει σε αυτή τη φράση να υποθέσουμε την μυστική τέλεση της Θείας Λειτουργίας; Γιατί να μην υποψιαστούμε ότι τα «*ἄλλα σημεῖα*» είναι η τελετουργία για την οποία δεν μας έχει πληροφορήσει ο ευαγγελιστής;

Ενδεχομένως να προβληθεῖ ἐνσταση. Ποιό γεγονός παρέχει σιγουριά; Πῶς γνωρίζουμε ότι το τελετουργικό των πρώτων συναντήσεων του Χριστού και των μαθητῶν Του ήταν Θεία Λειτουργία; Σε ποῖο σημείο αναφέρεται ρητὰ η χρήση ἄρτου και οίνου; Δύο χαρακτηριστικά σημεῖα μας επιτρέπουν την εξαγωγή βάσιμου συμπεράσματος ότι πρόκειται για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.

Το πρώτο είναι η επαγγελία του Χριστού κατά τον Μυστικό Δείπνο, ότι το γέννημα της ἀμπέλου, τον οἶνο της Θείας Ευχαριστίας, θα το πιεῖ ξανά καινούριο με τους

14. Λουκ. 24, 27.

15. Ιωάν. 1, 14.

16. Για την ερμηνεία της λέξεως «Κύριος» ως ομολογία πίστεως, βλ. ενδεικτικά: Oscar Cullmann, *Οι Αρχαίονες Ομολογίες Πίστεως*, σ. 42 κ. εξ.

17. Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 59, 686.

μαθητές του στην βασιλεία του Θεού, «Οὐ μὴ πίνω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτό πίνω μεθ' ὑμῶν καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου»¹⁸.

Πως εκφράζεται η Βασιλεία του Θεού στον κόσμο; Πότε ἤρθε; Αφού δεν ἤρθε η Δευτέρα Παρουσία. Η Βασιλεία του Θεού εγκαθίσταται στον κόσμο με την Ανάστασι¹⁹ και κάθε φορά που τελείται η Θεία Λειτουργία, υποδεχόμαστε την Βασιλεία του Θεού. Αυτό δεν λέμε σε κάθε Θεία Λειτουργία; «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία», δηλαδή, «καλώς ὀρισε» Βασιλεία του Θεού. Μετά την Ανάσταση ο Χριστός τελεί τη Θεία Λειτουργία με τους μαθητές του. Κοινωνούν το καινούριο γέννημα της αμπέλου. Το Ποτήριο από το οποίο κοινωνάμε, ο οίνος της Θείας Ευχαριστίας, είναι το καινούριο γέννημα της αμπέλου στο οποίο αναφέρθηκε ο Χριστός²⁰ και το οποίο εγκαινίασε. Μόνο ο Ιούδας δεν κοινωνήσε από το καινούριο γέννημα της αμπέλου, αφού στο Μυστικό Δείπνο, μόλις ἔλαβε τον ἄρτο, δεν ἔμεινε ἕως το τέλος, ἀλλὰ ἔφυγε ἀμέσως²¹. Η Θεία Λειτουργία αποτελεί την ιστορική πραγματικότητα της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο. Είναι η φανέρωσή Της²². Γι' αυτό, το τροπάριο μας καλεῖ την Ανάσταση να κοινωνήσουμε ἀπὸ το καινούριο γέννημα της αμπέλου, «*Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος... Βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν*»²³.

Το δεύτερο σημεῖο, που μας επιτρέπει να υποστηρίξουμε ὅτι ο Χριστός με τους μαθητές του τέλεσαν τη Θεία Ευχαριστία, εἶναι ἡ ἀναφορά του Λουκά στην πορεία πρὸς Ἐμμαοῦς²⁴. Εκεί, δύο μαθητές συνοδοιπόροι με τον Χριστό, δεν μπορούσαν να τον ἀναγνώρισουν, παρόλο που τους ἀνέλυσε τις Γραφές. Ὅταν πια το βράδυ στο δείπνο, τους μοίρασε τον ἄρτο, τότε ἀνοῖξαν τα μάτια τους και τον γνώρισαν. Τον ἀναγνώρισαν «*ἐν τῇ κλάσῃ τοῦ ἄρτου*», στο κόψιμο του ψωμιοῦ, στην τέλεση δηλαδή της Θείας Ευχαριστίας. Η Τέλεση αὐτή ἀπὸ τον Κύριο πραγματοποιήθηκε την ἴδια ἡμέρα της Ἀναστάσεώς του, την Κυριακή²⁵. Ἐτσι ο Χριστός μετὰ το Μυστικό (Μυστηριακό) Δείπνο, εὐαγγελίσθηκε στους μαθητές και το Μυστικό (Μυστηριακό) Πάσχα, «*καὶ Πάσχα τό Μυστικόν*»²⁶. Γι' αὐτό ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης ὀνομάζει τους μαθητές μύστες²⁷, ἀφού μιλούν στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Η Θεία Ευχαριστία τελέσθηκε ἐπανειλημμένως ἀπὸ τον Χριστό ἐνώπιον των μαθητῶν του κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ την Ανάσταση ἕως την Ἀνάληψη²⁸. Κάθε Κυριακή οἱ ἀπόστολοι κοινωνοῦσαν τὸ ἁγιασμένο Σῶμα και τὸ τίμιο Αἷμα του Κυρίου²⁹. Ἀλλὰ και σε ἄλλες ἡμέρες, πάλι τελοῦσαν την Θεία Ευχαριστία³⁰. Τελοῦσαν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο πράγμα, ἐπαναλαμβανόμενο. Ἦταν οἱ ἐπαναλήψεις του ἀνεπανάληπτου³¹.

18. Ματθ. 26, 29. Βλ. κ Λουκ. 22, 16 «*Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου πληρωθῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ*».

19. Ευτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, PG 86, 2396. - Βλ. Γεώργιος Φίλιας, Λειτουργική, τομ. Α', σ. 136.

20. Γρηγόριος Θεολόγος, PG 36, 656.

21. Ευσέβιος Αλεξανδρείας, PG 86, 413.

22. Χρήστος Βούλγαρης, *Ιστορία της Αρχιεγόνου Αποστολικής Εκκλησίας*, σ. 646-647.

23. α' τροπάριο Η' ωδῆς Πάσχα.

24. Λουκ. 24, 13-35.

25. Γεώργιος Φίλιας, *Η Έννοια της Ογδόης Ημέρας*, σ. 52-54.

26. α' τροπάριο Ζ' ωδῆς Πάσχα.

27. Νικόδημος Αγιορείτης, Ευαγγέλιο του Εσπερινού την ημέρα του Πάσχα στην ομηρική διάλεκτο. «*Οὐχ ἅμα τοῖς ἄλλοις μύσταις*», ὁ Θωμάς δεν ἦταν μαζί με τους ἄλλους μύστες, ἐννοεῖ μαθητές.

28. Χρήστος Βούλγαρης, *Ιστορία της Αρχιεγόνου Αποστολικής Εκκλησίας*, σ. 640.

29. Ευσέβιος Παμφύλου, PG 24, 705.

30. Χρήστος Βούλγαρης, *Ιστορία της Αρχιεγόνου Αποστολικής Εκκλησίας*, σ. 641.

31. Βλ. Αλέξανδρος Σμέμαν, *Η Εκκλησία Προσευχομένη*, σ. 84.

Υπάρχουν πάρα πολλά θεολογικά βιβλία τα οποία διαπραγματεύονται και ερμηνεύουν τη Θεία Λειτουργία. Αναλύουν εκτενώς και σε βάθος το Μυστικό Δείπνο και τις πρωτοχριστιανικές αποστολικές συνάξεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μετά την Πεντηκοστή. Κι όμως, δεν κάνουν, όχι μόνο αναφορά, αλλά ούτε υπαινιγμό στις πρώτες αυτές Θείες Λειτουργίες τις οποίες τέλεσε ο Κύριος με τους μαθητές του κατά το μεταναστάσιμο σαρανταήμερο. Ο Χριστός δεν περιορίστηκε στο Μυστικό Δείπνο, αλλά προέκτεινε την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας και μετά την Ανάσταση. Αυτές οι πρώτες Θείες Λειτουργίες είναι οι απαρχές και οι βάσεις της Λατρευτικής ζωής της Εκκλησίας. Έχει υποστηριχθεί ότι, πηγή της Θείας Ευχαριστίας δεν είναι μόνο ο Μυστικός Δείπνος, αλλά και οι μεταναστάσιμες συνάξεις του Χριστού με τους μαθητές του³². Ένας παλιός ύμνος αναφέρει ότι οι μαθητές, αφού ήρθαν στον τόπο που είχε καθοριστεί για να συναντήσουν τον αναστημένο Χριστό, εκεί δέχθηκαν από τον Χριστό την μυσταγωγία: «*Από ῥῆτον ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ μυσταγωγίαν*»³³.

Να σημειωθεί ότι, οι συνάξεις αυτές υπαινίσσονται τη σύνδεση της Θείας Ευχαριστίας με δύο άλλα μυστήρια, με τη Χειροτονία και την Εξομολόγηση. Η περιγραφή για εμφύσηση³⁴ και η αναφορά στο Άγιον Πνεύμα: «*λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον*», θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως πράξη χειροτονίας. Η φράση: «*ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς*», πολύ εύκολα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για το μυστήριο της Εξομολόγησης³⁵. Γνωρίζουμε ότι η Εξομολόγηση στα πρώτα χριστιανικά χρόνια ήταν ενταγμένη στην Θεία Λειτουργία, όπως και η χειροτονία της οποίας η σύνδεση με τη Θεία Λειτουργία διασώζεται ίδια έως σήμερα.

Από τις ευαγγελικές διηγήσεις που περιγράφουν τις μεταναστάσιμες συναντήσεις του Χριστού με τους μαθητές του, τις πρώτες λειτουργικές συνάξεις, προσπαθήσαμε να ανιχνεύσουμε ψήγματα τα οποία μας επιτρέπουν να υποθέσουμε τον πρώτο κορμό δομής και τυπικής διατάξεως τελέσεως των πρώτων Θείων Λειτουργιών και να σκιαγραφήσουμε το παραπάνω λειτουργικό σχήμα όπως το καταγράψαμε. Συμπεραίνουμε έτσι ότι, ο πρώτος αυτός βασικός κορμός αποτελείται από τα εξής στάδια: α. εισόδευση, β. ανάβαση στο θρόνο, γ. ειρήνευση, δ. διδασκαλία, ε. Σύμβολο Πίστεως, ς. καθαγιασμό, ζ. τεμαχισμό του Ἄρτου, η. Θεία Κοινωνία. Ένας προσεκτικός παραλληλισμός με την τυπική διάταξη της Θείας Λειτουργίας θα μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η σειρά αυτή αποτελεί το βασικό κορμό επάνω στον οποίο δομούνται οι Θείες Λειτουργίες οι οποίες είναι σε χρήση στην Εκκλησία μας αιώνες τώρα.

Έχει υποστηριχθεί ότι, η Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου και του Ιωάννου του Χρυσόστομου, έχουν την καταβολή τους σε αποστολική πρακτική και δομούνται επάνω στο λειτουργικό αποστολικό κορμό³⁶. Καταγράφουν την προηγούμενη λειτουργική παράδοση³⁷. Ο βασικός αυτός λειτουργικός κορμός μαζί με αρκετές αρχικές ευχές, μεταφέρθηκε από τα Ιεροσόλυμα στην Αντιόχεια και στη συνέχεια στην Κωνσταντινούπολη κατά τον Δ΄ αιώνα. Η αρχική Θεία Λειτουργία δέχθηκε καλλολογικές και φιλολογικές παρεμβάσεις από τους μεγάλους πατέρες Βασίλειο και Χρυσόστομο³⁸.

33. Γεώργιος Φίλιας, *Λειτουργική*, τομ. Α', σ. 133, υποσημ. 39.

34. PG 112, 229.

35. Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 59, 683 κ PG 63, 927.

36. Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 59, 683.

37. Ευάγγελος Θεοδώρου, *Παράδοση και Ανανέωση στη Λειτουργική Ζωή της Ορθόδοξου Εκκλησίας*, στο: ΙΣΕΕ, «*Λατρεύωμεν ευαρέστως τω Θεω*», Το αίτημα της λειτουργικής ανανέωσης στην Ορθόδοξη Εκκλησία, σ. 45.

38. Δημήτριος Τζέρπος, *Η Συμβολή των Πατέρων στη Διαμόρφωση της Χριστιανικής Λατρείας*, στο: «*Εκκλησία*», ΠΗ', 9, έτος 2011, σ. 609.

Η έρευνα κατέδειξε ότι η Ορθόδοξη Θεία Λειτουργία στα βασικά σημεία της δεν έχει τροποποιηθεί³⁹, δεν έχει υποστεί αλλαγές, ή πολύ περισσότερο μεταλλαγές. Συνεπώς οι διαδεδομένες Θείες Λειτουργίες του Βασιλείου και του Χρυσοστόμου, στη βάση τους ακολουθούν αποστολική πρακτική.

Για τις παραπάνω σκέψεις και επισημάνσεις, αφορμή μας έδωσε η ευαγγελική περικοπή της Κυριακής του Αντιπάσχα, της Κυριακής του Θωμά. Ο Χριστός προέτρεψε τον Θωμά να μην γίνεται άπιστος, αλλά πιστός. Τελικά ποια είναι η απιστία του Θωμά; Ο Θωμάς την πρώτη Κυριακή απουσίαζε από την λειτουργική σύναξη. Μήπως τελικά η απιστία είναι ότι δεν προσήλθε στην πρώτη Θεία Λειτουργία; μήπως επειδή έμεινε αλειτούργητος; Ενδεχομένως η φράση του Χριστού: «*μή γίνου ἄπιστος, ἀλλά πιστός*», τελικά να σημαίνει, μην απέχεις από την Κυριακάτικη λατρευτική σύναξη⁴⁰, μην απουσιάζεις από τη Θεία Ευχαριστία, μη γίνεσαι αλειτούργητος, αλλά λειτουργημένος. Αυτό συνέβη τη δεύτερη Κυριακή μετά την Ανάσταση. Έκτοτε, κάθε Κυριακή είναι Πάσχα, είναι Ανάσταση, είναι μεταναστάσιμη συνάντηση με τον Αναστάντα Χριστό. Κάθε Κυριακή τελείται η Θεία Λειτουργία και κάθε Κυριακή κοινωνάμε το Σώμα και το Αίμα του Χριστού⁴¹. Σε αυτή την εβδομαδιαία σύναξη στην οποία είναι παρών ο Χριστός, ο κάθε βαπτισμένος να μην απουσιάζει. Οφείλει να είναι παρών, για να είναι πιστός. «*Μή γίνου ἄπιστος*», δηλαδή αλειτούργητος, «*ἀλλά πιστός*», δηλαδή λειτουργημένος.

39. Θεόδωρος Κουμαριανός, *Βασικοί Σταθμοί στην Διαμόρφωση της Λειτουργικής Τάξεως (Τυπική) της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, στο: ΙΣΕΕ, «*Λατρεύσωμεν ευαρέστως τω Θεώ*», Το αίτημα της λειτουργικής ανανέωσης στην Ορθόδοξη Εκκλησία, σ. 90 κ 93.

40. Μήπως, να αντιμετωπίζαμε σε μια τέτοια διάσταση τον 80ο κανόνα της Πενθέκτης, ο οποίος ορίζει αποκοπή από το Σώμα της Εκκλησίας σε περίπτωση που ένας πιστός δεν λειτουργείται.

41. Ευσέβιος Παμφύλου, PG 24, 701.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πρωτοπρεσβύτερος του Οικουμενικού Θρόνου και Αντισυνταγματάρχης Νεκτάριος Μαρκάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης. Είναι απόφοιτος και κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ, υποψήφιος Δρ. της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ και κάτοχος Διπλώματος Καθηγητού Βυζαντινής Μουσικής. Υπηρέτησε σε θέσεις Στρατιωτικού Ιερέως σε Ταξιαρχία, στη ΔΑΥ, σε Στρατιωτικά Νοσοκομεία, στο Ναύσταθμο Κρήτης, στη ΣΕΑΠ κ.α. Έχει διατελέσει καθηγητής στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της ΙΑΚ, παραγωγός ραδιοφωνικών εκπομπών εκκλησιαστικού περιεχομένου, είναι συγγραφέας θεολογικών βιβλίων και έχει δημοσιεύσει διάφορα άρθρα. Είναι έγγαμος και υπηρετεί στη θέση του Στρατιωτικού Ιερέως του Γ΄ ΣΣ.

"Το Μακεδονικό Ζήτημα και ο Μακεδονικός Αγώνας"

του Σχη (ΑΣ) Κωνσταντίνου Β. Ζιάκα, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ

Η αναψηλάφηση της ιστορίας του Μακεδονικού αγώνα, μέσα από ιστορικά βιβλία εγκρίτων πανεπιστημιακών δασκάλων, απομνημονευμάτων αυτοπτών μαρτύρων, πρωταγωνιστών, παθιασμένων ερευνητών, διασωσμένων και δημοσιευμένων αρχείων του Υπουργείου Εξωτερικών, αναλύσεων και ιστορικών εκδόσεων, κρίνεται σκόπιμη, ιδιαίτερα σήμερα που επανέρχεται το «Μακεδονικό Ζήτημα» με άλλους όρους και κάτω από διαφορετικές συνθήκες.

Ο Μακεδονικός Αγώνας διεξήχθη στην Οθωμανική Μακεδονία, από ανθρώπους με πάθη και αρετές, με συναισθήματα και ανάγκες, με υποχρεώσεις και συμφέροντα. Αυτό δεν υποβαθμίζει ούτε το ανιδιοτελές της προσπάθειας ούτε τα ιδανικά για τα οποία αγωνιζόταν. Εξηγεί όμως σε μεγάλο και ικανοποιητικό βαθμό αποφάσεις και δράσεις των ανθρώπων, οι οποίες μπορεί με το πέρασμα των χρόνων να εξαγνίστηκαν, δεν παύουν όμως πολλές από αυτές να μην έχουν σχέση με τα ιδεώδη του ανθρωπισμού.

Στην Ελληνική Συνείδηση, ο όρος «Μακεδονία», αποτελεί το προωθημένο τμήμα του Ελληνισμού, τον προμαχώνα της Ελλάδας, την ιστορική έκφραση του ελληνικού μεγαλείου. Γεωγραφικά όμως, η Μακεδονία αποτελεί το γεωγραφικό χώρο με σύνορα τα οποία καθορίζονται στο Βορρά από τη γραμμή των Όρεων Σκόμιο (Πίνα Πλάνινα) - Μπαμπούνα (Γιακουπίστα), τις νότιες παρυφές του Σκάρδου (Σαρ), το βόρειο άκρο της λίμνης Αχρίδας, ενώ στο Νότο μέχρι τον Όλυμπο και τα όρη Χάσια, στην Ανατολή μέχρι τη Ροδόπη και το Νέστο, και στη Δύση μέχρι τα όρη Κάμια, Οστροβίτσα, Γράμμο, Βόρεια Πίνδο.

Η σημαντική στρατηγική, πολιτική και οικονομική αξία της Μακεδονίας προσέλκυσε το ενδιαφέρον πολλών επιδρομέων στον πολυτάραχο ιστορικό της βίο. Από τους πολυάριθμους επιδρομείς μόνο οι Τούρκοι, οι Σλάβοι, οι Βούλγαροι και οι Ρουμάνοι διεκδίκησαν την μόνιμη εγκατάστασή τους στη Μακεδονία.

Οι Βούλγαροι οι οποίοι ήταν Ασιάτες (ταταρικά φύλλα) στην καταγωγή, κινήθηκαν από τα βόρεια του Δούναβη και εγκαταστάθηκαν το 679 μ.χ., με την αναγνώριση του Αυτοκράτορα των Ρωμαίων Κωνσταντίνου του Δ', σε περιοχή όπου υπήρχαν

Χάρτης της Μακεδονίας ως επαρχίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

αυτόχθονες Έλληνες, εκλατινισμένες θρακοϊλλυρικές φυλές και Σλάβοι. Οι Σλάβοι, που υπερτερούσαν σε αριθμό από τα υπόλοιπα φύλλα, κατόρθωσαν μέσα σε 150 χρόνια να εκσλαβίσουν γλωσσικά όχι μόνο τους υποτελείς Έλληνες που προϋπήρχαν στην περιοχή, αλλά και τους Βουλγάρους. Οι Βούλγαροι μετά τον εκσλαβισμό τους, στις αρχές του 9ου αιώνα, άρχισαν την επεκτατική τους κάθοδο προς το νότο και προς τα τέλη του ίδιου αιώνα άρχισαν να εισέρχονται στη Μακεδονία, όπου θα την διεκδικήσουν με διάφορους τρόπους και μεθόδους σε όλη την υπόλοιπη περίοδο.

Παρά τις επιδρομές που δέχτηκε η Μακεδονία, ο Ελληνισμός παρέμεινε ουσιαστικά αμετακίνητος και αδιάσπαστος, χωρίς μεγάλες εθνολογικές αλλοιώσεις, παρά την κατάκτηση της περιοχής από τους Οθωμανούς. Στις περιοχές νότια από την γενική γραμμή Καστοριά - Έδεσσα - Σέρρες - Δράμα, οι Έλληνες διατηρήσαν ανόθευτη τη γλώσσα και το ελληνικό εθνικό φρόνημα, όπως και στα μεγάλα αστικά κέντρα βορειότερα της γραμμής αυτής. Στην ύπαιθρο χώρα, η συνύπαρξη με τα σλαβικά φύλλα, η έλλειψη ελληνόφωνων σχολείων και η συσπείρωση για την αντιμετώπιση του κοινού κατακτητή οδήγησαν τους ελληνικούς πληθυσμούς στην γλωσσική αφομοίωση από τους Σλάβους. (Πασχαλίδου, Έφη, 1998).

Οθωμανική Κυριαρχία

Η Οθωμανική διοίκηση δεν διέκρινε τους υποτελείς της ανάλογα με τη φυλή ή το γένος, αλλά σύμφωνα με τη θρησκεία. Η έννοια της θρησκείας βέβαια εμπεριείχε και την έννοια του γένους, ορθόδοξο γένος (Rum Millet), που μετουσιώθηκε με την πάροδο του χρόνου στην νεότερη αντίληψη της εθνικής ταυτότητας. Η ανάγκη διάκρισης του ορθόδοξου γένους που ταυτιζόταν με το ελληνισμό από τους υπόλοιπους κατεκτημένους ορθόδοξους λαούς της Μακεδονίας (Βουλγάρους, Σέρβους), οδήγησε στην απαίτηση για τον απογαλακτισμό της Βουλγαρικής Ορθόδοξης Εκκλησίας από το Ανατολικό Ορθόδοξο Πατριαρχείο, θεματοφύλακα όχι μόνο της Ανατολικής Εκκλησίας αλλά και του ελληνισμού.

Η έντονη εμπλοκή της Αυτοκρατορικής Ρωσίας¹ που είχε ήδη ανακαλύψει το «σλαβικό» λαό των Βουλγάρων από το 1828, συγχρόνως με την κάθοδό της στην Αδριανούπολη, θα αναγκάσει το πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης να δεχτεί την ανεξαρτητοποίηση της Βουλγαρικής Εκκλησίας με τη δημιουργία της Εξαρχίας, η οποία θα υποταχθεί στο σουλτανικό φιρμάνι της 28ης Φεβρουαρίου του 1870. Η ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας αποτέλεσε και την απαρχή ενός αδυσώπητου αγώνα για την κυριαρχία στη Μακεδονία. (Πασχαλίδου, Έφη, 1998). Η μετάβαση του χριστιανικού πληθυσμού της Μακεδονίας από την κοινή θρησκευτική συνείδηση στην ξεχωριστή εθνική, δεν πραγματοποιήθηκε μόνο καθυστερημένα, αλλά και μέσα από έναν ανελέητο αγώνα μεταξύ των βαλκανικών χωρών που τον διεκδικούσαν. Στα πλαίσια αυτού του αγώνα κάθε βαλκανική χώρα διεκδίκησε μέρος ή το σύνολο του μακεδονικού εδάφους. (Γιανουλόπουλος, Γιάννης, 1999).

1. Η Μόσχα, επιλέγει τους Βουλγάρους ως «περιούσιο λαό» με σκοπό να εξυπηρετήσει τα σχέδια καθόδου στην «Άσπρη Θάλασσα», Μέρτζος, Ι., Νικόλαος, «Εμείς οι Μακεδόνες», Εκδόσεις «Ι. ΣΙΔΕΡΗ», Αθήνα, 1992, σελίδα 41.

2. Το 1876, σε ομιλία του στη Βρετανική Βουλή ο Sir William Ewart Gladstone, καταδίκασε τις Βουλγαρικές Φρικαλεότητες κατά των Ελλήνων στη Μακεδονία. «Αι Βουλγαρικά Φρικαλεότητες και το Ζήτημα της Ανατολής», Μετάφραση Π. Ξανθάκη, Εκδόσεις «ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ», Αθήνα 1876, σελίδες 8,9.

Το Νόημα του Μακεδονικού Αγώνα

Αιτίες και Αφορμές του Μακεδονικού Αγώνα

Ομάδα Μακεδονομάχων (1903-1908)

Αμέσως με την ίδρυσή της, η Βουλγαρική Εξαρχία³ ξεκίνησε έναν συστηματικό προσηλυτισμό, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές της Μακεδονίας, με θεαματικά αρχικά αποτελέσματα. Κατόρθωσε να κλονίσει και εν πολλύς να ανατρέψει την πρωτοκαθεδρία του Οικουμενικού Πατριαρχείου σε πολλά σλαβόφωνα χωριά. Αυτό το πέτυχε με την τέλεση της θείας λειτουργίας στην μητρική γλώσσα των χωρικών. Στα μεγάλα εμπορικά κέντρα όμως τα πράγματα δεν ευνοούσαν αυτού του είδους την προπαγάνδα. Ο Ελληνισμός των αστικών αυτών κέντρων διέθετε σοβαρά ερείσματα αντίστασης, όπως την ελληνική γλώσσα της ορθόδοξης χριστιανικής λατρείας, την ακτινοβολία της ελληνικής παιδείας, την ισχυρή θέληση των Ελλήνων εμπόρων που κυριαρχούσαν στο οικονομικό πεδίο καθώς και τη δράση των ελληνικών προξενείων σε συνεργασία με την ορθόδοξη Πατριαρχική Εκκλησία.

Η διαπίστωση της αδυναμίας επιβολής της βουλγαρικής εθνικής συνείδησης με ήπιους τρόπους, οδήγησε την επέμβαση στη Μακεδονία διάφορων αυτονομιστικών επαναστατικών οργανώσεων, από το 1893⁴, που είτε ως ακραιφνώς αυτονομιστές της VMRO (Vnatesna Makedonska Revolutionerna Organizacia / Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση), είτε ως απολύτως εξαρτώμενες από τη Σόφια, όπως της VK (Verhoven Komitet / Ανώτατη Επιτροπή), προωθούσαν ένα πρόγραμμα εθνικής χειραγώγησης του Μακεδονικού ορθόδοξου πληθυσμού, ιδιαίτερα του σλαβόφωνου. (Γιαουλόπουλος, Γιάννης, 1999).

3. Οι Έλληνες βέβαια, έδωσαν το πρώτο πλήγμα στην υπόσταση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, με το αυτοκέφαλο της Ελλαδικής Εκκλησίας το 1833, Μέρτζος, Ι., Νικόλαος, «Εμείς οι Μακεδόνες», Εκδόσεις «Ι. ΣΙΔΕΡΗ», Αθήνα, 1992, σελίδα 45.

4. Επιστολή του επίσημου διπλωματικού εκπροσώπου της Βουλγαρίας στο Μοναστήρι, Ριζώφ, προς τον ηγεμόνα Φερδινάνδο, Τσάμης, Λ. Παύλος, «Μακεδονικός Αγών», Εκδόσεις «ΕΤΑΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Θεσσαλονίκη 1975, σελίδα 75.

Η είσοδος των επαναστατικών οργανώσεων στη Μακεδονία, σηματοδότησε την βίαια προσπάθεια εκβουλγαρισμού των ορθόδοξων κοινοτήτων, και τον σκληρό ελληνοβουλγαρικό ανταγωνισμό στο εκπαιδευτικό και στο εκκλησιαστικό πεδίο. Οι Έλληνες στην Μακεδονία είχαν συνειδητοποιήσει αρκετά νωρίς τον κίνδυνο από την Βουλγαρική Εξαρχία. Μορφωμένοι πατριώτες ανησυχούσαν για τις εξελίξεις. Το αποδυναμωμένο Ελληνικό Κράτος δεν μπορούσε να υπερασπίσει τα συμφέροντα του Ελληνισμού στη Μακεδονία και έτσι το βάρος έπεσε στους ντόπιους που κινητοποιήθηκαν και οργανώθηκαν ενάντια στον κίνδυνο που τους απειλούσε. Σχηματίστηκαν εθνικές τοπικές επιτροπές οι οποίες κρατούσαν ζωντανή την δράση για την άμυνα στη Μακεδονία. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΔ, 1977).

Η συστηματική εξοντωτική πολιτική της Βουλγαρίας, σε βάρος του ελληνικού πληθυσμού της Μακεδονίας, οδήγησε στην έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα. (Τσάμης, Λ. Παύλος 1975). Αυτός ο αγώνας ήταν αμυντικού χαρακτήρα, που απέβλεπε στην προστασία του αποδυναμωμένου και κατατρεγμένου ελληνικού στοιχείου, ανεξάρτητα του γλωσσικού του ιδιώματος, ενάντια στον Βουλγαρικό Εθνικισμό και στην Οθωμανική καταπίεση. Ο αγώνας αυτός ήταν ιδιόρρυθμος και περίπλοκος, τόσο στη σύλληψη όσο και στην εκτέλεση, στον οποίο οι Έλληνες οδηγήθηκαν εξαιτίας της ένοπλης δραστηριότητας των Βουλγάρων σε περιοχές και πληθυσμούς της Μακεδονίας που δικαίωμα τις διεκδικούσε ο ελληνισμός. (Πασχαλίδου, Έφη, 1998).

«... Ο Μακεδονικός Αγώνας ήταν ο Μοναδικός Απελευθερωτικός Αγώνας ενός τμήματος του υπόδουλου ελληνισμού, που στρεφόταν κατά δύο ξένων δυναστών. Γι' αυτό ήταν και ο πιο σκληρός από όλους. Παρόμοιο φαινόμενο δεν συναντά κανείς πουθενά στην Ελληνική Ιστορία». (Βακαλόπουλος, Κωνσταντίνος, 1987).

Ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος και Μακεδονία

Το μικρό Βασίλειο της Ελλάδας, του τέλους του 19ου αιώνα δεν έχει πολλές δυνατότητες άμεσης επέμβασης στο Μακεδονικό. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα περιοριζόταν, το όρισαν οι Ρωσικές και Αυστροουγγρικές συμφωνίες του 1897⁵ που καθόρισαν την αποχή των χωρών αυτών από τα Βαλκανικά δρώμενα, άποψη που θα ακολουθήσουν και οι υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις. Το πλαίσιο αυτό άφηνε στην Αθήνα μικρά περιθώρια επιτυχών χειρισμών. Την κυβέρνηση των Αθηνών την απασχολούσε το Κρητικό Ζήτημα τη λύση του οποίου περιόριζε η αμετακίνητη κυριαρχία του Βρετανικού στόλου στην Ανατολική Μεσόγειο, καθώς και η προώθηση των ελληνικών συμφερόντων στην Οθωμανική Μακεδονία που ήταν αντίθετη με τα συμφέροντα της Ρωσίας και της Αυστροουγγαρίας, εξαιτίας της ύπαρξης ανταπαιτητών στο έδαφος της Μακεδονίας. Η Ελλάδα, μετά την ήττα του 1897, ανυπόληπτη, αναξιόπιστη και με ανίσχυρες ένοπλες δυνάμεις δεν είχε προφανώς πολλές δυνατότητες να ασκήσει αποτελεσματική εξωτερική πολιτική. (Γιανουλόπουλος, Γιάννης, 1999).

Το κενό της ανυπαρξίας του ελληνικού κράτους, κατόρθωσε να καλύψει η Ορθόδοξη Μεγάλη Εκκλησία του Πατριαρχείου. Αρχικά ο Αγώνας έγινε στις εκκλησίες για τις εκκλησίες. Πρώτα οι ιερείς αντιμετώπισαν τους Βούλγαρους στέτες των κοιμημάτων, μαζί με τους δασκάλους, τους επιτρόπους και κάθε Μακεδόνα που παρέμενε πιστός στο Πατριαρχείο και τον Ελληνισμό⁶. Οι φωτισμένοι ιεράρχες⁷ της εποχής, που

5. Ο Douglas Dakin, στο βιβλίο του «The Greek Struggle in Macedonia, 1897-1913», Εκδόσεις «Ινστιτούτου Βαλκανικών Σπουδών», Θεσσαλονίκη 1966, επισημαίνει πως ο Μακεδονικός Αγώνας εμπόδισε την Μακεδονία να αποτελέσει τμήμα της Μεγάλης Βουλγαρίας.

6. Στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα ο χαρακτηρισμός «Πατριαρχικός» ήταν συνώνυμο του

επιλεκτικά και μεθοδικά τοποθετούσε το Οικουμενικό Πατριαρχείο στις δοκιμαζόμενες ελληνικές μητροπόλεις των Οθωμανικών Βιλαετιών Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου, κατόρθωσαν να καθοδηγήσουν, να εμψυχώσουν και να οργανώσουν τους έχοντες ελληνική συνείδηση Μακεδόνες, επιτυγχάνοντας έτσι να ανακόψουν τον αφανισμό του μακεδονικού ελληνισμού ο οποίος είχε περιέλθει σε δεινή θέση και κινδύνευε άμεσα. (Πασχαλίδου, Έφη, 1998).

Η καθυστερημένη ελληνική επέμβαση -λόγω του πολέμου του 1897- στα μακεδονικά δρώμενα, χρονολογείται από το 1903, όταν τα πρώτα αντάρτικα σώματα εισήλθαν στο Μακεδονικό έδαφος, καθοδηγούμενα από το «Μακεδονικό Κομιτάτο των Αθηνών».

Η Ελλάδα, πλήρως σε ένα υψηλό πολιτικό κόστος υπερασπιζόμενη τα ελληνικά συμφέροντα στη Μακεδονία. Βρέθηκε συχνά στο ειδώλιο του κατηγορουμένου για την αποτυχία ή την καθυστέρηση της προόδου του μεταρρυθμιστικού προγράμματος⁸ που προσπαθούσαν να επιβάλλουν προωθώντας τα συμφέροντά τους οι Μεγάλες Δυνάμεις στην Μακεδονία. Χαρακτηριστική είναι η άρνηση της Αγγλικής Κυβέρνησης να συνάψει στενότερες σχέσεις με την Ελληνική, αν προηγουμένως δεν διέλυε τα αντάρτικα σώματα που συντηρούσε στη Μακεδονία. (Γιανουλόπουλος, Γιάννης, 1999).

Παρόλα αυτά, η Ελληνική Κυβέρνηση υπό την πίεση των εσωτερικών εθνικών οργανώσεων για τη Μακεδονία και των ελληνικών κοινοτήτων της Οθωμανικής Μακεδονίας, αναγκάστηκε να συναινέσει στην αποστολή ένοπλων τμημάτων στη Μακεδονία και να επανδρώσει τα Προξενία της στα Βιλαέτια Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου με δραστήριο και ικανό προσωπικό⁹ για τη διεύθυνση και διεξαγωγή του αγώνα. Οι ελληνικές ένοπλες ομάδες με την συνδρομή του ντόπιου πληθυσμού κατόρθωσαν μετά από τέσσερα χρόνια σκληρού, ανορθόδοξου πολέμου, να ανατρέψουν την διαμορφωθείσα κατάσταση - την απομάκρυνση του σλαβόφωνου πληθυσμού (ελληνικής εθνικής συνείδησης) από το Πατριαρχείο - που είχε συντελεσθεί στις περισσότερες περιοχές της διαφιλονικούμενης οθωμανικής επαρχίας.

Βασίλειο της Ελλάδας και Μεγάλες Δυνάμεις

Η Ελλάδα μετά τον ατυχή πόλεμο του 1897, βρισκόταν απομονωμένη διπλωματικά. Δυστυχώς για το Ελληνικό κράτος την περίοδο αυτή, δεν υπήρχε ταύτιση συμφερόντων με κάποια μεγάλη δύναμη. Αντιθέτως τα συμφέροντα της Ηγεμονίας της Βουλγαρίας συμπλέανε με εκείνα της Τσαρικής Ρωσίας. Η Αγγλία, εξαιτίας της εμμονής του Βασιλέως Γεωργίου του Α' που επέμενε να είναι φορέας της εξωτερικής πολιτικής, είχε σταθεροποιήσει τη διείσδυσή της στην Ελλάδα, κατορθώνοντας να επιβάλει

⁷ Έλληνα, ενώ «Εξαρχικός» συνώνυμο του Βούλγαρου. Μ. Paillares, « Η Μακεδονική Θύελλα - Τα Πύρινα Χρόνια», Μετάφραση Β. Καρδιόλακα, Εκδόσεις «ΤΡΟΧΑΛΙΑ», Αθήνα 1994, σελίδα 189.

⁸ Οι επιστολές υποδηλώνουν θέληση και το σθένος του ιεράρχη, Νικολάου, Ανδ., Μιχαλόπουλου, «Τρεις επιστολές του Μητροπολίτη Ελευθερουπόλεως Γερμανού Σακελλαρίδη για τη δράση του στην εποχή 1912-1917», Ανάτυπο. Εκδόσεις «ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ».Καβάλα 1987,σελίδα 258.

⁹ Προέβλεπε και την αναδιοργάνωση της Τουρκικής Χωροφυλακής με την συνδρομή και εποπτεία αξιωματικών των Μεγάλων δυνάμεων, για την προστασία του πληθυσμού από τη δράση των αντάρτικων σωμάτων. Μόδης, Γεώργιος, «Ο Μακεδονικός Αγών και η Νεώτερη Μακεδονική Ιστορία», Εκδόσεις «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Θεσσαλονίκη 1967, σελίδα 212.

⁹ Ο Γάλλος δημοσιογράφος της εποχής Μ. Paillares, αναφέρεται με εγκωμιαστικά σχόλια στην δράση των Ελλήνων διπλωματών στη Μακεδονία. Στο βιβλίο του «Η Μακεδονική Θύελλα - Τα Πύρινα Χρόνια». Μετάφραση Β. Καρδιόλακα, Εκδόσεις «ΤΡΟΧΑΛΙΑ», Αθήνα 1994, σελίδα 557.

λει την οικονομική και πολιτική της επιρροή. Η Ρωσία λόγω της στήριξης που παρείχε στη Βουλγαρία είχε χάσει τη συμπάθεια των Ελλήνων, ενώ η Γαλλία έχοντας συμμαχήσει με τη Ρωσία δεν έδειχνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή της Μακεδονίας.

Έτσι λοιπόν, η Αγγλία κυριαρχώντας στην Ελλάδα επηρέαζε δια του θρόνου την εξωτερική πολιτική της χώρας σε σχέση με το Μακεδονικό. Η Ελλάδα υπήρξε θύμα του Αγγλορωσικού Ανταγωνισμού, διότι οι μεν Ρώσοι επιδίωκοντας την κάθοδό τους στο Αιγαίο υποστήριζαν την Μεγάλη Βουλγαρία, ενώ οι Άγγλοι επιδίωκαν τον προσεταιρισμό της Βουλγαρίας θεωρώντας την ως στοιχείο ισορροπίας και ως φράγμα στα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας.

Η Γερμανία, με την εξόρμησή της στην ανατολή (Drang nach Osten), είχε ήδη γίνει ένθερμος υποστηρικτής της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, διαμοιράζοντας σε σφαίρες επιρροής, τα Βαλκάνια στην Αυστροουγγαρία και την Μικρά Ασία στην ίδια. Έτσι με την πίεση των μεγάλων δυνάμεων υπογράφηκαν οι σερβοβουλγαρική συμμαχία την 1η Ιανουαρίου 1901 και η αμυντική συμμαχία Ρουμανίας - Οθωμανικής αυτοκρατορίας¹⁰, οδηγώντας την κυβέρνηση Θεοτόκη στην διπλωματική απομόνωση από τους Βαλκανικούς συνασπισμούς. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΔ, 1977).

Μπροστά στον σλαβικό κίνδυνο, η κυβέρνηση Θεοτόκη επιχείρησε την προσέγγιση της Υψηλής Πύλης, διότι στο μακεδονικό μέτωπο ήταν επιβεβλημένη η σύμπραξη Ελλάδας - Υψηλής Πύλης για την εξουδετέρωση της Βουλγαρικής απειλής, ιδιαίτερα της προερχόμενης από την πλευρά των αυτονομιστών που επεδίωκαν μία ανεξάρτητη Μακεδονία. Η ελληνική κοινή γνώμη όμως, διαμορφωμένη με τα οράματα της Μεγάλης Ιδέας και την επιρροή της Αγγλίας, δεν ήταν δυνατόν να κατανοήσει και να δεχτεί τη σύμπραξη με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, τη στιγμή που τα γερμανικά συμφέροντα, προωθούσαν το δόγμα της επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών με βάση την πρωτοκαθεδρία των Οθωμανών. (Γιανουλόπουλος, Γιάννης, 1999).

Συνθήκη της Μυρστέγης/(Mürzsteg)

Μετά την αποτυχημένη επανάσταση του «Ίλι Ντεν», οι Αυτοκράτορες της Ρωσίας και της Αυστρίας συναντήθηκαν στην πόλη Μυρστέγη/(Mürzsteg) της Αυστρίας. Αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν η σύνταξη ενός νέου σχεδίου μεταρρυθμίσεων για την αποκατάσταση της τάξεως και της ειρήνης στη Μακεδονία, το οποίο υιοθετήθηκε από όλες τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής. Μεταξύ των άλλων προέβλεπε το διαχωρισμό της Μακεδονίας σε τρεις ζώνες ανάλογα με τα συμφέροντα και τις βλέψεις κάθε χώρας. Σε κάθε ζώνη εγκαταστάθηκαν Ευρωπαίοι αξιωματικοί με το πρόσημα της αναδιοργάνωσης της Οθωμανικής Χωροφυλακής και Αστυνομίας.

Ο Ελληνισμός της Μακεδονίας

Ο αριθμός των ελληνικών σχολείων και η θέση της ελληνικής εκπαίδευσης αντικατοπτρίζουν την ελληνική παρουσία στη Μακεδονία. Ο αγροτικός πληθυσμός στην ύπαιθρο μιλούσε κάποια σλαβική διάλεκτο, ένα μείγμα βουλγαρικών, τουρκικών, ελληνικών και σερβικών λέξεων και αυτό το γλωσσικό ιδίωμα αποτελούσε την αιχμή

10. Η επιθυμία των Τούρκων να σταματήσει ο εκβουλγαρισμός της Μακεδονίας συνοδευόταν μόνιμα από το φόβο τους μήπως επικρατήσει το ελληνικό στοιχείο. Βακαλόπουλος, Κωνσταντίνος, «Μακεδονικός Αγώνας 1904 - 1908, Η ένοπλη Φάση», Εκδόσεις «ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ», Θεσσαλονίκη 1987, σελίδα 53.

του δόρατος της βουλγαρικής προπαγάνδας. Η γλώσσα όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί το μοναδικό κριτήριο στον καθορισμό της εθνικότητας. Οι φιλελεύθερες απόψεις του Mazzini, σύμφωνα με τις οποίες ούτε η γλώσσα, ούτε η κατασκευή του κρανίου καθορίζουν αποφασιστικά την εθνότητα, αλλά η ελεύθερη βούληση του ατόμου, βρήκαν τη δικαίωσή τους στη Μακεδονία.

Σε πολλά χωριά, κυρίως στις κεντρικές περιοχές, υπήρχαν συγχρόνως ελληνικά και βουλγαρικά σχολεία, όπου γινόταν ένας ανταγωνισμός, αλλά με σοβαρή πάντοτε υπεροχή των Ελλήνων. Αυτές οι περιοχές στην Μακεδονία, αποτέλεσαν και κύριο πεδίο του ένοπλου Μακεδονικού αγώνα, όταν οι Βούλγαροι διαπίστωσαν ότι μόνο δια της βίας υπήρχε πιθανότητα να ανατρέψουν την υπεροχή του ελληνισμού. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος

Ο οπλαρχηγός Δούκας - Σερρών
μετά των οπαδών του

ΙΔ, 1977). Ο μεγάλος όγκος του αγροτικού πληθυσμού μιλούσε βέβαια ένα σλαβικό ιδίωμα, αλλά αυτοπροσδιοριζόταν ως Πατριαρχικός, δηλαδή Έλληνας, καθώς μετά την Ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, οι Εξαρχικοί χαρακτηρίστηκαν εκτός από Βούλγαροι και σχισματικοί. Ο Αλέξανδρος Δ. Ζάννας, σύγχρονος του Μακεδονικού Αγώνα, (γιος της Πηνελόπης Δέλτα), αναφέρει στις αναμνήσεις που εξέδωσε : «Εξ ιδίας αντιλήψεως κρίνοντας τα πράγματα και από όσα άκουσα από τον πατέρα μου, το σχίσμα αυτό έσωσε τον Ελληνισμό της Μακεδονίας». (Ζάννα, Δ, Αλεξάνδρου, 1960, 9).

Η Ελληνική γλώσσα, ως ενιαίο γλωσσικό όργανο, είναι ισχυρή και αποτελεί τη μόνη βαλκανική χριστιανική γλώσσα που έχει ισχυρή παράδοση γραπτή και ζώσα. Ως γλώσσα δε της Εκκλησίας, και των εγγράμματων, χαράχθηκε στις συνειδήσεις του αγροτικού πληθυσμού σαν γλώσσα ιεραρχικά ανώτερη. Στα μεγάλα αστικά κέντρα και στις παράκτιες- παραθαλάσιες περοχές της Μακεδονίας αποτελεί την μητρική γλώσσα των κατοίκων. Σε συνδυασμό λοιπόν με τη ζωτικότητα του ελληνισμού της Μακεδονίας, την αγωνιστική του διάθεση, τη διαρκή επαναστατική του κινητοποίηση, την ευστροφία του πνεύματος και την υπεροχή του συγκριτικά με τις υπόλοιπες εθνότητες, είναι σχεδόν φυσικό, ακόμα και η «ρευστή»¹¹, εθνική συνείδηση των επιρρεπών στην βουλγαρική προπαγάνδα αγροτικών πληθυσμών να σταθεροποιηθεί συνειδητά υπέρ της ελληνικής εθνικής συνείδησης. (Τ. Κωστόπουλος, Λ. Εμπειρίκος, Δ. Λιθοξόου, 1992).

Η Διεθνής απομόνωση της Ελλάδας στο Μακεδονικό Ζήτημα, την ανάγκαζε να διεξάγει τον αγώνα χωρίς συμμάχους και διπλωματικούς δεσμούς. Αυτή η απομόνωση

11. Η πνευματική ανωτερότητα του ελληνικού στοιχείου απασχόλησε ιδιαίτερα την αριστερή διανόηση η οποία συνυπέγραψε το σύνθημα: «η Μακεδονία στους Μακεδόνες». Τ. Κωστόπουλος, Λ. Εμπειρίκος, Δ. Λιθοξόου, «Ελληνικός Εθνικισμός και Μακεδονικό Ζήτημα, η Ιδεολογική Χρήση της Ιστορίας», Εκδόσεις « ΚΙΝΗΣΗ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΘΗΝΩΝ», Αθήνα 1992, σελίδα 14.

όμως δεν έκαμψε το φρόνημα της κυβέρνησης η οποία δεν ήταν διατεθειμένη, παρά τις αντιξοότητες και την διεθνή πολεμική εναντίον της, να αφήσει βορρά στις Βουλγαρικές συμμορίες το έδαφος της Μακεδονίας. (Πασχαλίδου, Έφη, 1998).

Οι Διεθνείς Εξελίξεις

Οι Μεγάλες Δυνάμεις της Εποχής και οι Ελληνικές Αντιδράσεις

Οι Μεγάλες δυνάμεις της εποχής προσπαθούν να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα, είτε ποδηγετώντας την Βουλγαρική Ηγεμονία, για την έξοδο προς το Αιγαίο όπως η Ρωσία, είτε υποστηρίζοντας την Υψηλή Πύλη για την επέκτασή τους στην εγγύς και μέση Ανατολή όπως η Γερμανία και η Αγγλία¹², είτε για την εξισορρόπηση προσαρτήσεων εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όπως αυτή της Βοσνίας από την Αυστροουγγαρία. Το πεδίο λοιπόν αυτής της «διεθνούς» αρένας ήταν η Μακεδονία για περισσότερα από 40 χρόνια, από την ανακύρηξη της ίδρυσης της Βουλγαρικής Εκκλησίας¹³.

Παράλληλα οι Μεγάλες δυνάμεις έπρεπε να διαχειριστούν και την κοινή γνώμη των υπηκόων τους της οποίας το ενδιαφέρον άρχισε να διογκώνεται¹⁴ με την εξέγερση του «Ιλι Ντεν» το καλοκαίρι του 1903. Έτσι μετά από μια μεγάλη περίοδο αναταραχών και ανωμαλιών που στοίχισε τις ζωές και τις περιουσίες χιλιάδων κατοίκων της πολύπαθης Μακεδονικής γης, στις 15 Σεπτεμβρίου 1907, η Αυστρία και η Ρωσία, ως εντολοδόχοι των Δυνάμεων της Συνθήκης του Βερολίνου του 1878, επέδωσαν στις κυβερνήσεις της Ελλάδας, Βουλγαρίας και Σερβίας, διακοίνωση (Nota), με την οποία γινόταν προσπάθεια να μειωθεί η επιτυχία του ελληνι-

σμού στην περιοχή και να περισωθούν τα συμφέροντα της Βουλγαρίας, η οποία είχε νικήθει στον ιδιόμορφο αυτό αγώνα επικράτησης στην Μακεδονία.

12. «Δεν αλλάξαμε εμείς, αλλά οι περιστάσεις. Σκοπός μας παραμένει να εμποδίσουμε τη Ρωσία να βαδίσει προς την Κωνσταντινούπολη». Δήλωση πρωθυπουργού Αγγλίας Λόρδου Solsbery, την επάυριο της προσαρτήσεως της Ανατολικής Ρωμυλίας από την Βουλγαρία, Μέρτζος, Ι., Νικόλαος, «Εμείς οι Μακεδόνες», Εκδόσεις «Ι. ΣΙΔΕΡΗ», Αθήνα, 1992, σελίδα 81.

13. Ο Ρωσοτουρκικός Πόλεμος, αποτέλεσε άλλη μία ευκαιρία για επαναστατική δράση στην Μακεδονία, από τους υπόδουλους υπηκόους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πασχαλίδου, Έφη, «Μακεδονικός Αγώνας», Εκδόσεις «ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ», ΤΥΕΣ, Αθήνα 1998, σελίδα 41.

14. Ιδιαίτερα μετά τη συνδιάσκεψη του Murzsteg τον Οκτώβριο του 1903. Συλλογικός Τόμος ΙΔ, «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Εκδόσεις «ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ», Αθήνα 1977, σελίδα 226.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις κατέληγαν πως η επιθυμία της μάζας του πληθυσμού της Μακεδονίας να ταυτιστούν με τον ελληνισμό, ήταν αποτέλεσμα της τρομοκρατικής και προπαγανδιστικής δράσης των κατευθυνόμενων από την Ελλάδα αντάρτικων σωμάτων και γι' αυτό δεν θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά τη διανομή της Μακεδονίας. Τον Ιανουάριο του 1908, οι Κυβερνήσεις Ρωσίας, Αγγλίας και Ιταλίας, πιέζουν την Υψηλή Πύλη να δεχθεί τις προτάσεις της Αυστρορωσικής Διακοίνωσης του 1907.

Η Οθωμανική κυβέρνηση, αρνείται να δεχθεί τους όρους της διακοίνωσης ενθαρρυσμένη από την Γερμανία, αλλά και από την ίδια την Αυστροουγγαρία, η οποία είχε έρθει σε διάσταση εν τω μεταξύ με την Ρωσία και την Αγγλία. Στις 03 Μαρτίου του 1908, η Αγγλία εισηγείται τον διορισμό Χριστιανού ή Μουσουλμάνου Διοικητή Μακεδονίας, ανεξάρτητου από τον Σουλτάνο. Υπό αυτόν θα υπαγόταν οι πολιτικοί πράκτορες της Ρωσίας και της Αυστρίας, καθώς και οι Ευρωπαίοι αξιωματικοί που ήταν επιφορτισμένοι με την οργάνωση της Αστυνομίας και της Χωροφυλακής στην Μακεδονία. Η εισήγηση δεν έγινε δεκτή διότι αντέδρασε η Γερμανία και η Αυστρία και έτσι αποσοβήθηκε η αυτονομία της Μακεδονίας που θα αποτελούσε ισχυρό πλήγμα των ελληνικών συμφερόντων στην περιοχή. (Τσάμης, Λ. Παύλος, 1975).

Η αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων δεν προερχόταν από την ταύτιση των συμφερόντων τους με εκείνης της Ελλάδας, αλλά από την προσπάθειά τους να ματαιώσουν τα σχέδια της Αγγλίας και της Ρωσίας σε ότι αφορούσε την Εγγύς και Μέση Ανατολή και να προσεταιρισθούν την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Αγγλία επεδίωκε την αυτονομία της Μακεδονίας, για να κερδίσει την υποστήριξη της Ρωσίας, Βουλγαρίας αλλά και άλλων σλαβικών κρατών στον έντονο ανταγωνισμό της με τις κεντρικές δυνάμεις Γερμανία και Αυστροουγγαρία. Μετά την αποτυχία της υιοθέτησης της διακοίνωσης, συνιστούν στην Βουλγαρική κυβέρνηση να μην επιτρέψει την έξοδο των Βουλγαρικών συμμοριών στο έδαφος της Μακεδονίας και στην Υψηλή Πύλη να αναστείλει τη δίωξη των ήδη ευρισκομένων βουλγαρικών συμμοριών στη Μακεδονία.

Από την άλλη πλευρά, η κυβέρνηση των Αθηνών - για την αποφυγή των κατηγοριών ότι ευθυνόταν για την κατάσταση στη Μακεδονία - είχε αποφασίσει να ανακαλέσει τα ελληνικά αντάρτικα σώματα. Η μη συμμόρφωση όμως της Βουλγαρίας στις υποδείξεις των Μεγάλων Δυνάμεων και η ένταση της προπαγάνδας στην περιοχή, ανάγκασε την Ελλάδα όχι μόνο να αναστείλει την απόφαση της για ανάκληση των σωμάτων, αλλά και να τα ενισχύσει.

Το κίνημα των Νεότουρκων και η Παύση της Ένοπλης Σύγκρουσης

Η πολιτική εθνικιστική κίνηση των ανθρώπων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που έβλεπαν την αποσύνθεσή της και προσπαθούσαν να αγωνιστούν για να την σταματήσουν, τα μέλη του Τουρκικού Κομιτάτου «Ένωσης και Πρόοδος», άρχισαν να συγκεντρώνονται στη Μακεδονία από το 1906. Το επικίνδυνο και ασταθές περιβάλλον της περιοχής είχε σαν αποτέλεσμα τη συγκέντρωση σημαντικών αντιφρονούντων στη Μακεδονία, ενώ οι ευνοούμενοι του καθεστώτος προτιμούσαν άλλες πιο ασφαλείς επαρχίες της αυτοκρατορίας.

Το κίνημα που ξέσπασε το 1908, από τη Θεσσαλονίκη και το Μοναστήρι, είχε μεταξύ άλλων και το σκοπό να αποδείξει στην Ευρώπη πως οι Τούρκοι κάτοικοι της Μακεδονίας είναι η πλειοψηφία και αποτελούν ένα ζωντανό και δυνατό κομμάτι, του οποίου δικαιωματικά του ανήκει η Μακεδονική γη. Το κίνημα ευαγγελίσθηκε επίσης την ισότητα και την ελευθερία μεταξύ των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με

την παροχή συνταγματικών ελευθεριών και στους χριστιανούς υπηκόους. Έτσι βρήκε την υποστήριξη και από μη μουσουλμανικά στρώματα και κατόρθωσε να επιβληθεί αναγκάζοντας το Σουλτάνο στις 24 Ιουλίου 1908 να δεχτεί την εφαρμογή του συντάγματος. (Τσάμης, Λ. Παύλος, 1975).

Η τουρκική μεταπολίτευση, σήμαινε και το τέλος του ενόπλου Μακεδονικού Αγώνα, διότι λόγω της διακήρυξης της ισοτιμίας μεταξύ των διαφορετικών μειονοτήτων, χορηγήθηκε γενική αμνηστία σε όσους είχαν ένοπλη δράση. Με την αμνηστία πολλά αντάρτικα σώματα αποπλίστηκαν και οι άνδρες τους γύρισαν στις ειρηνικές εργασίες τους. Το κίνημα προκάλεσε γενική ανακούφιση στον πληθυσμό της Μακεδονίας, όλων των εθνοτήτων, οι οποίες και το υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό.

Έτσι αρχικά φάνηκε ότι δικαιώνονται οι ελληνικές και βουλγαρικές προσπάθειες, γιατί η μεν Βουλγαρία βρήκε την ευκαιρία να ανακηρύξει την ανεξαρτησία της από την Οθωμανική επικυριαρχία, ενώ η Ελληνική κυβέρνηση αφού αποσοβήθηκε η αυτονομία της Μακεδονίας και εξασφαλίστηκαν τα δικαιώματα των Ελλήνων στην περιοχή, -λόγω της ύπαρξης συνταγματικού καθεστώτος, απέσυρε τις ένοπλες ομάδες από το έδαφος της Μακεδονίας, αφού είχε πλέον διασφαλισθεί η ύπαρξη του ελληνισμού στην περιοχή μετά από τόσους αγώνες. Η Ελληνική πολιτική που επιχειρούσε από τις αρχές του 20ου αιώνα να ανασυγκροτήσει το Ελληνικό Βασίλειο, αλλά και να ενισχύσει τις δυνάμεις του ελληνισμού και εκτός αυτού, δεν αντιστρατεύθηκε τη συνεργασία με τους Νεότουρκους, παρά¹⁵ την έντονη αντίδραση και την αντίθετη άποψη που εξέφραζαν ορισμένοι κύκλοι με πρωτοστατούντες μακεδονομάχους αξιωματικούς. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, 1977).

Αποτελεί ιστορική επιβεβαίωση της Ελληνικότητας της Μακεδονίας, η παρακάτω δήλωση, από τον πλέον επίσημο εκπρόσωπο της Οθωμανικής Διοίκησης στη Μακεδονία : «...η ελληνική δράσις την έπεισεν [την Ευρώπη], ότι υπάρχει Ελληνισμός εν Μακεδονία και Ελληνισμός πολύς, ακμαίος, συμπαγής, ξενόφωνος ίσως εις τινά μέρη, αλλά πανταχού αποφασισμένος να διεκδικήσει μετ' αυτοθυσίας τα θρησκευτικά και εθνικά του δικαιώματα». Χιλμή Πασάς, Γενικός Επιθεωρητής Μακεδονίας, 4 Νοεμβρίου 1907.¹⁶ (μετέπειτα Μεγάλος Βεζίρης το Φεβρουάριο του 1909, με την επικράτηση του κινήματος των Νεότουρκων).

Ο Τερματισμός του Αγώνα

Είναι πραγματικά δύσκολο, να προσδιοριστεί χρονικά η έναρξη και η λήξη του Μακεδονικού Αγώνα. Ο Ελληνισμός της Μακεδονίας πάντα έδινε τις μάχες του για την επιβίωσή του, την ολοκλήρωσή του και τη διατήρηση της ελληνικότητας του, αντιμετωπίζοντας κάθε επιβουλή και κάθε βαρβαρική κάθοδο. Έτσι προκύπτει ότι οι Μακεδόνες πάντα στις επάλξεις των βόρειων συνόρων του Έθνους έδιναν τον αγώνα τους. Αυτός ο Αγώνας είχε διάφορες φάσεις και αν επικεντρωθούμε στην περίοδο όπου ο ελληνισμός αγωνίστηκε για να ματαιώσει την κάθοδο και επικράτηση των Βουλγάρων στη Μακεδονία, τότε ως έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα, μπορούμε να θεωρήσουμε

15. Ευτυχώς για τον ελληνισμό, οι αξιωματικοί των προξενείων παρέμειναν στη θέση τους, καθώς και όσοι δρούσαν στα διάφορα κέντρα ως πράκτορες τους. Πασχαλίδου, Έφη, «Μακεδονικός Αγώνας», Εκδόσεις «ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ», ΤΥΕΣ, Αθήνα 1998, σελίδα 329.

16. Ο Χιλμή Πασάς, είχε αντιληφθεί νωρίς την δυναμική του ελληνικού στοιχείου στη Μακεδονία. Π.Γ. Καραμπάτη, Π. Γ. Κουλτούκη, Ι. Δ. Μιχαηλίδης, Φ. Ι. Τολούδη, «Η Τελευταία Φάση της Ένοπλης Αναμέτρησης στη Μακεδονία, 1907-1908», Εκδόσεις «ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ», Θεσσαλονίκη 1998, εισαγωγή.

την επαύριον της υπογραφής της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου, όπου η νεοσυσταθείσα Βουλγαρική Ηγεμονία, με την στήριξη της Τσαρικής Ρωσίας, ξεκίνησε τον αγώνα για την δημιουργία της Μεγάλης Βουλγαρίας.

Ένας άλλος βασικός σταθμός, είναι η αφύπνιση του επίσημου Ελληνικού κράτους, όταν με το θάνατο του Παύλου Μελά, συναίνεσε να επιτρέψει την είσοδο ένοπλων τμημάτων από την Ελλάδα, στη Μακεδονία, όπου μπορούμε να ορίσουμε και την ένοπλη φάση του Αγώνα μεταξύ του 1904 και 1908.

Αν είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα, ίσως είναι αδύνατον να οριστεί η χρονολογία του τερματισμού του. Και ενώ η πρώτη εντύπωση είναι ότι με την επικράτηση του κινήματος των Νεότουρκων η ειρήνη και η ευημερία θα έρθει στην περιοχή, με τον αφοπλισμό των ένοπλων τμημάτων, την αμνήστευση των μαχητών και την ανάκληση των Ελλήνων ενόπλων πίσω στην ελεύθερη Ελλάδα, εν τούτοις θα περάσουν άλλα σαράντα χρόνια σχεδόν για να ημερέψει ο τόπος και να σταματήσει τουλάχιστον ο κύκλος του αίματος στην Μακεδονία.

Συνέχιση των Συγκρούσεων

Με την αποχώρηση των Ευρωπαίων Αξιωματικών από τη Μακεδονία, το Δεκέμβριο του 1908, παρουσιάστηκαν και οι πρώτες ενδείξεις φυλετικών ανταγωνισμών σε ότι αφορούσε το εκκλησιαστικό ζήτημα. Οι Βούλγαροι επεδίωξαν να καταλάβουν Πατριαρχικές Εκκλησίες στο Σαντζάκι των Σερρών¹⁷, μολοντί το καθεστώς των Νεότουρκων προσπαθούσε να διατηρήσει το καθεστώς των Εκκλησιών που ίσχυε πριν την 10 Ιουλίου 1908.

Σύντομα οι Έλληνες θα διαπίστωναν ότι μέσα στις προθέσεις του νέου καθεστώτος δεν ήταν ο σεβασμός των προνομίων των Ελλήνων και πως οι Νεότουρκοι ήταν εχθροί του Ελληνισμού. Η Ελληνική Κυβέρνηση αντιλαμβάνεται ότι για να επιβιώσει ο ελληνισμός έπρεπε να αναδιοργανωθεί και να διευρυνθεί το Μακεδονικό Κομιτάτο, το οποίο μετονομάζεται σε «Πανελλήνια Οργάνωση», έτσι ενώ ανακάλεσε τους Έλληνες οπλαρχηγούς στην Ελλάδα, διατήρησε τους αξιωματικούς που υπηρετούσαν ως ειδικοί υπάλληλοι στα προξενεία της Μακεδονίας.

Οι εθνικιστές Τούρκοι γνώριζαν πολύ καλά ότι η Αυτοκρατορία τους κινδύνευε περισσότερο από τους Έλληνες που αποτελούσαν και το πιο προηγμένο στοιχείο της Μακεδονίας. Αγνόησαν την πραξικοματική προσάρτηση της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης από την Αυτοκρατορία των Αψβούργων, δέχτηκαν παθητικά την κήρυξη της Ανεξαρτησίας της Βουλγαρίας, αλλά κατεύθυναν όλη την εθνικιστική τους έξαρση ενάντια στο ελληνικό στοιχείο της Μακεδονίας.

Χρησιμοποιώντας ως βασικό επιχείρημα της ανθελληνικής τους στάσης το Κρητικό Ζήτημα, παρεμπόδισαν την λειτουργία των ελληνικών σχολείων και εκκλησιών, επιτήρησαν ασφυκτικά τα Ελληνικά προξενεία, και ποδηγέτησαν την τουρκική κοινή γνώμη εγκαινιάζοντας μια πρωτοφανή ανθελληνική εκστρατεία. Στο μεταξύ στην Ελλάδα, η νέα κυβέρνηση του Δημητρίου Ράλλη, στην προσπάθειά της να αμβλύνει την ελληνοτουρκική οξύτητα, διαλύει την «Πανελλήνια Οργάνωση», τον Αύγουστο του

17. Συγκεκριμένα τις Εκκλησίες της Βροντούς και της Κλεπούσνας (Αγριανής), Πασχαλίδου, Έφη, «Μακεδονικός Αγώνας», Εκδόσεις «ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ», ΤΥΕΣ, Αθήνα 1998, σελίδα 331.

1909. Αυτή η ημερομηνία αποτελεί άλλον έναν σταθμό στον Μακεδονικό Αγώνα και σηματοδοτεί τη λήξη του, σε ότι αφορά τις Ελληνικές Κυβερνήσεις της εποχής. (Πασχαλίδου, Έφη, 1988).

Απολογισμός του Μακεδονικού Αγώνα

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία για την οποία η Μακεδονία αποτελούσε ένα νευραλγικό και σπουδαίο κομμάτι της, επέδειξε αδυναμία να διαχειριστεί τα προβλήματα που ενέκυψαν από τον σκληρό ανταγωνισμό των διαφορετικών εθνοτήτων κυρίως του αγώνα μεταξύ των Ελλήνων και των Βουλγάρων για την επικράτησή τους στην περιοχή. Επίσης δεν μπόρεσε να μείνει ανεπηρέαστη από την εξωτερική πολιτική των μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή, εξαιτίας του ισχυρού ανταγωνισμού τους.

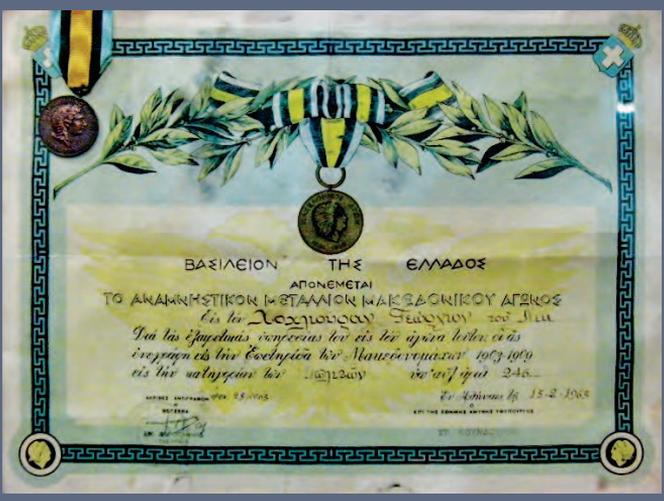
Έτσι, όλες οι προσπάθειες της Οθωμανικής διοίκησης, περιορίστηκαν στην εξόντωση των αντιμαχόμενων ομάδων, χρησιμοποιώντας μεγάλες μονάδες τακτικού στρατού, και αδιαφορώντας για την πραγματική κατάσταση και τα προβλήματα των χριστιανών υπηκόων της. Η Υψηλή Πύλη, ακολουθώντας παραδόσεις και συνήθειες αιώνων, αδιαφόρησε για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, και αντιλαμβανόμενη την δυναμική του ελληνισμού και την εξασθένηση της Βουλγαρίας, γρήγορα στράφηκε εναντίον του.

Η στρατιωτική υπέροχη των αγωνιστών, λόγω των ικανοτήτων των αρχηγών τους, του εθελοντισμού και της συμμετοχής αναγνωρίστηκε και από την ίδια την αυτοκρατορία και από τους ξένους παρατηρητές. Ο μικρός αριθμός των ελληνικών σωμάτων που έδρασε στην Μακεδονία, των οποίων ο αριθμός σε ενόπλους δεν ξεπερνούσε τις 2000, υποβοηθούμενος και υποστηριζόμενος από την καλή οργάνωση των ντόπιων και βασιζόμενος σε ένα καλό δίκτυο πληροφοριών σε πόλεις και χωριά της Μακεδονίας, επέφερε σημαντικά αποτελέσματα. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΔ, 1977).

Η εθνική προπαρασκευή που είχε προηγηθεί του ένοπλου αγώνα, με την έντονη παρουσία της Εκκλησίας, την δράση των πνευματικών και πολιτιστικών συλλόγων του ελληνισμού, την εμπλοκή των πατριωτικών οργανώσεων της Ελεύθερης Ελλάδας,

την φιλοπατρία και το έργο των διπλωματικών της εκπροσώπων στις πόλεις, είχε σαν αποτέλεσμα την θετική για τα ελληνικά συμφέροντα έκβαση αυτής της ιδιόμορφης αναμέτρησης. Ο Μακεδονικός Αγώνας, με τις φοβερές θυσίες του σε αίμα και πλούτο, αποδείχθηκε πολύτιμος στον ελληνισμό.

Δεν είναι λοιπόν υπερβολή να τονιστεί, ότι ο Μακεδονικός Αγώνας κατόρθωσε να αφυπνίσει το έθνος και να ανασυντάξει τις δυνάμεις του με αφορμή

τον αγώνα αυτό. Απέδειξε αρχικά στην Ευρωπαϊκή διπλωματία, ότι το Μακεδονικό Ζήτημα ήταν πρωτίστως ελληνική υπόθεση και προλείανε το έδαφος για την επιτυχή εξέλιξη των Βαλκανικών Πολέμων και την απελευθέρωση των υπόδουλων Ελλήνων της Μακεδονίας.

Βιβλιογραφία

Κάρτσιος, Βασίλειος, «Η Μάχη της Δοβίστας», Εκδόσεις «ΕΡΩΔΙΟΣ», Θεσσαλονίκη 2007.

Μόδης, Γεώργιος, «Ο Μακεδονικός Αγών και η Νεώτερη Μακεδονική Ιστορία», Εκδόσεις «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Θεσσαλονίκη 1967.

Νεράντζης, Χρήστος, «Ο Μακεδονικός Αγώνας-Τόμος Ι», Εκδόσεις «ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ», Θεσσαλονίκη, 1984.

Βακαλόπουλος, Κωνσταντίνος, «Μακεδονικός Αγώνας 1904 - 1908, Η ένοπλη Φάση», Εκδόσεις «ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ», Θεσσαλονίκη 1987.

Τσάμης, Πάυλος, «Μακεδονικός Αγών», Εκδόσεις «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Θεσσαλονίκη 1975.

Γιανουλόπουλος, Ν., Γεώργιος, «Η Ευγενής μας Τύφλωση», Εκδόσεις «ΒΙΒΛΙΟΡΑΜΑ», Αθήνα 1999

«Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», Εκδόσεις «ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», Αθήνα 1968.

Συλλογικός Τόμος ΙΔ, «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Εκδόσεις «ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ», Αθήνα 1977.

Πασχαλίδου, Έφη, «Μακεδονικός Αγώνας», Εκδόσεις «ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ», ΤΥΕΣ, Αθήνα 1998.

M. Paillares, « Η Μακεδονική Θύελλα - Τα Πύρινα Χρόνια», Μετάφραση Β. Καρδιόλακα, Εκδόσεις «ΤΡΟΧΑΛΙΑ», Αθήνα 1994.

William Ewart Gladstone, «Αι Βουλγαρικά Φρικαλεότητες και το Ζήτημα της Ανατολής», Μετάφραση Π. Ξανθάκη, Εκδόσεις «ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ», Αθήνα 1876.

Τ. Κωστόπουλος, Λ. Εμπειρικός, Δ. Λιθοξόου, «Ελληνικός Εθνικισμός και Μακεδονικό Ζήτημα, η Ιδεολογική Χρήση της Ιστορίας», Εκδόσεις «ΚΙΝΗΣΗ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΘΗΝΩΝ», Αθήνα 1992.

Π.Γ. Καραμπάτη, Π. Γ. Κουτλούκη, Ι. Δ. Μιχαηλίδης, Φ. Ι. Τολουόδη, «Η Τελευταία Φάση της Ένοπλης Αναμέτρησης στη Μακεδονία, 1907-1908», Εκδόσεις «ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ», Θεσσαλονίκη 1998.

Λιάκουρης, Γεώργιος, «Μακεδονικός Αγώνας, 1904-1908», Εκδόσεις «ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ/7ο Ε.Γ/5», Αθήνα 2004.

Α. Χ. Κιουρτσή - Μιχαλοπούλου, «Ο Μακεδονομάχος Ιωάννης Σαμαράς (1878-1911) από τη Βηροσοάνη (Ξηροπόταμο) Δράμας», Ανάτυπο, Εκδόσεις «ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ», Δράμα 1998.

Α. Χ. Κιουρτσή - Μιχαλοπούλου, «Πέτρος Μάντζιος η Μαυρουδής, Ένας Μακεδονομάχος από το Βώλακα Δράμας», Ανάτυπο, Εκδόσεις «ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ», Δράμα 2002.

Α. Χ. Κιουρτσή - Μιχαλοπούλου, «Παπά Νικόλας Οικονόμος Βλάχος, Ένας

Ελευθερουπολίτης Αγωνιστής στη Μακεδονία (1874-1942)», Ανάτυπο, Εκδόσεις «ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΙΜΟΥ», Θεσσαλονίκη 1980.

Α. Χ. Κιουρτσή - Μιχαλοπούλου, «Ο Καπετάν Τσάρας και η Δράση του στην Περιοχή του Παγγαίου, 1905-1908», Εκδόσεις «ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ», Καβάλα 1987.

Α. Χ. Κιουρτσή - Μιχαλοπούλου, «Στυλιανός Δ. Μαυρομιχάλης - Μαυρομάτης, Πελοποννήσιος Οργανωτής του «Κέντρου Καβάλας» στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα 1906-1908», Ανάτυπο, Εκδόσεις «ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Αθήνα 2001-2002.

Νικολάου, Ανδ., Μιχαλόπουλου, «Τρεις Επιστολές του Μητροπολίτη Ελευθερουπόλεως Γερμανού Σακελλαρίδη για τη δράση του στην Εποχή 1912-1917», Ανάτυπο, Εκδόσεις «ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ», Καβάλα 1987.

Ζάννας, Δ, Αλέξανδρος, «Ο Μακεδονικός Αγών», Εκδόσεις «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ», Θεσσαλονίκη 1960.

Καραβίτης, Ιωάννης, «Ο Μακεδονικός Αγών, απομνημονεύματα», Εκδόσεις «ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΣΙΒΑΣ», Αθήνα 1994, τόμοι Α' και Β'.

Μέρτζος, Ι., Νικόλαος, «Εμείς οι Μακεδόνες», Εκδόσεις «Ι. ΣΙΔΕΡΗ», Αθήνα, 1992.

Θ, Θωμάς, «Ματιές στη Νικήσιανη, στα ιερά της προσκυνήματα και στα Μοναστήρια του Παγγαίου», Εκδόσεις, «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΙΚΗΣΙΑΝΗΣ, ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΑΓΓΑΙΟΥ», Καβάλα, 1991.

Καραμπάτη, Γ., Περσεφόνη, «Μαχόμενα Σύμβολα, Οι Σφραγίδες των Μακεδονομάχων Αγωνιστών», Εκδόσεις, «ΙΔΡΥΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ», Θεσσαλονίκη, 2000.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Συνταγματάρχης (ΑΣ) Ζιάκας Κωνσταντίνος γεννήθηκε το 1971 στα Ιωάννινα. Εισήλθε στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1989 και αποφοίτησε το 1993 ως Ανθυπολοχαγός Πεζικού. Προήχθη στο βαθμό του Συνταγματάρχη τον Δεκέμβριο του 2017. Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πεζικού και Μονάδες Αεροπορίας Στρατού και έχει διατελέσει Διοικητής του 3ου Τάγματος Αεροπορίας Στρατού (3Ο ΤΕΑΣ) την περίοδο 2015-2017. Έχει υπηρετήσει ως επιτελής του Ευρωπαϊκού Στρατηγείου (Στρασβούργο, Γαλλία) την περίοδο 2008-2011, του Β' ΣΣ (Βέροια) την περίοδο 2013-2014 και της Ι ΜΠ (Βέροια) την περίοδο 2014-2015. Τον Αύγουστο του 2017 τοποθετήθηκε στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου όπου του ανατέθηκαν τα καθήκοντα του εκπαιδευτή της Έδρας Διακλαδικών Επιχειρήσεων και Ασκήσεων (ΕΔΕΑ). Παρακολούθησε όλα τα προβλεπόμενα σχολεία της Στρατιωτικής εκπαίδευσης. Είναι απόφοιτος της ΑΔΙΣΠΟ (Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου). Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών στην Διοίκηση Επιχειρήσεων (Master in Business Administration). Έχει χαρακτηριστεί γλωσσομαθής (Αγγλικά επίπεδο Γ2, Γαλλικά επίπεδο Γ1) από την υπηρεσία. Έχει τιμηθεί με τα μετάλλια και παράσημα που προβλέπονται στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει 2 κόρες.

"Κυβερνοάμυνα ως σύγχρονο Στρατηγικό Κέντρο Βάρους"

του Πηχ Χαράλαμπου Γκιώνη ΠΝ, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Την τελευταία δεκαπενταετία το Διαδίκτυο - και γενικότερα ο κυβερνοχώρος - είναι κοινώς αποδεκτό ότι αποτελεί ένα γενικώς αξιόπιστο και υψηλής απόδοσης δίκτυο αλλά ταυτόχρονα χαστικό στην δομή του και αχαρτογράφητο στην έκτασή του. Επίσημος σκοπός του είναι από τη μία πλευρά η παροχή αυξημένων υπηρεσιών στους πολίτες και η ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφορία και από την άλλη η οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια στους επενδυτές και το ίδιο το κράτος. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και στον τομέα της κυβερνοασφάλειας, το χρονικό βάθος μια επιχειρούμενης ιστορικής αναδρομής περιορίζεται σε περίπου μια δεκαετία ενώ αντίστοιχα τα περιστατικά (incidents) και οι κυβερνοαπειλές (cyber threats) στο διάστημα αυτό είναι απλά αμέτρητες. Η επιθετική ενέργεια εναντίον κρατικών ηλεκτρονικών συστημάτων, εναντίον της Εσθονίας τον Απρίλιο του 2007, προκάλεσε σημαντική αδυναμία υποστήριξης των εθνικών κρίσιμων υπηρεσιών της. Για το NATO η επίθεση αυτή αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση κατά την οποία ζητήθηκε επίσημα βοήθεια για την αντιμετώπιση της κρίσης στα ηλεκτρονικά συστήματα ενός κράτους-μέλους της ΕΕ και της ίδιας της Συμμαχίας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο σήμερα το 80 % των επιχειρήσεων έχουν αντιμετωπίσει τουλάχιστον ενός περιστατικού κυβερνοασφάλειας. Σε οικονομικό επίπεδο τα αποτελέσματα των περιστατικών κλοπής εμπορικών δεδομένων, οι παραβιάσεις ασφαλείας συστημάτων, η διακοπή παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης υποδομών είναι ιδιαίτερα υψηλά ανέρχονται κάθε έτος σε εκατοντάδες δις ευρώ¹. Το κόστος αυτό φυσικά μεταφράζεται σε χαμένο ΑΕΠ για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φυσικό κίνδυνο για την ευημερία και την ανάπτυξη τους. Τα περιστατικά αυτά υποβαθμίζουν και την εμπιστοσύνη στη ψηφιακή συνοχή της ευρωπαϊκών επιχειρήσεων των ψηφιακών υποδομών δημιουργώντας αρνητικό αίσθημα επενδύσεων. Το 2013 η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το EU Cybersecurity Strategy επενδύοντας 600 εκατομμύρια ευρώ και αναμένοντας επιπλέον 1.8 δισεκατομμύρια ευρώ από επενδύσεις στον τομέα της κυβερνοάμυνας για την περίοδο 2014-20 με σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την άμεση εμπλοκή των κρατών-μελών και τη συνεργασία με άλλα κράτη παγκοσμίως.

Το 2015 η ΕΕ ενσωμάτωσε την κυβερνοασφάλεια στον πυρήνα των πολιτικών της προτεραιοτήτων (Trust and Security in the core of the Digital Single Market Strategy) και ο πόλεμος εναντίον του κυβερνοεγκλήματος κατέστη ένας από τους 3 πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ατζέντας Ασφαλείας (European Agenda on Security) ενώ οι άλλοι δύο πυλώνες είναι πόλεμος εναντίον της τρομοκρατίας και κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Οι απειλές στην ασφάλεια των πολιτών της ΕΕ με τα τρομοκρατικά χτυπήματα στην καρδιά των ευρωπαϊκών πόλεων (Charlie Hebdo, Κοπεγχάγη, Παρίσι, Βρυξέλλες, Νίκαια, Βερολίνο) αποτέλεσαν σημαντικό καταλύτη επίσπευσης ενεργειών προς ενίσχυση της ασφάλειας των πολιτών στους τρεις αυτούς πυλώνες της ευρωπαϊκής ατζέντας. Η ενίσχυση της ψηφιακής ασφάλειας ως προτεραιότητα επιφέρει αναγκαστική μείωση ατομικών ανέσεων και διευκολύνσεων στην ζυγαριά της καθημερινότητας των πολιτών όπως αυστηριοποίηση των ελέγχων στη μετακίνηση των πολιτών, ενίσχυση των ψηφιακών προσωπικών δεδομένων, έλεγχος επιφανειακού ιστού Internet κ.α.

1. European Commission Fact Sheet, Brussels, 5 July 2016

Από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού ήταν μόλις το 2009 όταν ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Barak Obama χαρακτήρισε την ψηφιακή υποδομή των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων και των υπόλοιπων κρίσιμων εθνικών υποδομών της χώρας του, ως ένα στρατηγικό επίπεδο αναφοράς, με σκοπό την προστασία τους στην άμυνα της χώρας. Ταυτόχρονα, έθεσε την κυβερνοάμυνα ως κύρια προτεραιότητα μαζί με την Υγεία και την Οικονομία. Παρελθόν επίσης, αποτελούν οι αμερικανικές εκλογές με σαφέστατες αναφορές, από επίσημες αρχές αλλά και από τους δύο υποψήφιους προέδρους, περί παρεμβάσεων στον κυβερνοχώρο από εξωτερικές ξένες δυνάμεις για πρώτη φορά στην ιστορία των ΗΠΑ.

Κυβερνοάμυνα (Cyber defense)

Ο Κυβερνοχώρος (Cyberspace), διακρίνεται για την έλλειψη ανώτατης ρυθμιστικής αρχής επί της οργανώσεώς του και επί της λειτουργίας του. Χαρακτηρίζεται ως η πλατφόρμα όλων των πληροφοριακών συστημάτων, η οποία συρρικνώνει και φέρνει πιο κοντά τα κράτη, τους οργανισμούς και τους πολίτες όλου του κόσμου. Νοητά κάθε υπολογιστής είναι διασυνδεδεμένος με οποιονδήποτε άλλον υπολογιστή οπουδήποτε αλλού, εξελίσσοντας την υπολογιστική επιστήμη με σκοπό να λειτουργεί ως μια υπηρεσία (service) και όχι ως προϊόν (product) μέσα σε ένα σύννεφο (cloud). Αυτό συνιστά την λειτουργία του κυβερνοχώρου ως μια τεράστια υπηρεσία για τους χρήστες και όχι ως προϊόν (cloud computing). Οι χρήστες στην υπολογιστική επιστήμη δεν γνωρίζουν τα ενδιάμεσα στάδια αλλά απλά ενδιαφέρονται για μεγάλες δυνατότητες στην εύρεση, αποθήκευση πληροφοριών και δεδομένων και για το όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πρόσβαση και δυνατότητες στον κυβερνοχώρο, χωρίς να έχουν την απαραίτητη γνώση, ώστε να υποστηρίξουν την ασφάλεια τους.

Οι κυβερνητικές υπηρεσίες, οι μεγάλοι οργανισμοί και οι υπηρεσίες CERT προετοιμάζονται για την άμυνα στο επίπεδο του κυβερνοχώρου (Cyber Defense) σε υψηλότερο στρατηγικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, οι σύγχρονες ΕΔ σχεδιάζουν τη χρήση του κυβερνοχώρου ως στρατηγικό κέντρο βάρους και ως ένα πιθανό αποκλειστικό ή παράλληλο πεδίο μάχης σε μελλοντικές συγκρούσεις. Οι κυβερνοεπιθέσεις μεγάλης κλίμακας εκτιμάται, ότι θα αποτελούν μέρος των συνολικών συμβατικών όπλων και επιχειρησιακών διαδικασιών στο πεδίο της μάχης στις μελλοντικές συγκρούσεις. Η σπου-

δαιότητα της διακίνησης των πληροφοριών στον κυβερνοχώρο συνδέεται άμεσα με τους εθνικούς στόχους και την κυριαρχία μιας χώρας αλλά, ταυτόχρονα, υπερβαίνει αυτήν στα πλαίσια ομαλής λειτουργίας της και συνεργασίας με άλλα κράτη και διεθνείς οργανισμούς.

Η διασφάλιση της πληροφορίας σχετίζεται με την ικανότητα μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού να

2. Suter M., "A Generic National Framework for Critical Information Infrastructure Protection", Center for Security Studies, ETH Zurich, August 2007

προστατεύει τις πληροφορίες του και τα υπολογιστικά συστήματα από τυχόν αλλοιώσεις και καταστροφές, καθώς και από τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση των πόρων του. Συνδέεται, επίσης, με την ικανότητά του να παρέχει ορθές και αξιόπιστες πληροφορίες, οι οποίες είναι διαθέσιμες στους εξουσιοδοτημένους χρήστες κάθε φορά, που τις αναζητούν.

Η ικανότητα αυτή στηρίζεται στη λήψη μέτρων, τα οποία διασφαλίζουν την ακεραιότητα (integrity) και την εμπιστευτικότητα (confidentiality) των δεδομένων, καθώς και την αδιάλειπτη λειτουργία του δικτύου (διαθεσιμότητας - availability). Η διασφάλιση, έχει να κάνει με τέσσερις θεμελιώδεις προτεραιότητες την πρόληψη (prevention), την ανίχνευση (detection), την αντίδραση (reaction) και την διαχείριση κρίσεων (crisis management).

Ψηφιακό και Πληροφοριακό Πεδίο Κυβερνοχώρου

Στην εποχή της πληροφορίας το ψηφιακό πεδίο θεωρείται ως το πιθανότερο μέσο πάνω στο οποίο να εξελιχθεί οποιασδήποτε μορφή προσβολής και πολέμου. Αλλά τι θεωρούμε ψηφιακό πεδίο και πόσο βλαπτική μπορεί να είναι αυτού του είδους η προσβολή; Ο όρος ψηφιακό πεδίο για ένα κράτος περιλαμβάνει το σύνολο των πληροφοριακών συστημάτων που αξιοποιείται από τους πολίτες του. Το ψηφιακό πεδίο έχει έννοια κυρίως για τα ανεπτυγμένα ή και αναπτυσσόμενα κράτη όπου το σύνολο των παροχών στους πολίτες παρέχεται από τις τεχνολογικές / πληροφοριακές υποδομές. Όσο, καλύτερες και τεχνολογικά προηγμένες είναι αυτές οι υποδομές, τόσο μεγαλύτερες και περισσότερες είναι οι παροχές προς τους πολίτες.

Ο κυβερνοχώρος εκτός από το σύνολο των υπολογιστικών μηχανημάτων περιλαμβάνει το σύνολο των εσωτερικών αυτόνομων δικτύων ενός κράτους, τα οποία είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν στο δημόσιο τομέα, στις τράπεζες, στους διάφορους οργανισμούς, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή κρίσιμες υποδομές μίας χώρας (μεταφορές, ενέργεια, νερό κ), στις εταιρίες τηλεπικοινωνιών (σταθερής και κινητής τηλεφωνίας), στις ένοπλες δυνάμεις (εσωτερικά δίκτυα ελέγχου και διοίκησης, δίκτυα οπλικών συστημάτων, όπως αρμάτων, αεροσκαφών, πολεμικών πλοίων, δορυφόρων, κτλ), αλλά και το σύνολο των μεμονωμένων ηλεκτρονικών υπολογιστών, οι οποίοι δεν είναι συνδεδεμένοι σε κανένα δίκτυο προγραμματισμένα, όμως εκτελούν μια συγκεκριμένη, πλην όμως σημαντική, λειτουργία στην κρατική μηχανή ή στον βιομηχανικό έλεγχο.

Στο πολιτικό και κοινωνικό σκέλος, οι κάθε μορφής ηλεκτρονικές συναλλαγές αποτελούν καθημερινό και ουσιαστικό κομμάτι της ζωής των πολιτών και της ανάπτυξης ενός κράτους, στον επαγγελματικό, προσωπικό, οικονομικό, οικογενειακό τομέα. Τηλεπικοινωνίες, τράπεζες, μέσα ενημέρωσης, καταστήματα, μεταφορές, ενέργεια, ύδρευση, δημόσιοι οργανισμοί, ασφάλεια συνθέτουν μέρος του εθνικού μας κυβερνοχώρου μέσα στο οποίο πραγματοποιούμε καθημερινά διακίνηση πληροφοριών και στηρίζουμε, σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό, την καθημερινή μας δραστηριότητα και ασφαλή μας πρόοδο σε μία οργανωμένη κοινωνία. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία ως εξορισμού κρίσιμες υποδομές θεωρούνται η ενέργεια (πχ εγκαταστάσεις, συστήματα διανομής αποθήκευσης), οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (πχ τηλεπικοινωνίες, δορυφορικές επικοινωνίες, λογισμικό, δίκτυα και Διαδίκτυο), η οικονομία (πχ τράπεζες, επενδύσεις), η υγεία (πχ νοσοκομεία, παροχή αίματος), τα τρόφιμα (πχ ασφάλεια, μέσα παραγωγής), το νερό (πχ φράγματα, διανομή), οι μεταφορές (πχ αεροδρόμια, συστήματα ελέγχου κυκλοφορίας), τα επικίνδυνα αγαθά (πχ βιολογικά, ραδιενεργά), οι κυβερνητικές υποδομές (πχ κρίσιμες υπηρεσίες, δίκτυα πληροφοριών), η εκπαίδευση και το διάστημα.

Σε εθνικό επίπεδο ιδιαίτερα ενδιαφέροντα συμπεράσματα περιλαμβάνονται στις εισαγωγικές παραγράφους της Ψηφιακής Στρατηγικής 2016-2021³ (αναλύεται σε επόμενες παραγράφους) και ενδεικτικά αναφέρονται τα κάτωθι που αφορούν σε θέματα ανάπτυξη τεχνολογικής κουλτούρας και διείσδυσης στο Διαδίκτυο και στον κυβερνοχώρο από τους Έλληνες χρήστες σε σχέση με την ΕΕ:

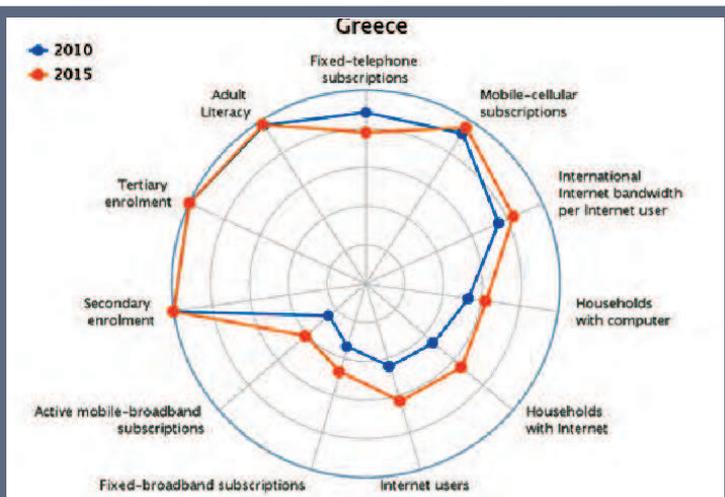
α. η χώρα υστερεί σε όρους πραγματικών ταχυτήτων ευρυζωνικής σύνδεσης, στη διείσδυση σταθερών και κινητών ευρυζωνικών συνδέσεων και στην κάλυψη δικτύων επόμενης γενιάς. Επίσης οι σταθερές ευρυζωνικές συνδέσεις είναι σχετικά ακριβές για το μέσο εισόδημα των πολιτών

β. η πληθυσμιακή ομάδα άνω των 55 ετών, που αποτελεί και την πλειονότητα του 30% του πληθυσμού που δεν έχει ποτέ χρησιμοποιήσει το διαδίκτυο, υστερεί σημαντικά σε ψηφιακές δεξιότητες έναντι του αντίστοιχου μέσου όρου (ΜΟ) της ΕΕ.

γ. αν και σε επιμέρους δραστηριότητες, όπως είναι η πρόσβαση σε ενημέρωση, ψυχαγωγία, κοινωνικά δίκτυα, παιχνίδια και η χρήση για επικοινωνία, οι επιδόσεις είναι καλές, η χώρα υπολείπεται σημαντικά του ΜΟ της ΕΕ στους τομείς των ηλεκτρονικών συναλλαγών, των αγορών μέσω διαδικτύου (online) και στη συνδρομητική τηλεόραση.

δ. Σε ότι αφορά τη χρήση του διαδικτύου και του Η/Υ, η σύγκριση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ την τοποθετεί στις τελευταίες θέσεις. Σε δυσμενέστερη θέση βρίσκονται οι ηλικιωμένοι και οι ειδικές ομάδες πληθυσμού.

ε. Ως προς της ψηφιακές υπηρεσίες του Δημοσίου υπάρχει υστέρηση στην παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών προς πολίτες, επιχειρήσεις και προς άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου.

Συγκριτικό διάγραμμα για υπηρεσίες το 2010 και το 2015 στην Ελλάδα

Σημαντικά είναι επίσης και τα γραφήματα της Εθνικής Ψηφιακή Στρατηγικής τα οποία παρουσιάζουν μικρή ανάπτυξη των Ελλήνων χρηστών από το 2010 προς το 2015 αλλά σημαντική υστέρηση μέχρι και 40-50 % σε σχέση με την μέσο όρο των χρηστών της ΕΕ σε διάφορα θέματα όπως ψηφιακές ευκολίες και διασύνδεση. Αποδεικνύεται λοιπόν, το ευρύ πεδίο ανάπτυξης

3. “Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2016-2021”, Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης

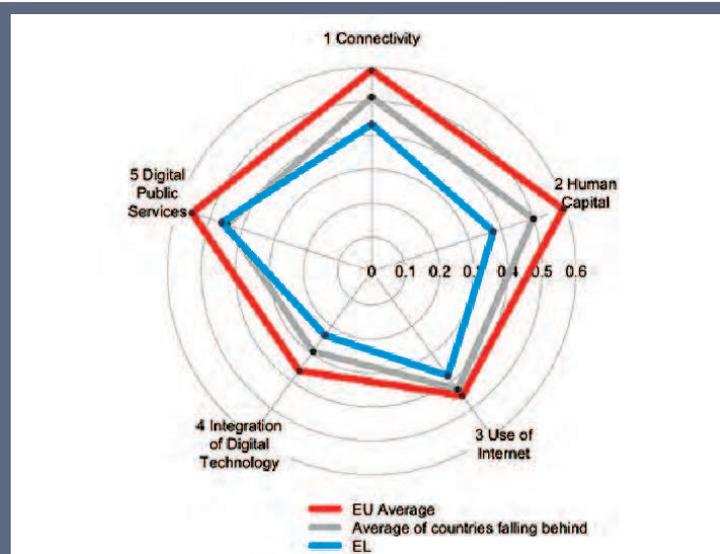
που υφίσταται στην χώρα μας για την ανάπτυξη της τεχνολογικής κουλτούρας σε όλες τις ηλικίες η οποία θα συμβάλει στην ενίσχυση της ασφάλειας των πολιτών στο Διαδίκτυο και στον κυβερνοχώρο.

Ποιό λοιπόν είναι το Διαδίκτυο που χειριζόμαστε εμείς οι απλοί χρήστες και ποιός είναι ολόκληρος ο αχαρτογράφητος κυβερνοχώρος; Ολόκληρη η αντίληψή μας για τον παγκόσμιο ιστό αποτελεί μόνο το

4% του συνολικού ιστού. Στην εικόνα παρακάτω η συνολική αντίληψή μας για τον κυβερνοχώρο αποτελεί μόνο την επιφάνεια του παγόβουνου ενώ το βυθισμένο και μη αντιληπτό στους καθημερινούς απλούς χρήστες κομμάτι του είναι συνολικά 96%. Με τους κοινά γνωστούς περιηγητές (internet browsers) μπορούμε και κινούμαστε στην επιφάνεια του παγόβουνου η οποία είναι αυτή που εμφανίζεται στις μηχανές αναζήτησης (Google κ.α). Η βυθισμένη επιφάνεια του παγόβουνου που αποτελεί το Deep Web και το Dark Web δεν είναι διόλου προσβάσιμη στους καθημερινούς απλούς χρήστες.

Το Deep Web περιέχει βάσεις δεδομένων, εσωτερικά δίκτυα, οικονομικά στοιχεία ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, κυβερνητικών αρχών, βιομηχανικά στοιχεία εταιριών κ.α. που δεν ανιχνεύονται από τις μηχανές αναζήτησης και δεν είναι προσβάσιμες στον παγκόσμιο ιστό. Το κατώτερο βυθισμένο κομμάτι του παγόβουνου ονομάζεται Dark Web και αποτελεί το παράνομο κομμάτι όπου η πρόσβαση γίνεται αποκλειστικά με ειδικούς περιηγητές οι οποίοι χρησιμοποιούν ένα είδος ανώνυμης πρόσβασης τύπου torrent⁴. Από το κατώτερο αυτό βυθισμένο σημείο του παγόβουνου το Dark Web εκτός από την παράνομη δραστηριότητα (πώληση ναρκωτικών, παράνομες πληροφορίες, κα) ξεκινούν οι τεχνικού επιπέδου κυβερνοεπιθέσεις σε ολόκληρο τον ανώτερο κορμό του Deep και Surface Web.

Το πληροφοριακό / ψηφιακό φάσμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το σύνολο των υποδομών ενός κράτους ακόμα και στο καθημερινό και φυσικό επίπεδο του πολίτη. Παράδειγμα αποτελεί το κοινωνικό σύστημα υγείας και εργασίας των ΗΠΑ, όπου όλες οι δραστηριότητες στηρίζονται σε έναν 9ψήφιο μοναδιαίο αριθμό για κάθε πολίτη και διαχειρίζεται από ανεξάρτητο κρατικό οργανισμό προστατευμένο στο επίπεδο

Συγκριτικό διάγραμμα ψηφιακής διείσδυσης Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης

4. Κυρίαρχο software στο dark web είναι το TOR με το οποίο σήμερα διακινείται οτιδήποτε παράνομο στον κυβερνοχώρο καθώς διασφαλίζει την ανωνυμία. Το TOR αναπτύχθηκε αρχικά από το αμερικάνικο Ναυτικό στα μέσα του '90 για να διασφαλίσει τις επικοινωνίες του. Περαιτέρω βελτιώθηκε το 1997 από την Defense Advance Research Projects Agency (DARPA) υπηρεσία του Αμερικανικού Υπουργείου Άμυνας.

Το Web παρουσιάζεται ως παγόβουνο διαχωρισμένο στο επιφανειακό ορατό σε όλους εμάς ως Surface Web (4%) και το βυθισμένο Deep Web και Dark Web (υπόλοιπο 96%)⁵

του Deep Web⁶. Αντίστοιχο, παράδειγμα αποτελούν τα ψηφιακά διαβατήρια στην ομαλή ευρωπαϊκή μετακίνηση των πολιτών ή οι πιστωτικές κάρτες στο τραπεζικό σύστημα στοιχεία τα οποία διακινούνται στο Deep Web αλλά και τα δικά μας ΑΦΜ προστατευμένα μέσα στα εσωτερικά δίκτυα και βάσεις δεδομένων στο TAXISNET.

Computer Emergency Response Teams (CERTs)

Οι Ομάδες Διαχείρισης Περιστατικών Ασφαλείας σε Υπολογιστές (Computer Emergency Response Team-CERT), αποτελεί το όνομα που δίνεται σε εξειδικευμένες ομάδες ειδικών οι οποίες αντιμετωπίζουν περιστατικά ασφαλείας στους υπολογιστές και στα υπολογιστικά συστήματα. Ο όρος CERT μπορεί ισάξια να αντικατασταθεί από τον Computer Security Incident Response Team (CSIRT) και αποτελεί την ομάδα αντιμετώπισης Critical Information Infrastructure Protection (CIIP).

Σήμερα με την τεράστια ανάπτυξη του Διαδικτύου, τα περιστατικά ασφάλειας ξεπερνούν τα σύνορα μιας χώρας με συνέπεια να υφίσταται στενή συνεργασία μεταξύ των ομάδων CERT διαφορετικών χωρών. Οι κυβερνήσεις των χωρών επιδιώκουν να ιδρύσουν τις κατάλληλες υπηρεσίες, με τα απαραίτητα τεχνολογικά μέσα και δυνατότητες, προκειμένου μέσα από την συνεργασία και την αλληλοκάλυψη τους, να προστατέψουν την ασφάλεια της διακίνησης των εθνικών τους πληροφοριών τους στον

5. Πηγή εικόνας: www.linkedin.com

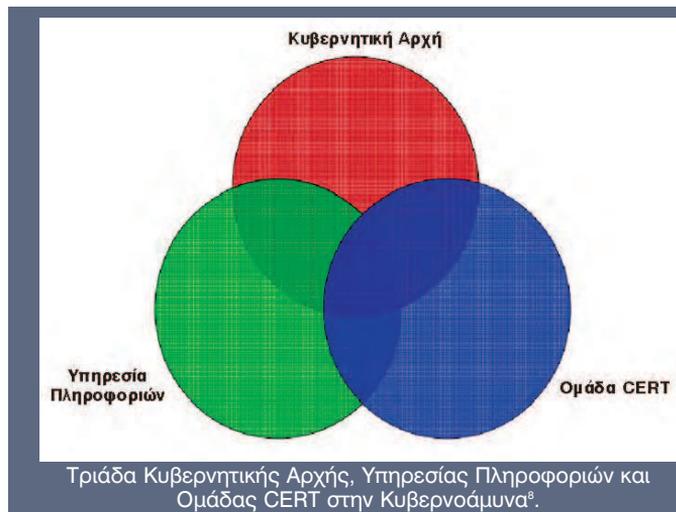
6. Ο 9ψήφιος αριθμός Social Security Number αντικατοπτρίζει ψηφιακά το σύνολο των οικονομικών υποχρεώσεων και κοινωνικών παροχών εκάστου πολίτη στις ΗΠΑ. Η βάση δεδομένων των στοιχείων αυτών διαχειρίζεται και φυλάσσεται από ανεξάρτητο οργανισμό στο Μέριλαντ, ΗΠΑ. Στην Ελλάδα ο αριθμός αυτός παρέχεται μέσω 2 αριθμών ΑΦΜ (οικονομικών υποχρεώσεων) και ΑΜΚΑ (κοινωνικών παροχών) ενώ εθνικά σχεδιάζεται ώστε από το 2017 (προηγούμενη σχεδίαση αφορούσε από το 2010) η πλήρης ενοποίηση τους στα πρότυπα των ΗΠΑ.

κυβερνοχώρο καθώς και να διαχειριστούν μια πιθανή κυβερνοαπειλή. Οι CERT βοηθούν στην επίλυση κρίσεων όσους το έχουν ανάγκη και βρίσκονται σε επαφή με τους υπεύθυνους ασφαλείας πολλών οργανισμών, δρώντας ως γέφυρα ανάμεσα σε ιδρύματα και επιχειρήσεις. Σκοπός των ομάδων αυτών, εκτός από την αντιμετώπιση των περιστατικών ασφάλειας, αποτελεί και η υποστήριξη της κοινότητας χρηστών του Διαδικτύου, ώστε να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις από πιθανές παραβιάσεις ασφαλείας. Επιπλέον, αυτές εξυπηρετούν την ενημέρωση των χρηστών για νέες απειλές και περιστατικά ασφάλειας καθώς και για τις ευπάθειες συγκεκριμένων συστημάτων ή εφαρμογών.

Ο όρος CERT⁷ έχει ιστορική προέλευση από την πρώτη ομάδα αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών που ιδρύθηκε στο Carnegie Mellon University, και τελικά υιοθετήθηκε από πολλούς οργανισμούς ανά το κόσμο. Η ιστορία αντίστοιχων ομάδων ταυτίζεται με την ύπαρξη των ιών των υπολογιστών (computer worms). Ο ιός που επέδρασε στο Internet το Νοέμβριο 1988 και ονομαζόταν Morris Worm παραλύοντας ένα μεγάλο ποσοστό αυτού ήταν η αφορμή για την ίδρυση της πρώτης ομάδας CERT Coordination Center (CERT-CC) στο Carnegie Mellon University μέσω συμβολαίου, το οποίο υπογράφηκε με την κυβέρνηση των ΗΠΑ.

Σε κρατικό επίπεδο μια κυβερνητική υπηρεσία συνήθως αναλαμβάνει τον οργανωτικό και εποπτικό ρόλο. Ένα κέντρο ανάλυσης, συνήθως κρατικού επιπέδου, με ισχυρές διασυνδέσεις στην ανάλυση πληροφοριών αποτελεί τον δεύτερο συνήθη παράγοντα συνεργασίας. Τέλος, ένα ή περισσότερα κέντρα ειδικών (πχ CERTs) αποτελούν την πλήρη ομάδα αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών. Η τριάδα αυτή, όπως παρουσιάζεται στην παρακάτω Εικόνα, αποτελεί τη βέλτιστη τακτική κυβερνοάμυνας σε εθνικό επίπεδο. Κάθε ένας συντελεστής της τριάδας (Κυβερνητική Αρχή, Υπηρεσία Πληροφοριών και Ομάδες CERT) θα εξεταστεί παρακάτω πως καθιστά την κυβερνοάμυνα αποτελεσματική σε ελληνικό ή διεθνές επίπεδο. Η συνεργασία του αντίστοιχου συντελεστή της τριάδας με την εκάστοτε αντίστοιχη του εξωτερικού αποτελούν την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση επικίνδυνων καταστάσεων στον κυβερνοχώρο σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι ομάδες Computer Emergency Response Teams (CERTs), σε συνεργασία με τους άλλους δύο πυλώνες συνεργασίας (κυβερνητικό και πληροφοριακό) προσδίδουν στους οικιακούς χρήστες και εταιρίες χρήσιμες τεχνικές συμβουλές, οι οποίες αφορούν την προσωπική τους ασφαλεία στον κυβερνοχώρο, συντονίζουν την αντιμετώπιση περιστατικών ασφαλείας και υποδεικνύουν τα σημεία, στα οποία είναι

7. Carnegie Mellon University (www.cert.org)

8. Suter M., "A Generic National Framework for Critical Information Infrastructure Protection", Center for Security Studies, ETH Zurich, August 2007

ευάλωτα κάποια προγράμματα. Σε αντίθεση με την κύρια κυβερνητική αρχή και την αντίστοιχη υπηρεσία πληροφοριών, οι οποίες, κυρίως παρέχουν την υποστήριξη στους διαχειριστές (administrators) των κρίσιμων εθνικών υποδομών, εξασφαλίζοντας πλήρη και εμπιστευτική κάλυψη στην ασφάλεια των δικτύων τους και των υποδομών τους.

Παράδειγμα Αμερικανικών Πολιτικών Εκλογών στον Κυβερνοχώρο

Λίγο μετά τις αμερικανικές εκλογές (Νοέμβριος 2016), ο απερχόμενος πρόεδρος Obama καθόρισε σχέδια για να διασφαλίζει τον κυβερνοχώρο. Τον Δεκέμβριο 2016 ένα μόλις μήνα προτού ολοκληρώσει την δεύτερη θητεία του ως Πρόεδρος των ΗΠΑ ίδρυσε την επιτροπή US Commission on Enhancing National Cybersecurity. Στην εν λόγω αναφορά η επιτροπή προτείνει ευρείας εκτάσεως μεθόδους στο θέμα της κυβερνοασφάλειας. Στην αναφορά περιλαμβάνονται και αναλύονται 16 προτάσεις που πρόκειται να εφαρμοστούν από την εκλεγμένη νέα διακυβέρνηση του προέδρου Donald Trump. Μόλις δύο μήνες νωρίτερα είχε πραγματοποιηθεί η επίθεση Denial of Service Attack σε μεγάλες αμερικανικές ιστοθέσεις όπως Twitter, Etsy, Github, Vox, Spotify, Airbnb, Netflix και Reddit.

Η κυβερνοάμυνα σήμερα είναι πρώτο θέμα στην ατζέντα ανάμεσα σε συναντήσεις υψηλόβαθμων αξιωματούχων παγκοσμίως ενώ αποτελεί πεδίο συζητήσεων και αναμέτρησης ανάμεσα σε αρχηγούς κρατών. Ενδεικτικά, ο Ναύαρχος James Stavridis (απόστρατος) έθεσε την κυβερνοασφάλεια στους 5 σοβαρότερους παγκόσμιους κινδύνους που θέτουν ζητήματα ασφαλείας στις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO⁹. Προέβλεψε ότι σύντομα θα εξελιχθεί σημαντική επίθεση που θα επηρεάσει την ασφάλεια των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση δίνοντας ως παράδειγμα την απώλεια οικονομικών στοιχείων 87 εκ. πολιτών στις ΗΠΑ από την Chase Bank το 2015 εκτιμώντας ότι η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο πρέπει να προστατευτεί σε επίπεδο οικονομίας, εμπορίου και διακρατικών σχέσεων. Για να ενισχύσει την άποψη των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ, ο Ναύαρχος ανέφερε ότι αποτελεί την μεγαλύτερη οικονομική σχέση στον κόσμο καθόσον οι οικονομικές συναλλαγές μεταξύ τους ανέρχονται σε 4 τρισεκατομμύρια κάθε έτος δηλαδή το 1/4 της παγκόσμιας οικονομίας.

Σε ανάλυση των αμερικανικών εκλογών κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου αλλά και μετά την εκλογή του προέδρου Trump έχει αναφερθεί δημοσίως επανειλημμένα ότι η Ρωσία εισήλθε στα υπολογιστικά συστήματα των Δημοκρατικών στην Εθνική Επιτροπή Δημοκρατικών (Democratic National Committee) στην Ουάσινγκτον με σκοπό να βλάψουν την υποψήφιά τους, Hilary Clinton σύμφωνα με συνδυασμένες ανακοινώσεις σε ανοικτά πεδία πληροφοριών (πχ εφημερίδες, δικτυακές συνεντεύξεις κλπ). Αυτό υποστήριξε και η ίδια η υποψήφια πρόεδρος Clinton στο τελευταίο debate μεταξύ των υποψηφίων όπου η κυβερνοάμυνα υπήρξε πεδίο αντιπαράθεσης. Εκεί η Clinton ανέφερε ότι “δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Ρωσία έχει επέμβει με επιθέσεις εντός οργανισμών και συστημάτων εντός των ΗΠΑ και εντός τα συστήματα της Επιτροπής Δημοκρατικών” ενώ αντίστοιχα ο νεοεκλεγείς πρόεδρος Trump ανέφερε ότι “δεν γνωρίζουμε με ασφάλεια ποιος είναι ο εισβολέας της Επιτροπής Δημοκρατικών, μπορεί να είναι η Ρωσία, μπορεί να είναι η Κίνα...Χάνουμε από τον ISIS στο δικό μας γήπεδο.... το Internet.....Σε κάθε περίπτωση η κυβερνοασφάλεια είναι τεράστιο θέμα και στο πεδίο αυτό πρέπει πολλά να γίνουν”¹⁰.

9. Η ομιλία του Ναυάρχου James Stavridis (Dean of the Fletcher School) με τίτλο "International Security in the 21st Century" πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο 2016 στο Ίδρυμα Κ. Καραμανλής.

10. Presidential Debate Highlights Clinton, Trump Debate Cybersecurity, Hacks , ABC News, 26

Σήμερα, μετά την εκλογή του Trump αντικρούονται συνεχώς οι αναφορές της CIA, σύμφωνα με την οποία η Ρωσία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εκλογή προέδρου των ΗΠΑ. Σύμφωνα με αξιωματούχους η Ρωσία καθόρισε ουσιαστικά τις αμερικανικές προεδρικές εκλογές και η ρώσικη κυβέρνηση έδρασε με συντονισμένες κινήσεις και με καθορισμένους στόχους προκειμένου να προκαλέσει χάος κατά την προεκλογική καμπάνια των υποψηφίων, ώστε τελικά να προκαλέσει την εκλογή του Trump. Αντίστοιχη εισβολή πριν 44 χρόνια είχε συμβεί στα συστήματα του Δημοκρατικών καθορίζοντας και πάλι τότε τις εκλογές, ήταν το σκάνδαλο Watergate. Μόνο που τότε οι εισβολείς είχαν τοποθετήσει συσκευές μαγνητοφώνησης και διάρρηξης ερμαριών¹¹.

Στο στρατηγικό επίπεδο, σύμφωνα με τον Clausewitz¹², ο εχθρός διαθέτει ένα Κέντρο Βάρους (KB) το οποίο μπορεί να είναι αφηρημένο (ψυχικό) ή συγκεκριμένο (ηγέτης, πρωτεύουσα) και αν προσδιοριστεί σωστά η καταστροφή ή εξουδετέρωση του θα επιφέρει την ήττα για τον εχθρό. Η εξουδετέρωση του KB στο στρατηγικό επίπεδο επιφέρει την ήττα του αντιπάλου και κατά συνέπεια καθιστά την ύπαρξη KB στα κατώτερα επίπεδα περιττή, οπότε και δεν απαιτείται να εξουδετερωθούν τα Κέντρα Βάρους στα κατώτερα επίπεδα, επιχειρησιακό και τακτικό.

Ο κυβερνοχώρος καθίσταται κεντρικός πυλώνας ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ αλλά και ολόκληρου του κόσμου. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται και σημαντικό σύγχρονο στρατηγικό κέντρο βάρους των ανεπτυγμένων κοινωνιών που απαιτείται να προστατευθεί. Ο κυβερνοπόλεμος αποτελεί για τα σημερινά κράτη το πλέον σύγχρονο είδος (πληροφοριακού) πολέμου ανάλογο με τις παραδοσιακές μορφές λειτουργώντας ως πολλαπλασιαστής ισχύος για τον επιτιθέμενο ή για αυτόν που μπορεί να τον διαχειριστεί. Μέσω της διαχείρισης της πληροφορίας, συμβάλλει σε ανάλογο βαθμό με τους υπόλοιπους τρεις εθνικούς συντελεστές ισχύος (οικονομία, διπλωματία και στρατιωτική ισχύ) στη διαμόρφωση πολιτικής χωρίς όμως να αποτελεί και την επίσημη γραμμή ενός κράτους.

Sep 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=R9GSJUAFfE>

11. The Perfect Weapon: How Russian Cyberpower Invaded the U.S. The New York Times, Eric Lipton, David E. Sanger and Scott Shane

12. Carl von Clausewitz, "Περί Πολέμου", 1832

Βιβλιογραφία

Franklin D. Kramer, Stuart H. Starr and Larry K. Wentz, "Cyberpower and National Security", NDU Press, 2009

Jason Andress, Steve Winterfeld, "Cyber Warfare, Techniques, Tactics and Tools for Security Practitioners", Syngress, 2011

Αντχος (Μ) Σ. Παπαγιωργίου ΠΝ Δ/Ε6, "Εθνική Άσκηση Κυβερνοάμυνας ΠΑΝΟΠΤΗΣ", Παρουσίαση ΓΕΕΘΑ/ΔΙΚΥΒ, Άνοιξη 2016, <http://www.slideshare.net/isc2-hellenic/panoptis-2016/1>

Suter M., "A Generic National Framework for Critical Information Infrastructure Protection", Center for Security Studies, ETH Zurich, August 2007

Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of networks and information systems across the Union, <http://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1148/oj>

European Commission Fact Sheet, Commission boosts cybersecurity industry and steps up efforts to tackle cyber-threats, Brussels, 5 July 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2322_en.htm

Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace, European Commission, Brussels 7.2.2013

EU Cybersecurity Dashboard-A Path to a Secure European Cyberspace, BSA, 1st January 2015

The European Agenda on Security, The European Commission, Strasbourg, 28 April 2015

"Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2016-2021", Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, http://www.opengov.gr/digitalandbrief/wp-content/uploads/downloads/2016/11/digital_strategy.pdf

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πλωτάρχης Χαράλαμπος Γκιώνης ΠΝ, γεννήθηκε στην Πάτρα το 1975. Εισήλθε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1993 και αποφοίτησε το 1997 ως Σημαιοφόρος Μάχιμος. Ως θαλάσσια υπηρεσία έχει υπηρετήσει σαν Σημαιοφόρος στη ΦΓ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ως Αξιωματικός Γραφείου Κυβερνήτου, στα Υποβρύχια ΓΛΑΥΚΟΣ και ΝΗΡΕΥΣ σαν Ανθυποπλοίαρχος και Υποπλοίαρχος ως Αξιωματικός Επιχειρήσεων και εν συνεχεία στη Φρεγάτα ΥΔΡΑ ως Αξιωματικός Γενικής Επιστασίας και Ύπαρχος. Έχει διατελέσει Κυβερνήτης σε ΠΦΑ ΛΥΚΟΥΔΗΣ στο βαθμό του Πλωτάρχη. Έχει υπηρετήσει ως Τμηματάρχης Υποδομής Επικοινωνιών-Προϋπολογισμού / Πιστώσεων στη Διεύθυνση Επικοινωνιών Α4 του ΓΕΝ και ως Τμηματάρχης Πυρομαχικών και Συστημάτων Πυροβόλων στη Διεύθυνση Ναυτικών Όπλων του Ναυστάθμου Σαλαμίνας. Ως μεταπτυχιακή εκπαίδευση κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο "Master of Science in Electrical Engineering" από το Naval Postgraduate School, Monterey, CA (2007). Είναι έγγαμος και έχει ένα γιό 4 ετών.

"Οι Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες Ασφάλειας"

του Τχη (ΠΒ) Ελευθέριου Παπαδόπουλου, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Στις σελίδες που ακολουθούν θα πραγματοποιηθεί μια πρώτη προσέγγιση όπου θα παρουσιασθούν αντικείμενα διεθνούς νομιμότητας ή νομικών κενών που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία των εταιριών αυτών, καθώς και οι διάφορες επιδράσεις που εμφανίζονται από την προσφυγή στις εταιρίες αυτές. Αυτό θα πραγματοποιηθεί έχοντας ως έναυσμα την ολοένα αυξανόμενη χρησιμοποίηση τους από κράτη ή/και διεθνείς οργανισμούς σε διάφορες «θερμές» περιοχές του πλανήτη και τη διεκπεραίωση εκ μέρους τους, λειτουργιών που παραδοσιακά ανήκουν στην αρμοδιότητα των κρατών και ειδικότερα των στρατιωτικών τμημάτων τους. Η ανά χείρας μελέτη θα προσπαθήσει να ρίξει φως σε ένα θέμα που είναι σχετικά άγνωστο για τα ελληνικά δεδομένα, τόσο από πλευράς λειτουργίας των εταιριών αυτών, όσο και από πλευράς του αντίκτυπου που πιθανόν να υφίσταται στη στρατιωτική κουλτούρα και συνεπώς στη λειτουργία του κράτους, αποφεύγοντας δυσνόητους νομικούς όρους και νομικές διαδικασίες που εξετάζουν σήμερα οι ακαδημαϊκοί - διεθνολόγοι, καθιστώντας ευχερές στον αναγνώστη να αντιληφθεί και να διαμορφώσει την προσωπική του άποψη για τη δράση των εταιριών αυτών.

Η Ιδιωτική Στρατιωτική Εταιρία Ασφάλειας - Ι.Σ.Ε.Α - (Private Military and Security Company - PMSC) - Προσπάθεια Καθορισμού της Οντότητάς της

Η χρήση ιδιωτών (civilians) προκειμένου να εκτελέσουν συγκεκριμένες λειτουργίες προς όφελος των στρατιωτικών τμημάτων που εμπλέκονται σε μία επιχείρηση (π.χ εφοδιασμός ή υπηρεσίες logistics) και επομένως να συνοδεύουν τα στρατιωτικά αυτά τμήματα στο θέατρο του πολέμου, δεν αποτελεί ένα καινούργιο φαινόμενο. Η ύπαρξη αυτών επιβεβαιώνεται και στην πρώτη Σύμβαση της Γενεύης του 1949 (Σύμβαση για την τύχη των τραυματιών και των ασθενών των σε εκστρατεία ενόπλων δυνάμεων)¹, όπου στο Άρθρο 13, παρ.4, αναφέρεται ότι «η προαναφερθείσα σύμβαση εφαρμόζεται για πρόσωπα που ακολουθούν τις ένοπλες δυνάμεις χωρίς να αποτελούν απευθείας μέρος αυτών, όπως πολιτικά μέλη πληρωμάτων στρατιωτικών αεροσκαφών, πολεμικοί ανταποκριτές, προμηθευτές, μέλη μονάδων εργασίας ή ψυχαγωγίας του στρατού, υπό τον όρο να έχουν λάβει την άδεια των ενόπλων δυνάμεων που συνοδεύουν». Αυτό που είναι αξιοπρόσεκτο και που ξεφεύγει από τα πλαίσια του παραπάνω άρθρου της Σύμβασης, είναι ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των ιδιωτών (civilians)² και οι δραστηριότητες (activities) που καλούνται πλέον να ολοκληρώσουν αυτοί και κατ'επέκταση οι ιδιωτικές εταιρίες στις οποίες ανήκουν όταν προσλαμβάνονται, με σκοπό να παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες σε κράτη ή/και σε διεθνείς οργανισμούς. Προκειμένου να γίνουν αντιληπτές οι παραπάνω δραστηριότητες (activities), θα πρέπει να εξετασθεί τι ακριβώς είναι μια Ι.Σ.Ε.Α και ποιες υπηρεσίες μπορεί να προσφέρει.

1. Στην Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν.3481/1956, ΦΕΚ Α'3. Οι τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης και τα τρία Πρόσθετα Πρωτόκολλα περιέχουν σχεδόν 600 άρθρα και είναι τα κύρια κείμενα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου(Δίκαιο Ενόπλων Συρράξεων) και τυγχάνουν παγκόσμιας αποδοχής.

2. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η σύναψη συμβολαίων με τις εταιρίες αυτές εκτοξεύτηκε από τις επιχειρήσεις στο Ιράκ την άνοιξη του 2003. Το 2008 εκτιμήθηκε ότι 30.000 άτομα, προσωπικό αυτών των εταιριών απασχολούνταν στο Ιράκ, ενώ το 2009 μόνο πέντε εταιρίες ανέλαβαν συμβόλαια ύψους 485 εκατομμυρίων δολαρίων για παροχή ασφαλείας σε Αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις στο Ιράκ.

Η αλματώδης ανάπτυξη των εταιριών αυτών άρχισε με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και το πέρας του Ψυχρού Πολέμου μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων του διεθνούς συστήματος (Η.Π.Α και Ε.Σ.Σ.Δ). Οι αιτίες που ερμηνεύουν την εμφάνιση των εταιριών αυτών αποδίδονται στις γεωπολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικράτησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ως κυριότερες αιτίες μπορούν να αναφερθούν οι εξής: η επικράτηση του ρεύματος του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού έναντι του σοσιαλισμού και η συνακόλουθη άνοιξη της ελεύθερης αγοράς και του καπιταλισμού, η διόγκωση των κρατικών υπηρεσιών και η μείωση των αμυντικών δαπανών στους κρατικούς προϋπολογισμούς, η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας του στρατιωτικού εξοπλισμού ο οποίος σε αρκετές περιπτώσεις απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις για τη λειτουργία και συντήρησή του, το έλλειμμα ασφάλειας που παρουσιάστηκε σε περιοχές (κυρίως του αναπτυσσόμενου κόσμου) οι οποίες βρίσκονταν στη σφαίρα επιρροής των δύο υπερδυνάμεων, η απότομη σημαντική μείωση του αριθμού των στρατευμάτων και του στρατιωτικού εξοπλισμού σχεδόν σε όλα τα κράτη αλλά κυρίως στις Η.Π.Α και Ρωσία, η αντικατάσταση των διεθνών ενόπλων συρράξεων (πόλεμοι μεταξύ κρατών) από εμφύλιες, φυλετικές ή εθνοτικές συγκρούσεις (Avant 2005, 34-8; Singer 2003, 49-60) και η διστακτικότητα των κρατών να θέσουν τμήματα των εθνικών στρατευμάτων τους στη διάθεση των Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να συμμετάσχουν σε επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης³. Αρκεί να αναφερθεί ότι σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τη δράση των εταιριών αυτών κατά τη χρονική περίοδο 1990-2007 από τις ένοπλες συγκρούσεις που παρουσιάστηκαν σε τριάντα (30) κράτη, μόνο σε τρία (3) κράτη **δεν** χρησιμοποιήθηκαν καθόλου οι εταιρίες αυτές (Λίβανος, Τανζικιστάν και Γουινέα Μπισάου) (Petersohn 2015, 1-17). Το 2011 ο ετήσιος τζίρος των εταιριών αυτών υπολογιζόταν σε 100-165 δισεκατομμύρια δολάρια ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης αυτού του ποσού ήταν της τάξεως του 7% με 8% (Florquin 2011, 103).

Αρχικά, με την εμφάνιση αυτού του είδους εταιριών, υπήρξε ο διαχωρισμός τους σε Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες (Private Military Companies - PMC's) και Ιδιωτικές Εταιρίες Ασφαλείας (Private Security Companies - PSC's). Οι μεν στρατιωτικές εταιρίες (αναφέρονται ενδεικτικά οι Executive Outcomes, Sandline International, Military Professional Resources Incorporated) παρείχαν υπηρεσίες στρατιωτικού χαρακτήρα σε κράτη και διεθνείς οργανισμούς (εκπαίδευση εθνικών στρατιωτικών τμημάτων, συμβουλές σε θέματα χάραξης στρατηγικής, ενεργό συμμετοχή σε πολεμικές επιχειρήσεις), οι δε εταιρίες ασφαλείας (αναφέρονται ενδεικτικά οι Saracen International, Koch Mine Safe Ltd, Minetech SA) παρείχαν υπηρεσίες ασφαλείας κυρίως σε πολυεθνικές εταιρίες, μη κυβερνητικούς οργανισμούς (NGO's) αλλά και σε κράτη (προστασία πρεσβειών, προστασία προσωπικού κατά τη διάρκεια διανομής ανθρωπιστικής βοήθειας, παροχή συμβουλών σε θέματα ασφαλείας).

Σήμερα, στα επίσημα έγγραφα και στις αναφορές των Ηνωμένων Εθνών για τις εταιρίες αυτές καθώς και στην πλειονότητα των ακαδημαϊκών που μελετούν τη δράση τους, χρησιμοποιείται ο όρος «Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες Ασφαλείας» (Private Military and Security Companies - PMSC's), με σκοπό να καλύψει όλο το προαναφερθέν φάσμα των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν. Σε περιφερειακό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιθυμώντας να καταστήσει σαφές στον Ο.Η.Ε ότι χρησιμοποιεί αποκλειστικά και μόνο Ιδιωτικές Εταιρίες Ασφαλείας⁴ (Private Security Companies -

3. Αξιζει να σημειωθεί πως ήδη την πενταετία 1989-1994 ο αριθμός των ειρηνευτικών επιχειρήσεων ήταν σχεδόν διπλάσιος από το σύνολο των αποστολών που πραγματοποιήθηκαν τα προηγούμενα σαράντα χρόνια (1948-1988).

4. Βλ. Un Doc A/HRC/33/43/Add.7, σελ.4, παρ.10 (14 Σεπτεμβρίου 2016).

PSC's) με τις ανάλογες μη-στρατιωτικού τύπου υπηρεσίες τους, πραγματοποιεί διαχωρισμό των εταιριών αυτών (στρατιωτικές και ασφαλείας), αν και σε εσωτερικό της έγγραφο προσδίδει στρατιωτικό χαρακτήρα στις εταιρίες αυτές. Σε ό,τι αφορά τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και παρέχουν ένοπλη προστασία κυρίως σε ελληνικά εμπορικά πλοία, έχει κυρωθεί ο Ν.4058/2012 «Παροχή υπηρεσιών ασφαλείας από ενόπλους φρουρούς ασφαλείας σε εμπορικά πλοία και άλλες διατάξεις», στον οποίο δεν προσδιορίζεται επακριβώς τι είναι αυτές οι εταιρίες⁵.

Μέλη της πρώην Εταιρίας BLACKWATER

Ωστόσο, μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, ένας σαφής ορισμός, κοινά αποδεκτός σε παγκόσμιο επίπεδο, για το τι ακριβώς είναι μια Ι.Σ.Ε.Α, δεν υφίσταται. Ο κύκλος της θεωρητικής αναζήτησης για την καθιέρωση μιας αναλυτικής περιγραφής τους, αναμφίβολα περιλαμβάνει τον πανεπιστημιακό κόσμο, τα κράτη αλλά και τους διεθνείς οργανισμούς με πρωτοπόρο τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε), εξαιτίας της σύνθετης μορφής του ζητήματος. Η πολυπλοκότητα αυτή αποδίδεται σε μία σειρά από παράγοντες που πηγάζουν κυρίως από την ιδιομορφία των εταιριών αυτών, την απουσία επαρκούς νομικού πλαισίου σε διεθνές και εθνικό επίπεδο που να ρυθμίζει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, «την τάση των κρατών να μην διαθέτουν τα εθνικά στρατεύματά τους αλλά να αναθέτουν τις αποστολές (στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις) στις εταιρίες αυτές» (Jones and Bjork 2008, 784) καθώς και το ότι «λίγη προσπάθεια έχει γίνει προκειμένου να καθοριστεί η κατάσταση τους από πλευράς Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου»⁶ (Kidane 2010, 365).

Αρχικά, το κίνητρο για την ανάληψη πρωτοβουλιών προκειμένου να καθοριστούν οι συνθήκες νομιμότητας των εταιριών αυτών σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αποτέλεσαν οι πράξεις καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το προσωπικό τους στο Ιράκ και Αφγανιστάν, με πιο γνωστή περίπτωση την αμερικανική εταιρία Blackwater (πλέον ονομάζεται Academi) που ενεργούσε στο Ιράκ⁷. Κατόπιν των

5. Για μια τηλεοπτική παρουσίαση των ελληνικών εταιριών βλ. Εκπομπή «Αυτοψία», επεισόδιο της 20ης Δεκεμβρίου 2012 με τίτλο «Έλληνες Μισθοφόροι», του τηλεοπτικού σταθμού «ALPHA», διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.alphatv.gr/Micro-sites/Autopsia/Shows/20-12-2012.aspx>.

6. Υπενθυμίζεται ότι ο βασικός διαχωρισμός που πραγματοποιείται από το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο (Δ.Α.Δ), είναι αυτός μεταξύ του μαχητή (combatant) και του άμαχου ή πολίτη (civilian), καταστάσεις από τις οποίες προκύπτουν ευθέως υποχρεώσεις και δικαιώματα κατά τη διάρκεια ενόπλων συρράξεων. Οι Ι.Σ.Ε.Α εμφανίστηκαν τη δεκαετία του '90 όταν είχε πλέον λάβει την τελική του μορφή το Δ.Α.Δ. (βλ. Συμβάσεις Γενεύης και Πρόσθετα Πρωτόκολλα αυτών). Σήμερα οι εργαζόμενοι σε αυτές τις εταιρίες, για να χαρακτηριστούν μαχητές ή άμαχοι, θα πρέπει να εξεταστεί η σχέση τους με τις Ένοπλες Δυνάμεις του κράτους στο οποίο ενεργούν. Ο προσδιορισμός σε μαχητή ή άμαχο, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την έγερση θεμάτων διεθνούς κρατικής ευθύνης (Chesterman and Lehnardt 2007, 122).

7. Πρόκειται για το περιστατικό με το θάνατο 17 αθώων ιρακινών πολιτών στην πλατεία Nisoor της Βαγδάτης το 2007 από προσωπικό της εταιρίας. Για το περιστατικό πραγματοποιήθηκαν έρευνες από 5 ανεξάρτητες αρχές, συμπεριλαμβανομένου του FBI, όπου διαπιστώθηκε η ύπαρξη πλήθους αποδείξεων για αδικαιολόγητη θανάσιμη χρήση βίας. Το 2014 επιβλήθηκαν ποινές (σε μία περίπτωση η ισόβια κάθειρξη) σε 4 μέλη της εταιρίας.

παραπάνω, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Η.Ε (UN Human Rights Council) ανέθεσε σε μια Ομάδα Εργασίας, με την απόφαση 2005/2 της 7ης Απριλίου 2005, να διερευνούν και να ελέγχουν τις δραστηριότητες των εταιριών αυτών, ειδικότερα σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και να προετοιμάσει ένα προσχέδιο διεθνών βασικών αρχών που να καλύπτει τη λειτουργία τους⁸. Η Ομάδα Εργασίας τον Ιούλιο του 2010, ολοκλήρωσε μια προτεινόμενη σύμβαση για τον κανονισμό και έλεγχο των Ι.Σ.Ε.Α, την οποία διένειμε για μελέτη και διαπραγμάτευση με τα κράτη - μέλη, ενώ συνεχίζει να υποβάλει αναφορές και να συνεργάζεται με άλλα τμήματα των Ηνωμένων Εθνών και ανεξάρτητους φορείς, αναφορικά με τη δράση των Ι.Σ.Ε.Α. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με το Άρθρο 2 της προτεινόμενης Σύμβασης,

«Μία Ι.Σ.Ε.Α είναι μία εμπορική οντότητα, η οποία παρέχει κατόπιν οικονομικής αποζημίωσης, στρατιωτική υπηρεσία ή/και υπηρεσία ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης και παροχής διαδικασίας ανακρίσεως από φυσικά πρόσωπα ή άλλες νόμιμες οντότητες».

Με τον όρο «στρατιωτικές υπηρεσίες», σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, «... είναι οι εξειδικευμένες υπηρεσίες που σχετίζονται με στρατιωτικές ενέργειες, οι οποίες περιλαμβάνουν στρατηγικό σχεδιασμό, πληροφορίες, ανάκριση, αναγνώριση σε θάλασσα, ξηρά και αέρα, αεροπορικές επιχειρήσεις κάθε είδους, επανδρωμένες ή μη επανδρωμένες, δορυφορική παρακολούθηση, στρατιωτική εκπαίδευση, μεταφορά στρατιωτικών υλικών, τεχνική και υλική υποστήριξη και άλλες σχετικές δραστηριότητες», ενώ «υπηρεσίες ασφαλείας»,

«... είναι η ένοπλη φύλαξη και προστασία κτιρίων, εγκαταστάσεων, περιουσίας και ανθρώπων, εκπαίδευση αστυνομικών τμημάτων, τεχνική και υλική υποστήριξη σε αστυνομικές δυνάμεις, εκπόνηση και εφαρμογή πληροφοριακών μέτρων ασφαλείας και άλλες δραστηριότητες».

Παρά την προαναφερθείσα προσπάθεια, «ισχυρές κυβερνήσεις....., εξακολουθούν να χρησιμοποιούν χωρίς περιορισμούς τις εταιρίες αυτές..... και δεν επιθυμούν το διεθνές δίκαιο να αναμειχθεί σε αυτήν την κατεύθυνση» (Pingeot 2012, 16). Επομένως, αναμένεται ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη θα «αγκαλιάσουν» τη σύμβαση αυτή ανάλογα βέβαια με πως αυτή εξυπηρετεί πολιτικές (εσωτερικές και εξωτερικές) αλλά και οικονομικές σκοπιμότητες και βλέψεις τους.

Σε περιφερειακό επίπεδο, στα τέλη του 2005, ξεκίνησε μια προσπάθεια από πλευράς της Ελβετικής Κυβέρνησης σε συνεργασία με τη Διεθνή Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού, προκειμένου να καθοριστούν βασικά θέματα λειτουργίας των εταιριών αυτών καθώς και οι υποχρεώσεις τόσο των κρατών που απευθύνονται σε αυτές όσο και των κρατών στα οποία αυτές εδρεύουν (Cockayne 2011, 401-28). Το αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής ήταν το «Κείμενο του Μοντρέ (The Montreux Document)», με το οποίο ρυθμίζονταν οι διεθνείς νομικές υποχρεώσεις των κρατών που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη χρήση των Ι.Σ.Ε.Α κατά τη διάρκεια ενόπλων συγκρούσεων⁹. Το κείμενο υποστηρίζουν σήμερα πενήντα τέσσερα (54) κράτη και τρεις (3) διεθνείς οργανι-

8. Βλ. UN Doc. A/67/340, παρ.1, όπου αναφέρεται: «..... και να ελέγχει την επίδραση των δραστηριοτήτων στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα εκ μέρους των Ι.Σ.Ε.Α, οι οποίες προσφέρουν στρατιωτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες ασφαλείας και συμβουλές (που σχετίζονται με αυτούς τους τομείς) στη διεθνή αγορά». Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Η.Ε αποτελεί το διάδοχο της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UN Commission on Human Rights) και είναι όργανο της Γενικής Συνέλευσης. Πραγματοποιεί τρεις συνεδριάσεις το χρόνο, δύο στη Γενεύη και μία στη Ν. Υόρκη.

9. Το κείμενο ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2008 και χαρακτηρίστηκε ως η «βίβλος» των σχέσεων των κρατών και των Ι.Σ.Ε.Α. Είναι αξιοσημείωτο ότι υπογράφεται από 17 κράτη, συμπεριλαμβανομένων των Η.Π.Α, Αγγλίας, Κίνας και Γαλλίας. Η Ρωσία συμμετείχε στις συζητήσεις αλλά τελικά δεν υπέγραψε το κείμενο. Το κείμενο είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.eda.admin.ch/psc>. Βλ. επιπλέον και UN Doc. A/63/467-S/2008/636 της 6ης Οκτωβρίου 2008.

σμοί (Ε.Ε, NATO και ΟΑΣΕ)¹⁰. Σύμφωνα με την παράγραφο 9 του προλόγου του κειμένου του Μοντρέ,

«Μία Ι.Σ.Ε.Α είναι μία ιδιωτική εμπορική οντότητα η οποία παρέχει στρατιωτική ή/και υπηρεσία ασφαλείας, ανεξάρτητα από το πώς ερμηνεύει η εταιρία αυτή την ύπαρξη της. Οι στρατιωτικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες ασφαλείας περιλαμβάνουν, συγκεκριμένα, ένοπλη φύλαξη και προστασία προσώπων και αντικειμένων όπως φάλαγγες οχημάτων, κτιρίων και άλλων τοποθεσιών, τη συντήρηση και την λειτουργία οπλικών συστημάτων, την κράτηση φυλακισμένων και η παροχή εκπαίδευσης σε στρατιωτικό προσωπικό ή προσωπικό φύλαξης.»

Επιπρόσθετα, εξαιτίας της απουσίας ρυθμιστικού πλαισίου, οι ίδιες οι εταιρίες με σκοπό να αναβαθμίσουν την εικόνα τους στο διεθνές προσκήνιο, ανέλαβαν την πρωτοβουλία να συντάξουν ένα έγγραφο, το οποίο θα περιείχε τις αρχές και υποχρεώσεις τους κατά την παροχή των υπηρεσιών τους (σεβασμός του Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σεβασμός του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου κ.τ.λ)¹¹. Το αποτέλεσμα ήταν το έγγραφο με την ονομασία «Διεθνής Κώδικας Συμπεριφοράς για τις Ιδιωτικές Εταιρίες Ασφαλείας¹² (International Code of Conduct for Private Security Service Providers - ICoC)», όπου στο τμήμα των ορισμών (definitions),

«Μία Ι.Σ.Ε.Α είναι μία εταιρία της οποίας οι εμπορικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την παροχή υπηρεσιών ασφαλείας είτε εκ μέρους της είτε εκ μέρους άλλου, ανεξάρτητα από το πώς η εταιρία αυτή περιγράφει την οντότητα της».

Ωστόσο, αν οι εταιρίες που υπογράφουν το έγγραφο αυτό και αναλαμβάνουν να τηρήσουν μια σειρά βασικών αρχών και υποχρεώσεων, «δεν αντιμετωπίζουν καμιά ποινική κύρωση όταν αποτυγχάνουν να το κάνουν, ενώ κανένας δεν υποχρεώνει τα κράτη να απευθυνθούν αποκλειστικά και μόνο σε εταιρίες που έχουν υπογράψει το έγγραφο» (Pingeot 2012, 16).

Από τους παραπάνω ορισμούς και λαμβάνοντας υπόψη ότι ακόμα και η ονομασία της Ομάδας Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών που μελετά τη δράση των εταιριών αυτών παραπέμπει στην έννοια του μισθοφόρου, διαφαίνεται ότι πρόκειται για οργανωμένες εταιρίες μισθοφόρων, καθότι αναμφισβήτητα υπάρχει το στοιχείο της οικονομικής αποζημίωσης και η απόκτηση του προσωπικού κέρδους, ως το μοναδικό κίνητρο των ανθρώπων που συμμετέχουν στις εταιρίες αυτές. Ισχύει όμως κάτι τέτοιο σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις που απαγορεύουν την χρήση μισθοφόρων και με τον ορισμό του «μισθοφόρου» που αποδέχεται σήμερα η διεθνής κοινότητα; Αυτό το ερώτημα θα μας απασχολήσει στο επόμενο μέρος.

10. Για τα κράτη βλ. <http://www.eda.admin.ch/eda/en/home/topics/intla/humlaw/pse/parsta.html>.

11. Το έγγραφο ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας κρατών, οργανισμών για την πρόσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (πλην της Διεθνούς Επιτροπής Ερυθρού Σταυρού - International Committee of the Red Cross), ακαδημαϊκών, αντιπροσώπων των εταιριών και των πελατών τους.

12. Το οποίο αναγνώρισαν και δεσμεύτηκαν επίσημα ότι θα λειτουργούν σύμφωνα με αυτό 554 Ι.Σ.Ε.Α μέχρι τις αρχές του 2013 (190 στην Αγγλία, 60 στις Η.Π.Α, 4 στη Ρωσία, 4 στην Ιταλία, 18 στην Αυστραλία και 19 στην Ελλάδα), ενώ μέχρι το τέλος του 2013, ο αριθμός αυξήθηκε στις 708 Ι.Σ.Ε.Α από 71 κράτη. Σήμερα έχει δημιουργηθεί μια ένωση (International Code of Conduct Association - ICOCA), της οποίας σκοπός είναι η προώθηση και επίβλεψη εφαρμογής των κανόνων του εγγράφου, μέσω της παροχής πιστοποίησης (ISO 18788:2015) της λειτουργίας των εταιριών αυτών. Η συμμετοχή των εταιριών στην ένωση είναι κατά κάποιο τρόπο συνδρομητική (ποσό εισόδου στην ένωση 1.000 δολάρια), ανάλογα με τα έσοδα της εταιρίας και το προσωπικό της, π.χ μια μεγάλη εταιρία που συμμετέχει όπως η Academi (Πρώην Blackwater) θα πρέπει να πληρώσει για το 2017 ποσό 18.000 δολαρίων, βλ. <https://icoca.ch/en/get-involved>. Πληροφορίες για την πιστοποίηση βλ. www.iso.org/iso/ho-me/store/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=63380.

Εταιρίες Μισθοφόρων ή Εταιρίες Παροχής Στρατιωτικών Υπηρεσιών;

Προσσία VIP

Η αποκρυστάλλωση του ορισμού του μισθοφόρου εισήλθε στη διεθνή πραγματικότητα με το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο των Συμβάσεων της Γενεύης¹³, όπου στο Άρθρο 47, παρ.2, αναφέρεται:

«Ως μισθοφόρος νοείται οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο:

α. *Ειδικά στρατολογείται στο εσωτερικό ή εξωτερικό*

κό με σκοπό να πολεμήσει σε μία ένοπλη σύρραξη,

β. *Λαμβάνει πράγματι ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες,*

γ. *Παρακινείται να συμμετάσχει στις εχθροπραξίες ουσιαστικά από την επιθυμία αποκομίσεως προσωπικού κέρδους και στο οποίο παρέχεται η υπόσχεση από ή δια λογαριασμό εμπόλεμου Μέρους υλικής ανταμοιβής, η οποία ουσιαστικά υπερβαίνει εκείνης την οποία έχει υποσχεθεί ή καταβάλλει το παραπάνω Μέρος σε μαχίμους παρόμοιου βαθμού και καθηκόντων στις ένοπλες δυνάμεις του Μέρους αυτού,*

δ. *Δεν είναι υπήκοος ούτε του εμπόλεμου Μέρους ούτε κάτοικος περιοχής ελεγχόμενης από το εμπόλεμο μέρος,*

ε. *Δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων εμπόλεμου Μέρους και δεν έχει αποσταλεί από κράτος το οποίο δεν είναι εμπόλεμο Μέρος σε διατεταγμένη αποστολή ως μέλος των ενόπλων δυνάμεων του».*

Επομένως, προκειμένου κάποιος να χαρακτηριστεί ως μισθοφόρος, όταν προσλαμβάνεται από κάποιο κράτος κατά τη διάρκεια διεθνούς ένοπλης σύρραξης¹⁴, θα πρέπει να ικανοποιεί τις παραπάνω πέντε προϋποθέσεις **συγκεντρωτικά**. Με απλά λόγια, αν κάποια από τις παραπάνω προϋποθέσεις δεν ισχύει, τότε δεν είναι δυνατή η απόδοση του χαρακτηρισμού του μισθοφόρου στο πρόσωπο αυτό. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι σε άλλο άρθρο του Πρωτοκόλλου (Άρθρο 43, παρ.3) αναφέρεται ότι «οποτεδήποτε ένα εμπόλεμο Μέρος ενσωματώνει μια παραστρατιωτική ή μια ένοπλη οργάνωση επιβολής νόμου εντός των ενόπλων δυνάμεων της, πρέπει να γνωστοποιεί αυτό στα άλλα εμπόλεμα Μέρη», καθιστώντας έτσι το τμήμα που ενσωματώνεται, μέρος των ενόπλων δυνάμεων αυτού του κράτους. Στην περίπτωση αυτή και σε ό,τι αφορά το θέμα των Ι.Σ.Ε.Α που μας απασχολεί, «ένα κράτος που θα προσελάμβανε μια Ι.Σ.Ε.Α για μάχη ή ένοπλη φύλαξη, θα επέλεγε κατά πάσα πιθανότητα να την ενσωματώσει στο στρατό της, για να την τοποθετήσει στην αλυσίδα της στρατιωτικής διοίκησης και για να αποφύγει τον ορισμό του μισθοφόρου» (Tonkin 2011, 85), ενώ «δεν υπάρχει διεθνής σύμβαση ή διεθνής κανόνας που να χαρακτηρίζει κάποιο πρόσωπο ως

13. Στην Ελλάδα κυρώθηκε με το Ν.1786/1988 - ΦΕΚ Α'125. Υπάρχουν ακόμα ανεπτυγμένα κράτη που δεν το έχουν επικυρώσει στην εθνική τους νομοθεσία, π.χ Η.Π.Α. Υπενθυμίζεται ότι το πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο εφαρμόζεται στις διεθνείς ένοπλες συρράξεις μαζί με τις 4 Συμβάσεις της Γενεύης, ενώ στις μη-διεθνείς ένοπλες συρράξεις εφαρμόζεται το δεύτερο Πρόσθετο Πρωτόκολλο και το κοινό άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης.

14. Υπενθυμίζεται ότι Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο ισχύει για διεθνείς ένοπλες συρράξεις.

μισθοφόρο, όταν το πρόσωπο αυτό ενσωματώνεται επίσημα στις ένοπλες δυνάμεις κάποιου κράτους» (Cameron and Chetail 2013, 68). Η πρακτική αυτή, αν και στο παρελθόν ακολουθήθηκε από κάποια κράτη (περίπτωση της Σιέρρα Λεόνε που ενσωμάτωσε την εταιρία Executive Outcome στο στρατό της πριν τον εμφύλιο του 1995-96 και της Παπούα-Νέα Γουινέα που ενσωμάτωσε την αγγλική εταιρία Sandline στο στρατό της το 1997), σήμερα «τα κράτη αποφεύγουν να ενσωματώνουν Ι.Σ.Ε.Α στα εθνικά ένοπλα τμήματα τους» (Tonkin 2011, 85). Συμπερασματικά λοιπόν, μπορεί να ειπωθεί ότι υπάρχει εξ'αρχής τρόπος ώστε οι υπάλληλοι των Ι.Σ.Ε.Α να μην μπορούν να χαρακτηρισθούν ως μισθοφόροι. Ωστόσο, ας γίνει δεκτό ως δεδομένο ότι όντως ο τρόπος αυτός δεν προτιμάται σήμερα από τα κράτη και επομένως υπάρχουν πιθανότητες κάποιο πρόσωπο να ικανοποιεί τις παραπάνω πέντε προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως μισθοφόρος (αυτό θα εξετασθεί παρακάτω σε παράδειγμα που ακολουθεί).

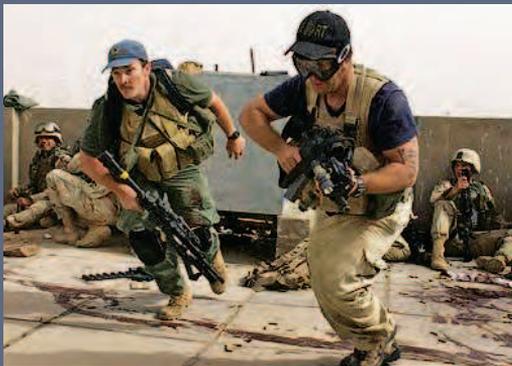
Σε συνέχεια των παραπάνω, υπάρχουν και δύο διεθνείς συμβάσεις οι οποίες απαγορεύουν στα συμβαλλόμενα κράτη να χρησιμοποιούν μισθοφόρους προς όφελός τους, υιοθετώντας ως επί το πλείστον τον προαναφερόμενο ορισμό του μισθοφόρου που αναφέρεται στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο, ενώ θα πρέπει να τονιστεί ότι «*οι Συμβάσεις της Γενεύης και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα, δεν απαγορεύουν αυτή καθ'αυτή (per se) τη χρήση μισθοφόρων από τα κράτη*» (Tonkin 2011, 68).

Σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η Διεθνής Σύμβαση κατά της Στρατολόγησης, Χρήσης, Χρηματοδότησης και Εκπαίδευσης των Μισθοφόρων, η οποία υιοθετήθηκε το 1989 με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε, τέθηκε σε ισχύ από το 2001, ενώ μέχρι σήμερα είναι μικρός ο αριθμός των κρατών που την έχουν επικυρώσει στα εθνικά κοινοβούλια τους¹⁵. Η παραπάνω Σύμβαση, επαναλαμβάνει (πλην την υποπαράγραφο β - να λαμβάνει πράγματι ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες) και συμπληρώνει τον ορισμό του μισθοφόρου, ώστε να συμπεριλάβει και πρόσωπα τα οποία επί αμοιβής αναλαμβάνουν ενέργειες απομάκρυνσης της επίσημης κυβέρνησης κάποιου κράτους (παρ.2 του Άρθρου 1). Συνεπώς, η Σύμβαση αυτή ισχύει και σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις (εμφύλιες συρράξεις).

Σε περιφερειακό επίπεδο υπάρχει η Σύμβαση για την Απαγόρευση των Μισθοφόρων στη Αφρική, στην οποία συμβαλλόμενα είναι είκοσι εννέα (29) αφρικανικά κράτη και τέθηκε σε ισχύ το 1985 από την Αφρικανική Ένωση. Και οι δύο Συμβάσεις υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, προκειμένου να αποτρέψουν οποιεσδήποτε σχετικές δραστηριότητες με τους μισθοφόρους (στρατολόγηση, χρήση, εκπαίδευση κτλ), ενώ πιο αυστηρή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η Σύμβαση της Αφρικανικής Ένωσης, η οποία απαγορεύει και οποιαδήποτε διευκόλυνση μεταφοράς μισθοφόρων στην περιοχή ευθύνης κράτους, πράξη που θεωρείται ως αδίκημα κατά της ασφάλειας και ειρήνης στην Αφρική.

Στο σημείο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστεί ένα σύντομο παράδειγμα, για να αντιληφθούμε σε ποια περίπτωση θα ήταν δυνατόν, προσωπικό από τις Ι.Σ.Ε.Α, να χαρακτηριστεί ως μισθοφόρος. Ας υποθεθεί ότι ένας πρώην υπαξιωματικός των ελληνικών στρατιωτικών ειδικών δυνάμεων, προσλαμβάνεται από μία Ι.Σ.Ε.Α με σκοπό να παρέχει προστασία στον επικεφαλής στρατιωτικό της μεταβατικής κυβέρνησης (Coalition Provisional Authority) που εγκαθιδρύθηκε στο Ιράκ, αμέσως μετά την

15. Για το ποια είναι τα συμβαλλόμενα κράτη μέχρι σήμερα, βλ. <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDGS/Volume%20II/Chapter%20XVIII/XVIII-6.en.pdf>. Εντύπωση προκαλεί, ότι στον πίνακα με τα συμβαλλόμενα κράτη, απουσιάζουν σχεδόν όλα τα ανεπτυγμένα κράτη (πλην Γερμανίας και Ιταλίας), ενώ τα τελευταία κράτη που την κύρωσαν, είναι η Σερβία (Ιαν 2016) και το Εκουαδόρ (Δεκ 2016).

Συμμετοχή σε Επιχειρήσεις Κατοικημένων Τόπων-IPAK

επιχείρηση της Πολυεθνικής Δύναμης του 2003. Θεωρώντας ότι ο παραπάνω υπαξιωματικός, που προσελήφθηκε για τη συγκεκριμένη επιχείρηση, σε περίπτωση που εμπλακεί σε μάχη προκειμένου να εκτελέσει την αποστολή του (προστασία από επιθετική ενέργεια εναντίον του προσώπου που προστατεύει), τότε είναι αυτονόητο ότι ικανοποιεί την πρώτη προϋπόθεση του ορισμού του μισθοφόρου. Η αμοιβή του με βάση το συμβόλαιό του ήταν πεντακόσια (500) δολάρια την ημέρα, ποσό που σαφώς υπερέβαινε το μηνιαίο μισθό ενός Αμερικανού στρατιώτη κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, οπότε σαφώς ικανοποιού-

σε και την επόμενη προϋπόθεση του ορισμού, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση του Ο.Η.Ε. Ως Έλληνας υπήκοος, σίγουρα δεν είναι κάτοικος της περιοχής των επιχειρήσεων ούτε ανήκει στα εμπόλεμα μέρη της επιχείρησης ενώ σίγουρα δεν απεστάλη από την επίσημη ελληνική κυβέρνηση σε συγκεκριμένη διατεταγμένη υπηρεσία ως μέρος των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Συνεπώς, ικανοποιούνται και οι επόμενες προϋποθέσεις του ορισμού του μισθοφόρου, οπότε αποκλειστικά στην περίπτωση αυτή, είναι δυνατόν να διατυπωθεί, ότι ο υπάλληλος αυτός της Ι.Σ.Ε.Α εμπίπτει στο πλαίσιο του ορισμού του μισθοφόρου. Αν άλλαζε όμως, τουλάχιστον ένα από τα παραπάνω δεδομένα, π.χ ο ίδιος υπαξιωματικός φαινόταν ότι πληρωνόταν ακριβώς το ίδιο ή ελάχιστα λιγότερο (τουλάχιστον στα χαρτιά) από ένα στρατιώτη που συμμετείχε στην επιχείρηση, τότε δεν θα μπορούσε να του αποδοθεί ο ορισμός του μισθοφόρου.

Από όλα τα παραπάνω μπορούν εύκολα να εξαχθούν τρία θεμελιώδη συμπεράσματα: Το πρώτο είναι, πως σήμερα δεν υπάρχει σύμβαση ή διεθνής κανόνας που να χαρακτηρίζει απευθείας το προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α ως μισθοφόρους ή να τους αποκλείει από τον ορισμό, δίχως προϋποθέσεις και περιορισμούς. Οι αντιπρόσωποι των Ι.Σ.Ε.Α που συμμετέχουν σε διάφορα διεθνή συνέδρια, διατείνονται ότι δεν μπορεί να τους αποδοθεί ο ορισμός του μισθοφόρου, καθώς *δεν λαμβάνουν πράγματι ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες* (δεύτερη προϋπόθεση του ορισμού) αλλά παρέχουν ασφάλεια σε ανθρώπους και εγκαταστάσεις και χρησιμοποιούν βία μόνο σε άμυνα. Το δεύτερο είναι, ότι για να χαρακτηριστεί κάποιος ως μισθοφόρος, θα πρέπει να γίνει προσεκτική ανάλυση των προϋποθέσεων του ορισμού και κάθε περίπτωση χρήζει διαφορετικής εξέτασης. Και επειδή αναμφίβολα, οι υπόψη προϋποθέσεις είναι σχετικά δύσκολο (όχι όμως απίθανο) να ισχύουν όλες μαζί, *«μόνο ένα μικρό ποσοστό των υπαλλήλων των Ι.Σ.Ε.Α που εμπλέκεται σε στρατιωτικές λειτουργίες, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μισθοφόροι»* (Percy 2007, 367-97) και επομένως τα νομικά κενά στο Άρθρο 47 (1ο Πρόσθετο Πρωτόκολλο) και στη Σύμβαση, καθιστούν αυτά μη εφαρμόσιμα στην πράξη. Το τρίτο και τελευταίο συμπέρασμα είναι ότι αν πραγματικά οι δραστηριότητες των μισθοφόρων ήταν ενοχλητικές και μη αποδεκτές από τη διεθνή κοινότητα, τότε τα κράτη (τουλάχιστον με πρωτοβουλία των ισχυρών κρατών) θα είχαν ανταποκριθεί άμεσα, θεσπίζοντας την κατάλληλη νομοθεσία σε διεθνές επίπεδο που θα εξάλειφε ή τουλάχιστον θα περιόριζε και θα έλεγχε τις ενέργειες τους.

Στο τελευταίο τμήμα της ανάλυσης που πραγματοποιείται για την έννοια του μισθοφόρου, επιλέχθηκαν να επισημανθούν και κάποιες λεπτομέρειες σχετικά με τις

διεθνείς συμβάσεις. Οι πολυμερείς συνθήκες ανάμεσα στα Κράτη, όπως είναι οι Συμβάσεις της Γενεύης και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα τους, απαιτούν τη διαδικασία της υπογραφής, ακολουθούμενη από επικύρωση και τη διαδικασία της προσχώρησης.

Από τα εκατόν ενενήντα τρία (193) επίσημα αναγνωρισμένα κράτη από τον Ο.Η.Ε, μόνο τα τριάντα πέντε (35) έχουν επικυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση κατά της Στρατολόγησης, Χρήσης, Χρηματοδότησης και Εκπαίδευσης των Μισθοφόρων (Ο.Η.Ε) , ενώ μόνο τρία κράτη (Κύπρος, Ουκρανία και Ουρουγουάη) είναι ταυτόχρονα συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση και προσυπογράφουν το Κείμενο του Μοντρέ (αναφέρθηκε παραπάνω), που αφορά τη θέσπιση κανόνων στη λειτουργία των Ι.Σ.Ε.Α σε ένοπλες συγκρούσεις. Αυτό σημαίνει ότι η διεθνής κοινότητα δεν είναι σε θέση μέχρι σήμερα να υποστηρίξει κάποιο νομικό πλαίσιο που να περιορίζει τη δράση των μισθοφόρων, από τη στιγμή που δεν υφίστανται διεθνείς νομικές υποχρεώσεις για τα κράτη που δεν αναγνωρίζουν την υπόψη Διεθνή Σύμβαση. Η παραπάνω άποψη ενισχύεται και από το γεγονός, ότι περίπου είκοσι (20) Δυτικά κράτη ψηφίζουν συνέχεια κατά, σε όλες τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης (Ο.Η.Ε) που καταδικάζουν τη δράση των μισθοφόρων, ενώ ακόμα είκοσι(20) έως σαράντα(40) κράτη απέχουν συστηματικά από τη ψηφοφορία για τέτοια θέματα. Επιπλέον «*το γεγονός ότι οι Ι.Σ.Ε.Α λειτουργούν σε πάνω από 15 κράτη, συχνά εκ μέρους των κυβερνήσεων τους, αποτελεί τη βάση για τον ισχυρισμό της νομιμότητας τους και γενικότερα της αποδοχής τους*» (Singer 2004, 531). Συνεπώς, εν απουσία κάποιου διεθνώς αποδεκτού νομικού πλαισίου και έλλειψης κάποιου εθιμικού κανόνα ή νόμου, ακόμα και στην περίπτωση που οι Ι.Σ.Ε.Α συνδεθούν με την έννοια του μισθοφόρου, αυτό δεν θα εμπόδιζε τα κράτη να προστρέξουν σε αυτές, αρκεί ο λόγος για τον οποίο προσελήφθηκαν και οι αποστολές που θα αναλάμβαναν, να μην έρχονταν σε σύγκρουση με τις υπόλοιπες διεθνείς συμβατικές υποχρεώσεις του κράτους. Ποιες όμως είναι οι επιδράσεις ή ποιοι είναι οι περιορισμοί που υπάρχουν όταν τα κράτη προσφεύγουν σε αυτές; Τα όποια θέματα ανακύπτουν, μπορούν να ανευρεθούν σε κράτη τα οποία ήδη έχουν κάνει εκτεταμένη χρήση αυτών των εταιριών (κυρίως Η.Π.Α και Ην. Βασίλειο) σε διάφορες επιχειρήσεις ανά την υφήλιο και σε κράτη τα οποία έχουν προστρέξει στον ιδιωτικό τομέα για παροχή υπηρεσιών που δεν έχουν άμεση σχέση με τη διαδικασία της ένοπλης σύγκρουσης (με απλά λόγια με τη μάχη σώμα με σώμα) αλλά θεωρείται ότι την επηρεάζουν άμεσα (π.χ μεταφορές, σίτιση, υγειονομική υποστήριξη, στοχοποίηση, επικοινωνίες, στρατηγικός σχεδιασμός, παροχή συμβουλών κ.τ.λ. με τη μέθοδο του outsourcing). Τα παραπάνω θα διερευνηθούν σε τρία επίπεδα: στο οικονομικό επίπεδο, στο επίπεδο της αποτελεσματικότητας και σε αυτό των σχέσεων ένοπλες δυνάμεις - κράτος και ένοπλες δυνάμεις - κοινωνία.

Οικονομικό Επίπεδο

Το οικονομικό επίπεδο είναι το πιο σημαντικό καθώς τα χρήματα είναι η κινητήριος δύναμη για τα πάντα. Συνεπώς, για να καθοριστεί εάν οι υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν οι εταιρίες αυτές είναι πιο συμφέρουσες από αυτές που το ίδιο το κράτος μπορεί να εξασφαλίσει με τα εθνικά στρατιωτικά του τμήματα (όπως διατείνονται οι αντιπρόσωποι των Ι.Σ.Ε.Α), θα πρέπει να εξεταστεί η σχέση κόστους - οφέλους (αποτελεσματικότητας) μιας παρεχόμενης υπηρεσίας, έστω π.χ ότι εξετάζεται η μεταφορά στρατιωτικού εξοπλισμού στο θέατρο των επιχειρήσεων. Οι υποστηρικτές

16. Οι Συμβάσεις της Γενεύης έχουν γίνει αποδεκτές σχεδόν από όλα τα κράτη, γεγονός που επιβεβαιώνει την παγκοσμιότητα τους. Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως και με τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα, αφού υπάρχουν κράτη που δεν τα έχουν κυρώσει ακόμα. Π.χ οι Η.Π.Α δεν έχουν επικυρώσει το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο (στο οποίο αναφέρεται ο ορισμός του μισθοφόρου), ενώ η Τουρκία δεν έχει επικυρώσει κανένα από τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα.

των εταιριών συχνά υπογραμμίζουν την αποτελεσματικότητα των εταιριών αυτών ως ένα από τα μεγαλύτερα προτερήματα τους. Οι ίδιοι υποστηρικτές ισχυρίζονται ότι η τιμή των υπηρεσιών που προσφέρουν οι εταιρίες αυτές είναι όντως αρκετά υψηλή και τα χρήματα αυτά δίδονται μία μόνο φορά (μετά την καλή εκτέλεση του συμβολαίου). Σε σύγκριση όμως με τα χρήματα που δαπανά ένα κράτος συνολικά στον αμυντικό τομέα του, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων μισθοδοσίας και νοσηλείας του στρατιωτικού προσωπικού μέχρι τα έξοδα συντήρησης στρατιωτικού εξοπλισμού και γενικά οτιδήποτε εντάσσεται στον όρο αμυντικές δαπάνες, τα χρήματα είναι σαφώς λιγότερα. Με τον ισχυρισμό αυτό, φθάνουν στο τελικό επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο οι εταιρίες είναι σε θέση να παρέχουν φθηνότερες και αποτελεσματικότερες υπηρεσίες για το κράτος, από ότι το ίδιο το κράτος για τον εαυτό του και προβάλλουν ως παράδειγμα τις επιχειρήσεις που διεξήγαγαν στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν.

Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι υπάρχουν σοβαροί περιορισμοί που ισχύουν στους νόμους της ελεύθερης αγοράς και στα οικονομικά μεγέθη. Εάν η παρεχόμενη υπηρεσία είναι όντως φθηνότερη, αυτό θα φανεί στο τέλος και με την ολοκλήρωση του συμβολαίου της εταιρίας. Ο όρος 'υπέρβαση προϋπολογισμού' είναι κάτι το οποίο τείνει να επικρατήσει σε όλες σχεδόν τις συμβάσεις στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα σχεδόν σε όλα τα κράτη αφού από τη στιγμή που συναφθεί το συμβόλαιο, μια σειρά από κίνητρα οδηγεί τις εταιρίες να υπερχρεώνουν για τις υπηρεσίες τους. Άλλη η τιμή που αρχικά συμφωνείται και άλλη η τελική τιμή. Η τελική τιμή της οποιαδήποτε παρεχόμενης υπηρεσίας, ειδικά στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί εκ των προτέρων αφού είναι ανέφικτο να προβλεφθούν και πόσο μάλλον να εισαχθούν στο συντασσόμενο συμβόλαιο, όλοι οι αστάθμητοι παράγοντες που εξελίσσονται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο θέατρο επιχειρήσεων.

Επιπρόσθετα, η ελεύθερη αγορά (μέσα στην οποία ισχυρίζονται ότι λειτουργούν οι εταιρίες αυτές) απαιτεί να υπάρχει ανταγωνισμός, πολλοί πελάτες και επάρκεια χρημάτων από τον καταναλωτή. Σε ό,τι αφορά τον ανταγωνισμό, η εμπειρία στις Η.Π.Α κατά τα έτη 2005-2010 έδειξε ότι υπήρχε μονοπώλιο στη χρήση των εταιριών αυτών, οι οποίες αναμφίβολα «ως ιδιωτικές εταιρίες έχουν ξεκάθαρους λόγους να μειώσουν τα λειτουργικά τους έξοδα» (McCoy 2010, 681) και επομένως να μειώσουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τους και συνακόλουθα την αποτελεσματικότητά τους. Σε ό,τι αφορά την ύπαρξη μεγάλου αριθμού πελατών, αναφερόμαστε ουσιαστικά σε έναν και μοναδικό πελάτη, το ίδιο το κράτος. Σήμερα θεωρείται ότι υπάρχει ολιγοπώλιο σε υπηρεσίες logistics, ανταγωνισμός με πολλές εταιρίες και πολλούς πελάτες σε υπηρεσίες στατικής ασφάλειας και ασφάλειας προσώπων και μονοψώνιο¹⁷ σε υπηρεσίες πληροφοριών (θεωρώντας τις Η.Π.Α ως τον μεγαλύτερο αγοραστή). Από την άλλη πλευρά και ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο, είναι ότι ο καταναλωτής - πελάτης (το δημοκρατικό κράτος δηλαδή) στηρίζεται στους φορολογούμενους του για να καταφέρει να ανταπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις του. Συνεπώς χρειάζεται να δικαιολογήσει και να νομιμοποιήσει την επιλογή του για προσφυγή στις εταιρίες αυτές, παρουσιάζοντας στους πολίτες (εκλογικό σώμα) τους οικονομικούς (προς το παρόν) λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε ιδιωτικός φορέας και το ποσό που δεσμεύτηκε από το αντίστοιχο κονδύλιο του προϋπολογισμού για την αμοιβή της αναδόχου εταιρίας.

17. Κατάσταση της αγοράς όπου υπάρχει ένας μόνο αγοραστής και πολλές εταιρίες που παρέχουν τη ζητούμενη υπηρεσία.

Επίπεδο Αποτελεσματικότητας

Το δεύτερο επίπεδο αφορά κάποιες σκέψεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εταιριών. Προτού όμως παρουσιασθούν οι σκέψεις αυτές, θα πρέπει να επισημανθούν οι παράγοντες που απαιτούν από τα εθνικά στρατιωτικά τμήματα να είναι αποτελεσματικά κατά την εκτέλεση της αποστολής τους. Η αποτελεσματική εκπλήρωση του ρόλου των ενόπλων δυνάμεων κάθε κράτους έχει διττή σημασία.

Υπάλληλος εταιρείας εκτελεί χρέη διπλοσκοπού σε σημείο ελέγχου στο ΙΡΑΚ

Αρχικά θα πρέπει να είναι πάντα σε ετοιμότητα να διεξάγουν δίκαιους (just) πολέμους προκειμένου να εξασφαλίσουν την εδαφική ακεραιότητα και τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών του κράτους τους από οποιαδήποτε εξωτερική απειλή. Η ίδια ετοιμότητα πρέπει να τηρείται και στην περίπτωση που θα απαιτηθεί να διατεθούν τμήματα για την αποσόβηση κρίσεων σε διάφορα μέρη της υφηγίου προκειμένου να διασφαλιστεί η διεθνής ασφάλεια και τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα πολιτών σε άλλα κράτη (επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης). Το δεύτερο και σημαντικότερο έργο που απαιτείται κάθε στιγμή και με κάθε τρόπο να παρουσιάζεται προς όλες τις κατευθύνσεις, είναι αυτό της αποτροπής. Να είναι σε θέση δηλαδή να αποτρέπουν άδικες (unjust) εξωτερικές και εσωτερικές απειλές, καθώς σε διαφορετική περίπτωση ο οποιοσδήποτε επιβουλάς αποκτά σημαντικό μερίδιο επιρροής στα πολιτικά και στρατιωτικά δεδομένα κάθε κράτους.

Τα παραπάνω, αν υφίστανται συνεχώς, τότε οι πολίτες του κράτους απολαμβάνουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα (π.χ το θεμελιώδες δικαίωμα να μην αποτελούν υποκείμενα φυσικής βίας). Συνεπώς η αποτελεσματικότητα είναι ο πρωταρχικός παράγοντας νομιμότητας της ύπαρξης των Ενόπλων Δυνάμεων. Αν δεν υπάρχει αποτελεσματικότητα, τότε εκλείπουν και οι λόγοι ύπαρξης τους. Με απλά λόγια επειδή η παρουσία μόνο δεν αρκεί, η επιδίωξη της εκπλήρωσης του παραπάνω διπλού ρόλου με τον ανάλογο επαγγελματισμό, θα πρέπει να είναι η βάση στη σκέψη κάθε φορέα μέσα στις ΕΔ, ο οποίος χαράσσει εθνική στρατιωτική στρατηγική.

Έχοντας κατά νου τα προαναφερθέντα, θα παρουσιαστούν οι λόγοι για τους οποίους οι Ι.Σ.Ε.Α δεν μπορούν να θεωρηθούν το ίδιο επαγγελματίες και αποτελεσματικοί σε σχέση με τις ΕΔ του κάθε κράτους. Αρχικά οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι έννοιες όπως πατριωτισμός, πειθαρχία, υπακοή, ήθος, κοινωνική προσφορά, αίσθηση καθήκοντος, είναι ασύμβατες με τα κίνητρα του προσωπικού που επιλέγεται από τις εταιρίες, αφού γνωρίζουμε ότι η πραγματική επιδίωξη του είναι η απόκτηση μεγαλύτερων οικονομικών απολαβών. Στην περίπτωση και εφόσον το προσωπικό που θα προσληφθεί είναι πρώην στρατιωτικοί ή αστυνομικοί, θα πραγματοποιηθεί μια ταχύρρυθμη εκπαίδευση 2-3 μηνών και στη συνέχεια θα αποχωρήσουν για την περιοχή που θα εργαστούν. Εύλογες είναι λοιπόν οι επιφυλάξεις που δημιουργούνται σχετικά με την επαρκή προετοιμασία και εκπαίδευση των ανθρώπων αυτών, τη συνοχή που θα επιδείξουν κατά την παροχή των υπηρεσιών τους, το ήθος και τη συμμόρφωση τους με τους

κανόνες διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (jus in bello) και την πίστη τους να εκτελέσουν μέχρι «τελευταίας ρανίδας του αίματος τους» την αποστολή τους (Stanger 2009, 90). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται για τη δράση των εταιριών αυτών στο Ιράκ και Αφγανιστάν, «το προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α, όντας εστιασμένο στους όρους των συμβολαίων τους και με λίγη κατανόηση των γενικότερων ΑΝΣΚ των επιχειρήσεων, άνοιγαν πυρ σε οποιονδήποτε θεωρούσαν πιθανή απειλή..... Από όλες τις απόψεις, τα εθνικά στρατιωτικά τμήματα, παρουσίασαν μακράν καλύτερη συμπεριφορά από το προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α..... Χωρίς προηγούμενη εμπειρία και με ελάχιστη εκπαίδευση, το προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α δημιούργησε τα μεγαλύτερα προβλήματα στο Ιράκ και Αφγανιστάν.....» (Mochaitis 2014, 40-5).

Επιπλέον, ο πυρήνας του στρατιωτικού επαγγέλματος, σε αντίθεση με τις εταιρίες αυτές, χαρακτηρίζεται από τρεις ξεχωριστές αλλά αλληλένδετες ιδιότητες: το γεγονός ότι υπάρχει ειδική ευθύνη για μια σειρά σοβαρότατων αποστολών (π.χ φύλαξη συνόρων), ότι υπάρχει κώδικας ηθικής και κώδικας απαράδεκτης συμπεριφοράς και ότι υπάρχει εσωτερικό σύστημα ποινών σε περίπτωση που κάποιος δεν εκτέλεσε ή παρέλειψε να εκτελέσει συγκεκριμένη δραστηριότητα. Οι Ι.Σ.Ε.Α λειτουργούν κάτω από διαφορετικό εποπτικό σύστημα - εάν υποθεθεί ότι υπάρχει κάποιος εκ μέρους των κρατών και των διεθνών οργανισμών -, οι νόμοι που οριοθετούν τις δραστηριότητες τους είναι ατελείς και πρακτικά μη εφαρμόσιμοι (και αυτό όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενες γραμμές διότι τα ίδια τα κράτη δεν δείχνουν ενδιαφέρον), δεν υπόκεινται κάτω από οποιοδήποτε στρατιωτικό ποινικό κώδικα ούτε επηρεάζονται από κάποιο στρατιωτικό κανόνα (γραπτό ή άγραφο) και μπορούν να αποσυρθούν από την περιοχή των επιχειρήσεων αυτοβούλως και όποτε κρίνουν ότι θίγονται τα συμφέροντα τους. Όπως χαρακτηριστικά πάλι αναφέρεται «αν και οι δύο (στρατιωτικά τμήματα και Ι.Σ.Ε.Α) στην ίδια αποστολή, η τόσο κακή συμπεριφορά του ενός (των Ι.Σ.Ε.Α) ζημιώνει τη φήμη του άλλου..... Η εθνική νομοθεσία των Η.Π.Α και η διεθνής νομοθεσία έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς στο να καταλογίσουν ευθύνες στις εταιρίες για τυχόν αντισυμβατική συμπεριφορά τους.....» (Mochaitis 2014, 74).

Ταυτόχρονα δεν υφίσταται επίσημη αρχή ή εκπαιδευμένοι στρατιωτικοί ή όποιοι άλλοι υπάλληλοι του δημοσίου τομέα οι οποίοι να είναι σε θέση να ελέγχουν κάθε στιγμή την εκτέλεση των συμβολαίων τους, ενώ ακόμα και η παρουσία τους στο πεδίο των επιχειρήσεων δημιουργεί δυσχέρειες στην εκτέλεση της αποστολής των εθνικών στρατιωτικών τμημάτων. Και αυτό είναι λογικό και επόμενο, καθώς η ύπαρξη ιδιωτών στο πεδίο των επιχειρήσεων για εκτέλεση αποστολών που παραδοσιακά αναλαμβάνουν οι ένοπλες δυνάμεις και οι οποίοι αμείβονται σαφώς καλύτερα από τα στελέχη των στρατιωτικών τμημάτων, φέρουν -στις περισσότερες των περιπτώσεων- καλύτερο εξοπλισμό και που πρακτικά δεν υπόκεινται σε κανένα έλεγχο, δημιουργεί τις ιδανικές συνθήκες για ραγδαία πώση του ηθικού των εθνικών στρατευμάτων και αρνητικές σκέψεις για το ορθό και δίκαιο της αποστολής τους. Αυτό με τη σειρά του συνεπάγεται τη διαρροή στρατιωτικού προσωπικού προς τις εταιρίες αυτές, κυρίως των στελεχών με κρίσιμες ειδικότητες (Ειδικές Δυνάμεις¹⁸, χειριστές ιδιαίτερων οπλικών συστημάτων, τεχνίτες πολύπλοκου στρατιωτικού εξοπλισμού κ.λπ) και την ολοένα αυξανόμενη εξάρτηση των ΕΔ από τις ιδιωτικές εταιρίες για επιτυχή ολοκλήρωση του έργου τους¹⁹.

18. Στο Ιράκ υπήρχαν περισσότερα πρώην στελέχη των αγγλικών ειδικών δυνάμεων στις Ι.Σ.Ε.Α, από τα εν ενεργεία στελέχη των αγγλικών ειδικών δυνάμεων.

19. «Οι Η.Π.Α ξεκίνησαν τον πόλεμο στο Ιράκ με ένα επίπεδο δυνάμεων όπου οι Ι.Σ.Ε.Α ήταν απαραίτητες» (Verkuil 2007, 19). Αυτό έγινε όχι διότι οι Η.Π.Α δεν διέθεταν το κατάλληλο επίπεδο δυνάμεων, αλλά εξαιτίας της συνεχούς χρήσης αυτών των εταιριών.

Η εξάρτηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν κάποιες υπηρεσίες ανατίθενται στις εταιρίες αυτές σε ειρηνική περίοδο με τη διαδικασία του outsourcing. Και αυτό διότι ό,τι δεν θα μάθει ο στρατιωτικός να πραγματοποιεί στην ειρήνη, σίγουρα δεν θα το κάνει σε πολεμική περίοδο. Ας υποθεθεί λοιπόν, ότι προσλαμβάνεται μία εταιρία για να παρέχει υπηρεσίες catering σε ένα αριθμό στρατοπέδων, με σκοπό την παροχή ποιοτικότερου συσσιτίου και την απεμπλοκή προσωπικού προκειμένου να εκπαιδευτεί σε καθαρά επιχειρησιακά αντικείμενα. Επιπλέον προσλαμβάνεται ακόμα μία εταιρία για να παρέχει υπηρεσίες φύλαξης και ασφάλειας στον ίδιο αριθμό στρατοπέδων. Αυτό σημαίνει ότι ένας ικανοποιητικός αριθμός προσωπικού αποδεσμεύεται από δύο απαιτητικές και καθόλα υπεύθυνες λειτουργίες που λαμβάνουν χώρα ανελλιπώς στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις, αυτών της παρασκευής συσσιτίου και της ασφάλειας. Μέχρι το σημείο αυτό και όσο διαρκεί η ειρηνική περίοδος, όλα φαίνονται ιδανικά. Τι θα συμβεί όμως σε περίοδο επιχειρήσεων; Θα υπάρχει όρος στα συμβόλαια που θα αναγκάζει τις εταιρίες να παρέχουν τις ίδιες υπηρεσίες στο θέατρο του πολέμου; Αν υπάρχει, πόσο σίγουροι θα είμαστε ότι θα το πράξουν; Αν δεν υπάρχει, θα είναι σε θέση κάποιος – μέλος των ΕΔ - να εκτελέσει τις παραπάνω υπηρεσίες, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι ποτέ δεν ασχολήθηκε με αυτές από τον καιρό της ειρήνης; Αυτά και πλήθος άλλων ερωτημάτων δημιουργούνται και όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «Λόγω των Ι.Σ.Ε.Α οι στρατιωτικοί χάνουν τη δυνατότητα να διαχειριστούν σημαντικούς τομείς του πολέμου, όχι μόνο σε συστήματα διοίκησης αλλά και σε συστήματα επικοινωνιών και παρακολούθησης» (Campbell 2000) και «η μείωση του στρατιωτικού προσωπικού σε συνδυασμό με την ανάθεση στρατιωτικών αποστολών σε ιδιώτες, οδήγησε στο φαινόμενο της εξάρτησης σε αυτές τις εταιρίες όχι μόνο για λογιστική υποστήριξη αλλά και για υποστήριξη σε μάχες..... Πρακτικά ο ιδιωτικός τομέας έχει γίνει η εφεδρική δύναμη που μπορεί να ολοκληρώσει ένα πλήθος στρατιωτικών αποστολών..... Στην πραγματικότητα το προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α το οποίο αποτελείται από πρώην στρατιωτικούς, αποτελεί τη νέα ιδιωτική εφεδρεία των στρατιωτικών» (Heinecken and Motzouris 2011, 81).

Επίδραση στις Σχέσεις Κράτος - Ένοπλες Δυνάμεις και Κοινωνία - Ένοπλες Δυνάμεις

Η αυξανόμενη χρήση των εταιριών με σκοπό την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται άμεσα με το δημόσιο αγαθό της εθνικής άμυνας, αντιπροσωπεύει στο τμήμα που της αναλογεί, τη διαδικασία που ονομάζεται αποκρατικοποίηση και ιδιωτικοποίηση δημόσιων λειτουργιών (destatisation - privatization). Η αντίληψη της απελευθέρωσης στον ιδιωτικό τομέα άλλων δημοσίων λειτουργιών, όπως η εκπαίδευση (ιδιωτικά σχολεία - πανεπιστήμια), η υγειονομική περίθαλψη (ιδιωτικά νοσοκομεία), οι μεταφορές (λιμάνια - αεροδρόμια - αστικές συγκοινωνίες), είναι γενικά αποδεκτό (και επιθυμητό σε πολλές περιπτώσεις) ότι αποτελεί τρόπο έτσι ώστε οι δημόσιες υπηρεσίες να βελτιωθούν εξαιτίας του ανταγωνισμού που υφίσταται. Ο ίδιος όμως ισχυρισμός δεν είναι δυνατόν να ισχύει για την εθνική άμυνα, αφενός διότι πρόκειται για μία ιδιαίτερη κρατική λειτουργία και αφετέρου διότι αποτελεί το θεμέλιο λίθο της ύπαρξης μιας καλά οργανωμένης πολιτείας στην οποία παρέχονται όλα τα υπόλοιπα δημόσια αγαθά (υγεία, δικαιοσύνη, ασφάλεια κτλ). Η ανάθεση έργου στις Ι.Σ.Ε.Α, ακόμα και της πιο απλής αποστολής εκ μέρους του επίσημου κράτους, αποτελεί εθνική και διεθνή δήλωση ότι οι ΕΔ του αδυνατούν πλέον να επιτελέσουν το έργο και να υλοποιήσουν τη διπλή αποστολή που αναφέρθηκε σε προηγούμενες γραμμές. Συνεπώς, από τις βασικότερες επιδράσεις όταν τα κράτη προσφεύγουν στις Ι.Σ.Ε.Α είναι η διατάραξη της ισορροπίας στις σχέσεις ενόπλων δυνάμεων - κράτους και ενόπλων δυνάμεων - κοινωνίας και η διάρρηξη των μεταξύ τους αμφίδρομων σχέσεων.

Επιπρόσθετα, η ανάθεση έργου στις Ι.Σ.Ε.Α υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών κενών σε ανθρώπινο δυναμικό, τεχνολογία και εκπαίδευση στρατιωτικού προσωπικού που είναι απαραίτητα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο σε ένα κράτος για να ανταποκριθεί στα διλήμματα ασφαλείας που αντιμετωπίζει (Erbel 2017). Και αυτά τα κενά δημιουργήθηκαν διότι σε κάποια προγενέστερη χρονική περίοδο δεν υπήρξε η κατάλληλη συνεργασία μεταξύ εξωτερικής, αμυντικής και οικονομικής πολιτικής εκ μέρους του κράτους, η οποία θα είχε προβλέψει τη δημιουργία αυτών, θα είχε προβεί στις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες και δεν θα αναγκαζόταν να προστρέξει στον ιδιωτικό τομέα για να καλύψει ακριβώς αυτά τα κενά. Με τη σειρά του ο ιδιωτικός τομέας και συγκεκριμένα οι "εξειδικευμένες" Ι.Σ.Ε.Α, θα προσπαθούν «να πείθουν τους πελάτες (τα κράτη) ότι οι απειλές τις οποίες μπορούν να αντιμετωπίσουν, είναι οι πιο πραγματικές, οι πιο βασικές και οι πιο επερχόμενες» (Leander 2002, 557), θέτοντας με αυτό τον τρόπο εύλογες απορίες σχετικά με θέματα διαμόρφωσης και παρέμβασης στη στρατηγική κάθε κράτους. Όπως σωστά παρατηρήθηκε, «η πρωτοπόρος πολεμική εταιρία του μέλλοντος θα είναι αυτή που θα διαμορφώνει γνώμες.....» και επίσης «ποιο είναι το σημείο πέρα από το οποίο οι ιδιωτικές εταιρίες αποκτούν επιρροή σε πολιτικές αποφάσεις ή στην εφαρμογή τους;» (Munckler 2011, 228). Όλα τα παραπάνω, πέρα από τα μηνύματα που στέλνουν προς όλες τις κατευθύνσεις, αποτελούν σαφή απειλή στην ίδια την ύπαρξη του κράτους, αφού με την υποβάθμιση των δυνατοτήτων των στρατιωτικών του τμημάτων και την αμφισβήτηση αμυντικής πολιτικής και στρατηγικής του, υποσκάπτεται η εθνική του κυριαρχία. Και αυτό διότι οι ΕΔ είναι ο φορέας που σχεδιάστηκε να λειτουργεί ώστε να εξασφαλίζει την εθνική κυριαρχία κάθε κράτους και το αποκλειστικό όργανο κάθε κράτους στην άσκηση νόμιμης βίας για τη διαφύλαξη της εθνικής κυριαρχίας.

Η ανάθεση όμως αποστολών στις Ι.Σ.Ε.Α δημιουργεί επίσης σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία ενός δημοκρατικού κράτους και ειδικότερα στο δημοκρατικό έλεγχο της άσκησης της νόμιμης βίας εκ μέρους του. Και αυτό διότι υπάρχει έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τα συμβόλαια τους και τη διαδικασία που ακολουθείται από κρατικούς φορείς για να προσληφθούν τέτοιες εταιρίες και πιο σημαντικό επειδή δεν είναι δυνατόν να υπάρξει αντικειμενικός έλεγχος κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του συμβολαίου²⁰. Όπως φάνηκε από τις πρόσφατες μεγάλες επιχειρήσεις (Ιράκ και Αφγανιστάν), «η χρήση των Ι.Σ.Ε.Α κάνει πιο εύκολη την προσφυγή ενός κράτους στον πόλεμο, αφού μειώνεται η δημόσια απόρριψη από τις δημοκρατικές διαδικασίες που οδηγούν σε αυτήν την πράξη και για τον ίδιο λόγο γίνεται λιγότερο πολιτικά και οικονομικά πολύπλοκη η διατήρηση και συνέχιση ενός ανεπιθύμητου πολέμου» (Machairas 2014, 61), ενώ παράλληλα «υπονομεύεται η ηθική και πατριωτική υποστήριξη στις ένοπλες δυνάμεις και τίθεται σε κίνδυνο η ήδη επισφαλής διπλωματική και ηθική θέση του κράτους..... στα μάτια του υπόλοιπου κόσμου» (Michaels 2004, 1010). Αυτό σημαίνει ότι πραγματοποιείται παράκαμψη ενστάσεων από πολιτικούς και κοινωνικούς φορείς που αντιτίθεται στην μεγαλύτερη έκφραση του μονοπωλίου της νόμιμης βίας του κράτους - του πολεμικού φαινομένου -, ελαχιστοποίηση του πολιτικού κόστους και της κοινωνι-

20. Βλ. αναφορά του Κυβερνητικού Γραφείου Λογοδοσίας των Η.Π.Α (US Government Accountability Office) προς το Κογκρέσο των Η.Π.Α, σελ. 1 (το ίδιο περίπου αναφέρεται και στη σελ.26), όπου αναφέρεται ότι «η απουσία ολοκληρωμένων πληροφοριών για τα συμβόλαια και τη δράση των εταιριών στις επιχειρήσεις των Η.Π.Α σε Ιράκ και Αφγανιστάν, περιορίζει την ικανότητα όλων των δημόσιων φορέων να αναπτύξουν μια σαφή εικόνα για την προσφυγή του κράτους στις εταιρίες αυτές, τις αποστολές που αναλαμβάνουν και το κόστος των ενεργειών τους.» και σελ.14 όπου αναφέρεται «Οι αξιωματούχοι των φορέων που προσλαμβάνουν τις εταιρίες, αναγνωρίζουν ότι υποεκτιμούν τον πραγματικό αριθμό του προσωπικού που εργάζεται επ'ωφελεία αυτών». Το έγγραφο διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://gao.gov/new.items/d101.pdf>.

κής κατακραυγής μπροστά στην εικόνα των θυμάτων²¹ και τελικά διάβρωση των νόμιμων διαδικασιών ενός κράτους και της εμπιστοσύνης των πολιτών προς αυτό και προς τις ένοπλες δυνάμεις του (η εμπιστοσύνη των πολιτών προς την κρατική υπόσταση κλονίζεται όταν αυτοί συνειδητοποιούν ότι το κράτος απεμπολεί την ευθύνη που έχει για να προσφέρει δημόσια εθνική άμυνα). Και αυτά μπορούν να συμβούν όχι μόνο σε περιπτώσεις ανθρωπιστικών επεμβάσεων για αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως ήταν οι επιχειρήσεις σε Ιράκ και Αφγανιστάν, αλλά και σε περιπτώσεις όπου διακυβεύεται η ίδια η ύπαρξη του κράτους από εξωτερική απειλή (επίθεση από άλλο κράτος - αυτή η μορφή σύρραξης προς το παρόν τείνει να εξαλειφθεί), όπως επίσης και σε περιπτώσεις εσωτερικής απειλής από ένοπλα κινήματα εντός του κράτους (βλ. περιπτώσεις Σιέρα Λεόνε, Σομαλία, Αγκόλα, Παπούα Νέα Γουινέα).

Στις γραμμές που προηγήθηκαν, πραγματοποιήθηκε μια απόπειρα καθορισμού της οντότητας της Ιδιωτικής Στρατιωτικής Εταιρίας Ασφαλείας (PMSC) όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, παρουσιάστηκε η σχέση που μπορεί να έχει με την έννοια του μισθοφορισμού και διατυπώθηκαν κάποιες σκέψεις σχετικά με την πολυεπίπεδη επίδραση που πιθανόν να έχει η προσφυγή των κρατών σε εταιρίες αυτού του είδους. Αν και τυπικά δεν μπορούμε να ισχυριστούμε (για τους λόγους που αναφέρθηκαν) ότι πρόκειται για εταιρίες μισθοφόρων αλλά περισσότερο για φαινόμενο ιδιωτικοποίησης της ασφάλειας, παρόλα αυτά και μόνο η ύπαρξη της πιθανότητας άσκησης σωματικής βίας με αντάλλαγμα σημαντικά χρηματικά ποσά, θέτει σοβαρούς πολιτικούς, κοινωνικούς και ηθικούς προβληματισμούς για τη χρήση τους. Αυτό ακριβώς το κίνητρο του απεριόριστου κέρδους με οποιοδήποτε κόστος, είναι που καθορίζει πραγματικά τις πράξεις τους και τους οδηγεί είτε να παρέχουν τις υπηρεσίες τους ακόμα και σε παράγοντες που δυναμιτίζουν την εθνική, περιφερειακή και διεθνή ασφάλεια²² (με το δεδομένο ότι όποιος διαθέτει χρήματα, προσλαμβάνει εταιρίες άρα διαθέτει δύναμη), είτε να εγκαταλείπουν την εκτέλεση των συμβολαίων τους κατά τη διάρκεια σημαντικών επιχειρήσεων (π.χ για την αποκατάσταση διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας) όταν αντιληφθούν ότι θίγονται τα συμφέροντα και οι ζωές των εργαζομένων τους. Επιπλέον, η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει μεταλλάξει το σύγχρονο θέατρο επιχειρήσεων καθώς δεν απαιτείται η άσκηση φυσικής βίας και φυσικής παρουσίας εκ μέρους τους, όπως για παράδειγμα ο κυβερνοχώρος (εταιρίες ή ιδιώτες 'μισθοφόροι' – cybermercenaries) (Maurer 2018) ή η χρήση 'drone-mercenaries' (Arduino 2018), παρέχοντας έτσι νέες προεκτάσεις στην έννοια του μισθοφόρου και νέο χαρακτήρα στις εταιρίες που θα χρησιμοποιηθούν από τα κράτη (και όχι μόνο) για να ικανοποιήσουν τις γεωπολιτικές και στρατηγικές επιδιώξεις τους.

Από την άλλη πλευρά, σημαντικές είναι και οι επιδράσεις από την ολοένα αυξανόμενη παρουσία των εταιριών αυτών (κάποιες από αυτές εμφανίζονται πλέον ως συμβουλευτικές εταιρίες σε θέματα άμυνας, βλέπε την περίπτωση της μοναδικής εταιρίας στη γείτονα χώρα Τουρκία²³) στη συνοχή και νόμιμη λειτουργία του κράτους και

21. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που έφθασαν στην κοινή γνώμη των Η.Π.Α για τις απώλειες σε προσωπικό των Ι.Σ.Ε.Α ήταν ελάχιστες. Περίπου 500 ιδιώτες έχασαν τη ζωή τους στις επιχειρήσεις στο Ιράκ και Αφγανιστάν από το 2003, με ελάχιστη κάλυψη του θέματος από τα μέσα ενημέρωσης.

22. Βλ. την περίπτωση της εταιρίας (Malhama Tactical) που παρέχει υπηρεσίες για το Ισλαμικό Κράτος στη Συρία, στη διεύθυνση <https://foreignpolicy.com/2017/02/10/the-world-first-jihadi-private-military-contractor-syria-russia-malhama-tactical/>

23. Πρόκειται για την εταιρία Sadat International Defense Consulting. Για τις υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει βλ. διεύθυνση www.sadat.com.tr/our-services.html. Για το όραμα της εταιρίας βλ. www.sadat.com.tr/about-us/our-mission.html, όπου αναφέρει « η αποστολή της εταιρίας είναι η παροχή αμυντικής συνεργασίας ανάμεσα στα ισλαμικά κράτη ώστε να βοηθήσουμε τον ισλαμικό κόσμο να λάβει τη θέση του ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις.....».

Υπάλληλος εταιρείας πραγματοποιεί εκπαίδευση σε μέλη Αφγανικού Στρατού θέση Μάχης με M-16

στο δημοκρατικό χαρακτήρα του. Η όποια απόπειρα επιβολής κανόνων και νόμων στη λειτουργία τους, φαίνεται ότι βρίσκεται σε εμβρυακό επίπεδο και αυτό θα μπορούσε να ειπωθεί ότι είναι λογικό για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι τα κράτη (και ιδίως τα ισχυρά με τους συμμάχους τους) δεν επιθυμούν να δημιουργήσουν νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο θα περιορίζει τη χρήση αυτών των εταιριών και συνεπώς θα εξαφανίζει το όποιο πολιτικό πλεονέκτημα σε περιστάσεις όπου

η χρήση των εθνικών στρατιωτικών τμημάτων για διάφορους λόγους (ηθικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς) θα είναι αδύνατη ή περιορισμένη. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι στην περίπτωση που τα κράτη εκδηλώσουν εμφανώς το ενδιαφέρον να ρυθμίσουν κάθε νομική λεπτομέρεια της ύπαρξης των εταιριών αυτών, θα δηλώνουν ότι νομιμοποιούν και αποδέχονται την ιδιωτική στρατιωτική βιομηχανία με τις ανάλογες βέβαια συνέπειες που αναφέρθηκαν προηγουμένως τόσο στην αρμονική δημοκρατική λειτουργία της επίσημης κρατικής αρχής όσο και στην κανονικότητα των ενόπλων δυνάμεων του.

Σε ό,τι αφορά το κράτος μας, αν και δαπανάται το μεγαλύτερο ποσό σε δαπάνες για εθνική άμυνα από τον εθνικό προϋπολογισμό σε σχέση με το ΑΕΠ κάθε χώρας και σε σύγκριση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη (2,23% του ΑΕΠ το 2014 και 2,42% το 2015)²⁴, οι δαπάνες για παροχή στρατιωτικών υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα (outsourcing) είναι σε μηδενικά επίπεδα. Αυτό σημαίνει ότι οι ΕΔ μας εκπληρώνουν στον ύψιστο βαθμό την αποστολή τους και το καθημερινό τους έργο παρά τις όποιες οικονομικές δυσκολίες των τελευταίων ετών. Ταυτόχρονα αποδεικνύεται η εμπιστοσύνη των κυβερνήσεων στην αποτρεπτική ισχύ τους και η καθολική αποδοχή τους από την ελληνική κοινωνία με δεδομένο ότι ο θεσμός των ΕΔ εξακολουθεί να παραμένει στην ψηλότερη θέση στις προτιμήσεις του έλληνα πολίτη. Ο στρατηγικός μας σχεδιασμός θα πρέπει να έχει ως βάση το γεγονός ότι δεν πρέπει να μείνουμε ποτέ πίσω από τις εξελίξεις σε οποιοδήποτε τομέα της εθνικής άμυνας (τεχνολογικό, τακτικό, υλικό), αφού σίγουρα διαθέτουμε το καλύτερο έμπυχο υλικό και έχουμε τη άκρατη θέληση και την ικανότητα να αποτρέψουμε τη δημιουργία ελλείμματος ασφάλειας στη χώρα μας. Είμαστε θεματοφύλακες σπουδαίας κληρονομιάς και υπερασπιστές θεμελιωδών ηθικών αρχών και έτσι θα παραμείνουμε παρά τις όποιες προκλήσεις.

Έχοντας κατά νου τη δήλωση του δεύτερου κατά σειρά Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, του Σουηδού Dag Hammarskjöld, ότι «οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεν είναι δουλειά για στρατιωτικούς, αλλά μόνο οι στρατιωτικοί μπορούν να τις εκτελέσουν», δεν πρέπει ποτέ να εκφραστεί σε μελλοντικό χρόνο και παραφράζοντας την παραπάνω άποψη, ότι «οι στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν είναι δουλειά του ιδιωτικού τομέα, αλλά μόνο οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες μπορούν να τις εκτελέσουν».

24. Βλ. "National Defence Data 2013-2014 and 2015 (est.) of the 27 EDA Member States" (πλην Δανίας), του European Defence Agency, Ιούνιος 2016, σελ.6 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.eda.europa.eu.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Κουσκουβέλης, Ι. Η., *“Howard, M., Ο Ρόλος του Πολέμου στη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία.”*, μετάφραση Ηρακλείας Στροϊκού, Εκδόσεις Ποιότητα, Σειρά Μελετών Διπλωματίας και Στρατηγικής, Αθήνα,

Ξενόγλωσση

Arduino, A., *China’s Private Army. Protecting the New Silk Road*, Singapore: Palgrave MacMillan, 2018

Axelrod, A., Dubove, M., *Mercenaries: A Guide to Private Armies and Private Military Companies*, CQ Press, Thousand Oaks, New York, 2014

Avant, D., *The Market for Force: The consequences of Privatizing Security*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005

Bellamy, J. A., Williams, P., Griffin S., *Understanding Peacekeeping*, Polity Press, UK , 2004

Cameron, L., Chetail, V., *Privatizing War. Private Military and Security Companies under Public International Law*, Cambridge University Press, New York, 2013

Doswald, B., “PMC’s Under International Humanitarian Law” in the Chesterman, S., Lehnardt, C.,(ed), *From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies*, Oxford University Press, Oxford, 2007

Doug B., Matan C., ‘Ruthless Humanitarianism: Why Marginalizing Private Peacekeeping Kills People’, στο Andrew Alexandra, Deane-Peter Baker, and Marina Caparini, *Private Military and Security Companies: Ethics, Policies and Civil-Military Relations*, New York:Routledge, 2008

Florquin, N., “A Booming Business. Private Security and Small Arms”, *Small Arms Survey, Small Arms Survey 2011*, Geneva: States of Security Graduate Institute of International and Development Studies. Cambridge University Press, 2011

Gumedze, S., “From market for force to market for peace: private military and security companies in peacekeeping operations”, *Institute for Security Studies*, Monograph No. 183 , Pretoria, 2011

Heineken, L., and Motzouris, M., *The effect of private security on national armed forces’ capacity and capabilities*, στο Sabelo Gumedze, “Merchants of African conflict. More than just a pound of flesh”, Monograph 176, Institute for Security Studies, January 2011

Mandel, R., *Armies Without States: The Privatization of Security*, Boulder, CO:Lynne Rienner, 2002

Maurer, T., *Cyber Mercenaries: The State, Hackers, and Power*, Cambridge: Cambridge University Press, doi:DOI: 10.1017/9781316422724, 2018

Mochaitis, R.T., *Soldiers of Misfortune?*, Strategic Studies Institute, United States War College Press, 2014

Munkler, H., *Clausewitz and Privatization of War* στο Strachan, H., *Clausewitz in the Twenty First Century*, Oxford University Press, 2007

Nelleke, V.A., Tilman, R., *“The Montreux Document and the International Code Of Conduct”* , DCAF, Geneva, 2016.

Singer, P.W., *Corporate Warriors: The rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, 2nd ed, Ithaca, New York, 2008

Stanger, A., *One Nation Under Contract: The Outsourcing of American Power and the Future of Foreign Policy*, New Haven, Yale University Press, 2009

Schwartz, M., and Swain, J., 'Department of Defense Contractors in Afghanistan and Iraq: Background and Analysis', US Congressional Research Service Report , 2011

Tonkin, H., *State Control over Private Military and Security Companies in Armed Conflicts*, Cambridge University Press, New York, 2011

Verkuil, P., *Outsourcing Sovereignty*, New York, Cambridge University Press (2007),

Ξενόγλωση Αρθρογραφία

Berndtsson, J., "Security Professionals for Hire: Exploring the Many Faces of Private Security Expertise", *Millennium - Journal of International Studies* (2012), Vol.40, 303-320

Bures, O., "Private military companies: A second best peacekeeping option?", *International Peacekeeping* (2005), Vol.12, No.4, 533-546

Cockayne, J., "Regulating Private Military and Security Companies: The Content, Negotiation, Weaknesses and Promise of the Montreux Document", *Journal of Conflict & Security Law* (2009), Vol.13, No. 3, 401-428

Erbel, M., "The underlying causes of military outsourcing in the USA and UK: Bridging the persistent gap between ends, ways and means since the beginning of the Cold War", *Defence Studies* (2017), 1-21

Eric W. Orts, "War and the Business Corporation", *Vanderbilt Journal of Transnational Law* (2002), 549-584

Franke, V., Marc von Boemcken, "Guns for Hire: Motivations and Attitudes of Private Security Contractors", *Armed Forces & Society* (2011), Vol. 37, No.4, 725-742

Jones, R., Bjork, K., "Overcoming Dilemmas Created by the 21st Century Mercenaries: Conceptualizing the Use of Private Security Companies in Iraq", *Third World Quarterly* (2008), vol.26, No.4, 777-796

Katherine E. McCoy, "Beyond Civil-Military Relations: Reflections on Civilian Control of a Private, Multinational Workforce", *Armed Forces and Society* (2010), 36(4), 671-694

Kidane, W., "The Status of Private Military Contractors Under International Humanitarian Law", *Denver Journal of International Law Policy* (2010), vol.38, No.3, 361

Leander, A., "The Market for Force and Public Security: The Destabilizing Consequences of Private Military Companies", *Journal of Peace Research* (2005), 42:5, 605-622

Machairas, D., "The Ethical Implications on the Use of Private Military Force: Regulatable or Irreconcilable?", *Journal of Military Ethics* (2014), 13:1,

Mahoney, C.W., "Buyer Beware: How Market Structure Affects Contracting and Company Performance in the Private Military Industry", *Security Studies* (2017), 26(1), 30-59

Maogoto, J., 'Subcontracting Sovereignty: Commodification of Military Force and Fragmentation of State Authority', *The Brown Journal of World Affairs* (2006), 13:1, 147-160

Michaels, J.D., *Beyond Accountability: The Constitutional, Democratic, and*

Strategic Problems with Privatizing War”, Washington University Law Review (2004), 82:1001, 1000-1127

Newell, V., Sheehy, B., “Corporate Militaries and States: Actors, Interactions and Reactions”, *Texas International Law Journal* (2006), 67-102

Percy, S., “Mercenaries: Strong Norm, Weak Law.”, *International Organization* (2007), 61:2, 367-397

Pattison, J., “Deeper Objections to the Privatization of Military Force”, *Journal of Political Philosophy* (2010), Vol.18, No.4, 425-447

Petersohn, U., “Private Military and Security Companies (PMSCs), Military Effectiveness and Conflict Severity in Weak States”, *Journal of Conflict Resolution* (2015), 1-17

Pingeot, L., “Dangerous Partnership. Private Military and Security Companies and the UN”, *Global Policy Forum*, Report, New York, 2012

Singer, P. W., “Outsourcing War”, *Foreign Affairs* (2005), Vol.84, No.2, 119-132

Singer, P.W., “War, Profits and the Vacuum of Law: Privatized Military Firms and International Law”, *Colombia Journal of Transnational Law*, 2004, 42:2

Spearin, Ch., “UN Peacekeeping and the International Private Military and Security Industry”, *International Peacekeeping* (2011), Vol.18, No.2, 196-209

Βιογραφικό Σημείωμα

Γεννημένος στα Γιαννιτσά τον Απρίλιο του 1978. Εισαγωγή στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1997 και αποφοίτηση το 2001 ως Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού. Παρακολούθηση όλων των προβλεπόμενων σχολείων του Όπλου και της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ) το 2016. Υπηρετήση σε διάφορες Μονάδες ΠΒ στα καθήκοντα του Αξιωματικού Βολής, Διοικητή Πυρχίας, Αξιωματικού Επιχειρήσεων, Αξκού 2ου Γρ., Αξκού 4ου Γρ., Υδκτή Μονάδας. Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις με ειδίκευση στις Στρατηγικές Σπουδές και στη Διεθνή Πολιτική, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας από το 2013. Κάτοχος πτυχίου Αγγλικής και Γερμανικής γλώσσας. Κύρια ερευνητικά ενδιαφέροντα η εξέλιξη των Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης (EYE), η σχέση των Ιδιωτικών Στρατιωτικών Εταιριών Ασφαλείας (Private Military and Security Companies - PMSC's) με τη διεθνή έννομη τάξη και η εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence) - Αυτόνομων Οπλικών Συστημάτων (Autonomous Weapon Systems) στη στρατιωτική κουλτούρα. Έγγαμος με δύο τέκνα.

"Βασικές αρχές πολέμου στη βρετανική Ειδική Επιχείρηση «BARRAS» (2000), στη Σιέρα Λεόνε"

του Ανχη (ΠΖ) Γεώργιου Κωστή, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Πηγή το βιβλίο του Fowler

Τα συμβατικά προβλήματα απαιτούν μη συμβατικές λύσεις

Η αποφυγή της καταστροφικής και ασύμφορης συμβατικής σύγκρουσης και οι νέες μορφές πολέμου, αποτελούν μερικά από τα βασικά επιχειρήματα, που ενισχύουν την επιλογή των Ειδικών Επιχειρήσεων (ΕΕ)¹ έναντι άλλων, σε καιρό ειρή-

νης, κρίσης ή πολέμου. Η ελεγχόμενη και μετρημένη δράση τους, χωρίς τον κίνδυνο εκτροπής σε γενικευμένες συρράξεις, αποδεικνύεται από την ιστορία ως ισχυρό στρατιωτικό, πολιτικό και διαπραγματευτικό «εργαλείο».

Σκοπός της προσέγγισης² είναι ο εντοπισμός των βασικών Αρχών του Πολέμου, που ισχύουν για τις Διακλαδικές Ειδικές Επιχειρήσεις (ΔΕΕ) και η ανάλυση τους, μέσα από τη μελέτη περίπτωσης, της βρετανικής επιχείρησης διάσωσης ομήρων «BARRAS». Αρχικά θα πλαισιωθεί η επιχείρηση χωροχρονικά, με σκοπό να αναγνωριστούν τα «συμφραζόμενα³» της ιστορίας. Θα παρατεθούν η αφορμή και η διεξαγωγή της επιχείρησης, όσο το δυνατόν περισσότερο απαλλαγμένα από κριτική. Έπειτα, θα αναλυθούν οι αρχές πολέμου, που εντοπίστηκαν στο παράδειγμα. Τέλος, θα αναφερθούν συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση.

Για την κατανόηση της παρακάτω μελέτης περίπτωσης, κρίθηκε σκόπιμο να αναφερθούν τα βασικά στοιχεία, που πλαισιώνουν την έννοια των ΔΕΕ. Είναι από την φύση τους διακλαδικές (ΑJP 3.8 2013, 15), αφού συχνά ενεργούν με διάφορα μέσα σε εχθρικό έδαφος ή σε πολιτικά και διπλωματικά ευαίσθητες περιοχές και απαιτούν συνήθως διακλαδική υποστήριξη και συντονισμό. Χαρακτηρίζονται από ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα: ευαίσθητες χρονικές δεσμεύσεις, χαμηλή ορατότητα, εργασία με ή μέσω αυτοχθόνων δυνάμεων, μεγαλύτερες απαιτήσεις για πολιτιστική εμπειρογνωμοσύνη και υψηλό βαθμό κινδύνου (JP 3-05 2014, 18). Η επιτυχία τους βασίζεται στην τόλμη, την ευκαμψία, την εφευρετικότητα, την πρωτοβουλία, τη διακριτικότητα

1. Οι ΕΕ είναι στρατιωτικές δραστηριότητες που εκτελούνται από ειδικά επιλεγμένες, οργανωμένες, εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες δυνάμεις, που χρησιμοποιούν επιχειρησιακές τεχνικές και πρότυπα ανάπτυξης, μη συνήθη (μη συμβατά) σε συμβατικές δυνάμεις, σε εχθρικές, απαγορευμένες ή πολιτικά ευαίσθητες περιοχές (ΔΕ 3.8 2014, 15).

2. Η ιδέα αλλά και ο κορμός της προσέγγισης, στηρίχτηκαν στο άρθρο του Sloggett, ενώ επιπλέον λεπτομέρειες το έντυπο του Fowler.

3. Η αληθινή ιστορία δεν μπορεί να κατανοηθεί χωρίς τις συγκεκριμένες συνθήκες μέσα στις οποίες διαδραματίζεται, χωρίς δηλαδή «τα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά συμφραζόμενά της» (Λιάκος, 2009, 13).

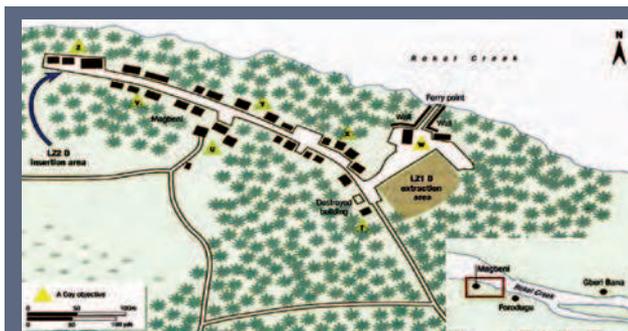
μικρών και ειδικά εξοπλισμένων ομάδων, καθώς και σε άλλες τεχνικές - δεξιότητες των ατόμων που τις απαρτίζουν (ΔΕ 3.8 2014, 15).

Επιχείρηση «BARRAS»

Το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο και το αίτιο

Η Σιέρα Λεόνε είναι μια τροπική χώρα, των 7 περίπου εκατομμυρίων πολιτών στη Δυτική Αφρική (εικόνα 1), με σημαντικό γεωφυσικό πλούτο και αφθονία σε πολύτιμα μέταλλα. Όντας αποικία των Βρετανών και αργότερα προτεκτοράτο, έδειχνε να έχει εξαιρετικές προοπτικές⁴. Ο πληθυσμός αποτελείται από διάφορες φυλές και η πλειοψηφία του είναι μουσουλμάνοι. Η κατάρρευση της ευημερίας της ανεξάρτητης από το 1961, Σιέρα Λεόνε, ξεκινάει ουσιαστικά μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης του 1967. Μέχρι το 1999, μια σειρά από επαναστάσεις, δικτατορίες και βίαιες συγκρούσεις, υποχρέωσαν τον ΟΗΕ⁵ να επέμβει. Τον Οκτώβριο του 1999, ξεκίνησε η αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στη Σιέρα Λεόνε⁶ (UNAMSIL), με σκοπό την εφαρμογή του σχεδίου αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (DDR). Σημαντική απειλή της παραπάνω αποστολής, στα πρώτα της τουλάχιστο στάδια, ήταν μια «συμμορία⁷», η οποία αυτοαποκαλείτο «τα παιδιά της δυτική όχθης⁸» (WSB) και τρομοκρατούσαν την περιοχή μεταξύ της πρωτεύουσας Φριτάουν (Freetown) και των μεγαλύτερων πόλεων νοτιοανατολικά⁹. Ήταν απειλή για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, διότι δεν είχαν αναφερθεί στα πρακτικά της DDR ως μέλη της συμφωνίας, οπότε δεν μπορούσαν να επωφεληθούν κάποιων διατάξεων, όπως της απορρόφησής τους από τον τακτικό στρατό¹⁰ (Ενοε 2008, 74). Δεύτερον, διότι αποτελούνταν κυρίως¹¹, από δυσαρεστημένους επαναστάτες, αποστάτες του τακτικού στρατού, παιδιά, τοξικομανείς και εγκληματίες.

Το βασικό αίτιο της επιχείρησης «BARRAS», ήταν η ομηρία μιας ομάδας Άγγλων στρατιωτικών από τους WSB. Ένας αξιωματικός¹² με περίπου έντεκα ανδρών και τριών οχημάτων, αναζητώντας σχετικές πληροφορίες για τους WSB, συνελήφθη κοντά στο χωριό της περιοχής τους, Μακ-

Πηγή το βιβλίο του Fowler

4. «Η πλουσιότερη χώρα στον κόσμο με τους φτωχότερους κατοίκους» (Παπαδάτος 2017).
5. Από το 1998 ενεργούσε ένας άλλος οργανισμός, με το όνομα Οικονομική Κοινότητα Δυτικής Αφρικής [Economic Community of West African States (ECOWAS)], ο οποίος κατηγορήθηκε αργότερα για διαφθορά που είχε σχέση με το εμπόριο διαμαντιών.
6. United Nations Mission to Sierra Leone (UNAMSIL).
7. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παγκόσμια εικόνα της «συμμορίας» μέσα από την ειδησεογραφία και τα σχετικά ντοκιμαντέρ, δεν βρίσκει σύμφωνη όλη την ερευνητική κοινότητα. Αποτέλεσε μια ομάδα που αποσχίστηκε από τακτικό στρατό και αποτελούταν από μορφωμένους ηγέτες (Utas & Jorgel 2008, 506).
8. West Side Boys.
9. Αυτό αποτελούσε και το δρομολόγιο της παράνομης διακίνησης διαμαντιών, μέσω Λιβερίας που ουσιαστικά χρηματοδοτούσε αυτές τις οργανώσεις.
10. Ο συγγραφέας της θέσης, παραπέμπει στο έργο του Olonisakin, Peacekeeping in Sierra Leone: The Story of UNAMSIL του 2009, στη σελίδα 99-100
11. Σύμφωνα με ντοκιμαντέρ του BBC και τον Slogget.
12. Ο Ταγματάρχης Μάρσαλ (Marshall), τοποθετήθηκε ως σύνδεσμος στο Ιορδανικό Τάγμα της

μπέι (Magbeni). Το περίπολο αφοπλίστηκε από 25 άντρες των WSB και οδηγήθηκε στην έδρα του αρχηγού τους, Καλάι (Kallay) στο Γκμπέρι Μπάνα (Gberi Bana).

Ο σχεδιασμός για τη διάσωση¹³ άρχισε μια μέρα μετά την ομηρία στις 26 Αυγούστου 2000. Ο διοικητής της στρατιωτικής δύναμης της UNAMSIL, συνάντησε τον Καλάι στο Μασιάκα για διαπραγματεύσεις. Ο ταγματάρχης Μάρσαλ, συνοδευόμενος από τον Καλάι, κατόρθωσε να περάσει κρυφά στους διαπραγματευτές, χάρτη με τις θέσεις των κρατουμένων στο Γκμπέρι Μπάνα. Ο Καλάι, με αντάλλαγμα¹⁴ την απελευθέρωση πέντε ανδρών, ζήτησε ένα δορυφορικό τηλέφωνο και ιατρικά εφόδια, τα οποία έλαβε την επομένη. Η αξίωση όμως του τελευταίου, για την απελευθέρωση του φυλακισμένου ηγέτη του Ενιαίου Επαναστατικού μετώπου¹⁵ (RUF), Φοντάι Σάνκοχ (Foday Sankoh), και άλλων μαχητών και των οικογενειών τους και την αναγνώριση των WSB στην συμφωνία DDR¹⁶, ήταν αδύνατες παραχωρήσεις για τη βρετανική πλευρά, οπότε αποφασίστηκε η έναρξη της επιχείρησης.

Οι κύριοι παράγοντες, που έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά τη σχεδίαση και όσον αφορά στον εχθρό, ήταν οι παρακάτω. Μέσα στο χωριό υπήρχαν τουλάχιστον 100 μαχητές της συμμορίας. Στο χωριό από πληροφορίες, υπήρχαν επίσης 2 βαριά πολυβόλα σε οχήματα¹⁷, όλμοι 60 και 81 χιλιοστών, εκτοξευτές ρουκετών (RPG), AK-47 τυφέκια, οπλοπολυβόλα, χειροβομβίδες και νάρκες. Ένα χιλιόμετρο δυτικότερα παρακάτω στον ποταμό, στο Μακμπέι, υπήρχε μια άλλη Μονάδα με 100 περίπου WSB, με παρόμοιο εξοπλισμό. Αυτή μπορούσε να υποστηρίξει άμεσα το Γκμέρι Μπάνα, είτε διασχίζοντας το ποτάμι με βάρκες, είτε υποστηρίζοντας με πυρά από πολυβόλα και όλμους. Ως ενίσχυση επίσης, θα μπορούσε γρήγορα να ενεργήσει μια άλλη ομάδα WSB, παρόμοιας σύνθεσης, στο Λίε Τζάνκσιον (Liai Junction), περίπου πέντε χιλιόμετρα νότια. Τέλος, θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι WSB ήταν απρόβλεπτοι και επικίνδυνοι, διότι επηρεασμένοι από ναρκωτικά, όπως μαριχουάνα και κοκαΐνη, πίστευαν ότι ήταν αήττητοι.

Η επιχείρηση

Ο Α¹⁸ Λόχος 130 αλεξιπτωτιστών και η δύναμη Δ¹⁹ 40 ανδρών, επιλέχθηκαν και κινήθηκαν με επιπλέον εξοπλισμό, από τη βάση Ντόβερ (Dover) μέσω Ντακάρ (Dakar) σε ένα χωριό ομοίωμα, που είχε στηθεί στο Χάστινγκς (Hastings), 48 χιλιόμετρα νότια

UNAMSIL στη πόλη Masiaka, το οποίο επέβλεπε εκτελούσε DDR στην περιοχή.

13. Οι βρετανικές δυνάμεις με δύναμη Τάγμα (-), είχαν επιχειρήσει ξανά στη Σιέρρα Λεόνε το Μάιο του 2000, σε μη στρατιωτική επιχείρηση εκκένωσης Άγγλων υπηκόων και άλλων συμμάχων πολιτών, με την κωδική ονομασία Πάλισερ (Palliser).

14. Οι όροι της διαπραγμάτευσης εξυπηρετούσαν τους Βρετανούς, διότι οι απελευθερωμένοι άνδρες θα παρέχουν πληροφορίες για τους WSB και το τηλέφωνο θα καταδείκνυε την ακριβή θέση του Καλάι.

15. Σημαντική επαναστατική οργάνωση, με πρωταγωνιστικό ρόλο στον εμφύλιο του 1991. Πολλά μέλη των WSB ανήκαν στην RUF.

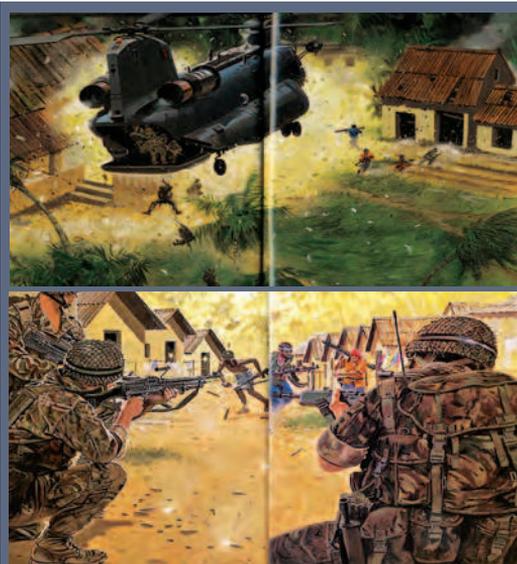
16. Ο Fowler τους αναφέρει σαν επιπλέον λόγους από συνέντευξη των WSB. Επιπλέον αναφέρει ότι ζητούσαν επίσης ασφαλή έξοδο στην Βρετανία και δικαίωμα να σπουδάσουν εκεί. (2010, 16).

17. Εξαιρετικά επίφοβα, μαζί με τα RPG, για τα ελικόπτερα, για αυτό το λόγο κατά το σχεδιασμό αποτέλεσαν αποστολή καταστροφής τους από τα 2 ελικόπτερα Λύνξ που χρησιμοποιήθηκαν (Fowler 2010, 26).

18. Από το 1ο Τάγμα Αλεξιπτωτιστών με επικεφαλής τον Ταγματάρχη Λόου (Lowe), ενισχυμένο από ελεύθερους σκοπευτές, τμήματα βαρέων πολυβόλων κ.α. Επιλέχθηκαν εξαιτίας της εμπειρίας σε ασκήσεις στις ζούγκλες της Τζαμάικας, και υπαξιωματικούς που είχαν ήδη ενεργήσει στην επιχείρηση Pallisher λίγο πριν. Αποστολή τους ήταν να εξουδετερώσουν τον εχθρό στο Μακμπέι, ώστε να απαγορεύσουν ενδεχόμενη ενίσχυση των WSB στο διπλανό χωριό Γκμπέρι Μπάνα, που θα γινόταν η επιχείρηση διάσωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετά μέλη του Λόχου Α ήταν νέοι, που είχαν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση,

του Φριτάουν. Για να συγκαλυφθεί η κίνηση του Λόχου, διέρρευσε ότι θα συμμετείχαν σε άσκηση. Η ιδιαιτερότητα της αποστολής και το έδαφος απαιτούσαν επισταμένη ειδική εκπαίδευση και δοκιμή. Με τα σχεδιαγράμματα και τις λοιπές πληροφορίες²⁰, ξεκίνησαν δοκιμές με αληθινά πυρά, ώστε να επιλυθούν τα πρακτικά προβλήματα του σχεδίου, όπως χρόνοι, φόρτος μάχης κ.α και να εκπαιδευτούν οι άντρες στις ιδιαίτερες συνθήκες.

Επίσημα οι διαπραγματεύσεις απέτυχαν στις 9 Σεπτεμβρίου, οπότε την 10 05:00 Σεπτεμβρίου, άρχισε η επιβίβαση στο Χάστιγκς. Μετά από δεκαπεντάλεπτη πτήση, οι ομάδες ήταν στο στόχο στις 06:40. Καθώς το Σινούκ της δύναμης Δ έφτανε και ετοιμαζόταν η καταρρίχηση των ανδρών, δύο περίπολοι των SAS τεσσάρων ατόμων²¹, ξεπρόβαλαν από την ζούγκλα, δίπλα στο χωριό και άρχισε να βάλλει προς τους σκοπούς των φυλακισμένων και τους άλλους φρουρούς. Τα Σινούκ αποφεύγοντας RPG²² και αφού καταρριχήθηκε η δύναμη Δ μέσα στο χωριό, προχώρησαν στο σημείο εξαγωγής. Μια ομάδα σκότωσε τους φρουρούς και εξασφάλισε τους είκοσι επτά²³ ομήρους, ενώ η άλλη προχώρησε να βρει έναν έτερο αξιωματικό του τακτικού στρατού της χώρας, ο οποίος φυλασσόταν χωριστά. Οι υπόλοιποι συνέχισαν εξουδετερώνοντας τους ξύπνιους WSB, που προσπαθούσαν ανεπιτυχή αντίσταση, εξαιτίας της χαμηλής ορατότητας και την επιρροής των ναρκωτικών. Μέσα σε είκοσι λεπτά ο ΑΝΣΚ επιτεύχθηκε²⁴ και επιπλέον αιχμαλώτιστηκε ο Καλάυ²⁵. Επιβιβάστηκαν στα Σινούκ²⁶ και αφού κατά την επι-

Πηγή το βιβλίο του Fowler

μόλις δύο εβδομάδες πριν. Ο Λόου αποφάσισε ότι η αντικατάστασή τους με πιο έμπειρους στρατιώτες, θα υπονόμειε τη συνοχή και το ηθικό του λόχου (Fowler 2010, 21).

19. Αναφέρεται ως D Squadron και αποτελούσε μια διμοιρία (+) του 22 Special Air Service (SAS), οι οποίοι ανέλαβαν την κύρια προσπάθεια, δηλαδή την διάσωση των ομήρων.

20. Γενικά σε επιχειρήσεις διάσωσης οι ακριβείς πληροφορίες εξασφαλίζουν την επιτυχία. Από τις πρώτες μέρες περίπολα SAS μάζευαν πληροφορίες μέρα νύχτα (Roberson 2007, 62).

21. Είχαν διεισδύσει στην περιοχή και περίμεναν την επιχείρηση κρυμμένοι 250 μέτρα από το Γκμπέρι Μπάνα. Παρέμειναν εκεί 3 μέρες καλυμμένοι στην βλάστηση και προσέχοντας την παραμικρή λεπτομέρεια, η οποία θα διακινδύνευε την έκθεσή τους όπως, ούρα, κόπρανα τα οποία μάζευαν σε σακούλες (Fowler 2010, 35).

22. Δεκανέας των WSB ομολογεί ότι έριξε 2 βολές με RPG αλλά τα ελικόπτερα με μανούβρα τις απέφυγαν (Fowler 2010, 36). Είτε η ομολογία είναι αληθινή, είτε ο Δεκανέας απλά δεν σημάδευσε καλά, δείχνει το ουσιαστικότερο ρίσκο της επιχείρησης.

23. 22 όμηροι γηγενείς και 5 οι υπόλοιποι βρετανοί στρατιωτικοί. Οι γηγενείς δέθηκαν με πλαστικές χειροπέδες και θα μεταφερόταν στην βάση για εξακρίβωση στοιχείων, διότι ελλόχευε ο κίνδυνος κάποιος από αυτούς να ήταν σκόπιμα αναμεσά τους σε ρόλο κατασκόπου των WSB.

24. Μέρος της επιτυχίας διάσωσης των ομήρων από τη δύναμη Δ, οφείλεται στον Ταγματάρχη Μάρσαλ, ο οποίος είχε εκπαιδεύσει τους όμηρους πως να αντιδράσουν σε μια τέτοια επιχείρηση, δηλαδή να ξαπλώσουν στο έδαφος και συμμορφώνονται σε κάθε οδηγία.

25. Μαρτυρία αξιωματικού αναφέρει ότι δεν τον αναγνώρισαν, απλά ανταποδίδανε πυρά σε όποιον αντιστεκόταν και αιχμαλώτιζαν όποιον παραδινόταν.

26. Τα ελικόπτερα, με σπλοπολυβόλα για άμυνα, προσγειώθηκαν 150 μέτρα βόρεια του Γκμπέρι

στροφή τους, παρέλαβαν τραυματίες από το Μακμπένι (Magbeni), ήταν πίσω στο Χάστινγκς στις 07:00, με απώλειες μόνο έναν άνδρα²⁷.

Στην απέναντι όχθη του ποταμού, στο Μακμπένι, ο Λόχος Α έπρεπε να προσγειωθεί σε 2 κύματα, διότι είχαν ένα ελικόπτερο στη διάθεσή τους. Οι πρώτοι που προσγειώθηκαν στα νοτιοδυτικά του Μακμπένι στις 06:40, ανακάλυψαν έκπληκτοι ότι το έδαφος δεν ήταν σταθερό, όπως οι πληροφορίες είχαν δείξει για τη Ζώνη Προσγειώσεως 2. Το μαλακό βρεγμένο έδαφος, δεν ενδεικνυόταν για τον σχεδιασμένο τρόπο προσέγγισης επί του ΑΝΣΚ, δηλαδή γρήγορη προώθηση 100 μέτρων, κάτω από εχθρικά πυρά. Παρόλα αυτά, ο λόχος κατάφερε αβλαβής να ασφαλίσει την περιοχή για το δεύτερο κύμα και να ετοιμαστεί για την επίθεση από δυτικά. Μετά την άφιξη του κύματος και των βαρέων όπλων, ένα ελικόπτερο Λύνξ (Lynx) κατέστρεψε το διαμορφωμένο εξοπλισμένο όχημα. Η επιχείρηση βρήκε σθεναρή αντίσταση από μια ομάδα WSB μόνο στις ανατολικές, τελευταίες καλύβες στο Μακμπένι. Οι τελευταίοι πέτυχαν με βλήματα όλμων, να πλήξουν την ομάδα διοικήσεως της επιχείρησης και τραυμάτισαν επτά άνδρες συμπεριλαμβανομένου του επικεφαλής. Η άμεση επικοινωνία με τη δύναμη Δ, επέτρεψε την αεροδιακομιδή²⁸ των τραυματιών. Τελικά ο Λόχος ασφάλισε το Μακμπένι στις 08:00, κατέστρεψε πυρομαχικά και άλλο χρήσιμο στρατιωτικό υλικό και κατάφερε να ανακτήσει τα τρία χαμένα οχήματα. Μέχρι τις 11:00, ο Λόχος ήταν στο δρόμο της επιστροφής για το Χάστινγκς, μετρώντας συνολικά δώδεκα τραυματίες.

Εφαρμογή των Αρχών του Πολέμου στις Ειδικές Επιχειρήσεις

Η μελέτη περιπτώσεων και η εμπειρία έδειξαν, ότι κάποιες από τις αρχές πολέμου, λόγω της φύσης των ΔΕΕ, είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Η διακριτή διαφοροποίηση από τις αντίστοιχες συμβατικές στην εφαρμογή τους κατά περίπτωση, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι περισσότερες ΔΕΕ διεξάγονται συνήθως από μικρά σε μέγεθος τμήματα (Modígs 2004, 35) και είναι επιθετικές. Συνήθως διεξάγονται έναντι υπέρτερου εχθρού που αμύνεται, οπότε και κατά κανόνα ισχυρότερου.

Για να συμβεί το «παράδοξο», δηλαδή μια μικρότερη δύναμη να επιβληθεί για το αναγκαίο χρονικό διάστημα, ώστε να εκπληρώσει την αποστολή της, πρέπει να επιτευχθεί μια συνθήκη που ονομάστηκε «σχετική υπεροχή»²⁹. Είναι η σημαντικότερη στιγμή μιας επιχείρησης, η οποία σηματοδοτεί το χρονικό σημείο από το οποίο εξαρτάται η επιτυχία μιας ΔΕΕ, αλλά ταυτόχρονα και το σημείο με το μεγαλύτερο ρίσκο (Slogget 2017,11). Αποτελεί το σημείο καμπής της επιχείρησης, δηλαδή εκείνο το χρονικό σημείο, στο οποίο ο επιτιθέμενος έχει ξεπεράσει την υπεροχή του αμυνόμενου και έχει αποκτήσει την πρωτοβουλία (ΔΕ 2014, 21). Από τη στιγμή³⁰ που θα αποκτηθεί, η πιθανότητα επιτυχίας ξεπερνά κατά πολύ την πιθανότητα αποτυχίας. Σε αντίθετη περίπτω-

Μπάνια και περιμέναν την εξαγωγή τους.

27. Ο στρατιώτης Μπραντ Τινιόν (Brad Tinnion) χτυπήθηκε από αδέσποτη σφαίρα ΑΚ-47 και πέθανε λίγο αργότερα κατά τη διάρκεια της αεροδιακομιδής.

28. Και ο Slogget και ο Fowler περιγράφουν μια άμεση «εντυπωσιακή» και τολμηρή προσγείωση του Σινούκ στη μέση του Μακμπένι, για αεροδιακομιδή στο σημείο όπου είχε ανάψει κόκκινη φωτοβολίδα.

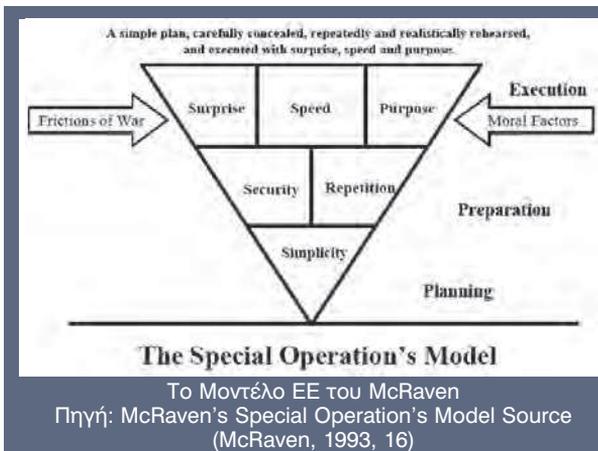
29. Ο όρος, περιγράφεται από τον Αντιναύαρχο William H. McRaven, πρώην Δκτη του USSOCOM και SOCEUR και θεωρητικό των ΕΕ, ως η κατάσταση που επέρχεται όταν μία επιτιθέμενη δύναμη, σχετικά ολιγάριθμη, κερδίζει ένα αποφασιστικό πλεονέκτημα έναντι ενός πολυπληθέστερου και καλά αμυνόμενου εχθρού.

30. Δυο επιπλέον στοιχεία, σύμφωνα με το ελληνικό Δόγμα, είναι ότι όταν αποκτηθεί, θα πρέπει να διατηρηθεί για ικανό χρονικό διάστημα για να επιτευχθεί η νίκη και σε περίπτωση που χαθεί, είναι δύσκολο να αποκτηθεί ξανά.

ση, αυξάνεται ο κίνδυνος δυσμενούς εξέλιξης της ΔΕΕ, λόγω αποστέρησης του αιφνιδιασμού και της δράσης παραγόντων, όπως της θέλησης του αντιπάλου και της τριβής.

Σύμφωνα με τον McRaven, προϋπόθεση για την επίτευξη σχετικής υπεροχής μιας ΕΕ είναι η ολιστική τήρηση κάποιων βασικών αρχών (1993, 11). Εξετάζοντας διεξοδικά την εφαρμογή των αρχών του πολέμου, σε οχτώ διαφορετικές περιπτώσεις μελέτης³¹ ΕΕ, διαπίστωσε ότι διέ-

πονται, ως επί το πλείστον, από έξι βασικές αρχές με βάση τις οποίες πρότεινε, το Μοντέλο των ΕΕ³². Φυσικά έχουν αναπτυχθεί διαφορά μοντέλα³³ από αντίστοιχες αναλύσεις άλλων ερευνητών. Παρόμοιο μοντέλο αποδέχεται και το NATO, με χαρακτηριστικά³⁴ όπως, γρήγορος ρυθμός, παραπλάνηση, πρωτοβουλία, έγκαιρη ανάπτυξη και αποδιοργάνωση (AJP 3.5 2013,17). Η ευρεία αποδοχή του μοντέλου McRaven, το οποίο υιοθετήθηκε τόσο από τον νέο αμερικανικό κανονισμό όσο και από το ελληνικό δόγμα του 2014, και η σχέση του με τις Αρχές Πολέμου, οδήγησε στην παρακάτω ανάλυση με βάση κάποιες από αυτές. Το υπόψη μοντέλο αναφέρεται στο τακτικό επίπεδο, έχει μορφή ανάστροφης πυραμίδας και εμπεριέχει κατά σειρά σπουδαιότητας τις παρακάτω αρχές:

Απλότητα (Simplicity)

Αφορά γενικά στην απλότητα που πρέπει να διακρίνει τη σχεδίαση και εκτέλεση των ΕΕ. Επιτυγχάνεται με τον περιορισμό του αριθμού των αντικειμενικών σκοπών, τις καλές πληροφορίες και την καινοτομία³⁵.

Η διείδυση απευθείας με Σινούκ στο στόχο, η εξάλειψη οποιαδήποτε αντίστασης, η εξασφάλιση των ομήρων, και η διαφυγή με το ίδιο μέσο κοντά στον στόχο ήταν ένα απλό σχέδιο. Εκτός από το ρίσκο να καταρριφθεί το ελικόπτερο, δεν υπήρχαν περίπλοκοι ή ενδιάμεσοι στόχοι, οι οποίοι να αποπροσανατολίζουν από τον πρωταρχικό στόχο της διάσωσης των ομήρων.

Το σχέδιο εξασφάλισης στο Μακμπένι δεν ήταν απλό. Ελλιπείς πληροφορίες, κύματα προσγείωσης, παύσεις και διακομιδές τραυματιών περιέπλεξαν τα πράγματα. Το ουσιαστικό έργο τους, θα μπορούσε να το αναλάβει, σύμφωνα με μεταανάλυση της επιχείρησης, μια ομάδα SAS, η οποία με ειδικό σκάφος να ανακόψει κάθε κίνηση ενί-

31. case studies.

32. Στις περιπτώσεις που τηρήθηκαν όλες οι αρχές του μοντέλου του, οι επιχειρήσεις στέφθηκαν από επιτυχία. Όταν δεν ακολουθήθηκε κάποια αρχή, υπήρχε πάντα αποτυχία σε κάποιο βαθμό (Βλ εικόνα Παραρτήματος).

33. Για παράδειγμα από 4 άλλες περιπτώσεις μελέτης, προέκυψαν σαν βασικές αρχές οι: αιφνιδιασμός, πληροφορίες, ικανότητα χειριστών και παραπλάνηση (Perez 2004, 7).

34. Το Διακλαδικό Δόγμα ΕΕ στην προσπάθεια διεθνούς εναρμονισμού αναφέρει και το μοντέλο του NATO στα χαρακτηριστικά των ΔΕΕ (ΔΕ3.8 2014, 19).

35. Η καινοτομία σε υλικά, μέσα ή τακτικές μπορεί να απλοποιήσει ένα σχέδιο.

σχυσης (Fowler 2010, 60), που πιθανόν να μη χρειαζόταν, αν σκεφτεί κανείς ότι σε 25 λεπτά οι όμηροι είχαν απομακρυνθεί.

Ασφάλεια (Security)

Αφορά στα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται, προκειμένου ο εχθρός να μην έχει πληροφορίες για την επικείμενη επίθεση και να του αποστερήσει το πλεονέκτημα μιας έγκαιρης αποκάλυψης αυτής. Οι τομείς στους οποίους πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες συγκάλυψης, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί η πλήρη μυστικότητα, αφορούν στο χρόνο³⁶ και τον τρόπο της επίθεσης.

Η ασφάλεια στην επιχείρηση «BARRAS» ήταν καλή, αλλά όχι απόλυτα επιτυχημένη. Στηριζόταν μόνο στις πληροφορίες από αξιόπιστες πηγές και δημιούργησαν μια ιστορία κάλυψης της μετακίνησης του Λόχου, η οποία αποδείχτηκε εν μέρη πολύτιμη, αφού τελικά οι WSB ενημερώθηκαν, αλλά δεν έδωσαν την απαραίτητη σημασία. Λεπτομέρειες όπως η ουσιαστική αιχμαλωσία των ομήρων, μέχρι να αποδειχτεί ότι ήταν οι προβλεπόμενοι, δείχνουν την βαρύτητα που δόθηκε στην συγκεκριμένη αρχή.

Επανάληψη (Repetition)³⁷

Αφορά στις δοκιμές, που πρέπει να γίνονται κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, προκειμένου να βελτιωθεί η συλλογική ικανότητα της επιτιθέμενης δύναμης, κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες μάχης, όπως φωτεινότητα, έδαφος, καιρός, εχθρός, κ.α (Δημητρόπουλος 2016, 93). Με αυτόν τον τρόπο η δοκιμή, δηλαδή η ακριβής εξάσκηση ενός σεναρίου προσομοίωσης, δημιουργεί συνθήκες βιωματικής αντίδρασης σε τόπο και χρόνο, αποκαλύπτοντας τις ελλείψεις των σχεδίων. Πρακτικά, η δοκιμή για τις ΔΕΕ είναι απαραίτητη, τόσο λόγω των ποικίλων ειδικών μέσων και υλικών που χρησιμοποιούνται, όσο και λόγω της απαραίτητης διαλειτουργικότητας.

Από τη στιγμή που η δύναμη έφτασε στην περιοχή, ξεκίνησαν οι προετοιμασίες για την αποστολή. Για σχεδόν μια εβδομάδα, οι άνδρες πραγματοποίησαν ρεαλιστικές δοκιμές με πραγματικά πυρά σε ένα εικονικό περιβάλλον. Η συνεχής πρακτική εξάσκηση και το ήδη υψηλό επίπεδο κατάρτισης, τους έδωσε ένα σημαντικό πλεονέκτημα, το οποίο λείπει από τις συμβατικές επιχειρήσεις. Εκτός από την βιωματική αντίδραση, δοκιμάστηκε κάθε πτυχή της επιχείρησης, όπως τα περιορισμένα χρονικά περιθώρια³⁸, τα οποία η εξάσκηση βοήθησε να πετύχουν. Τέλος, εξαιτίας αυτών των δοκιμών, την κρίσιμη στιγμή του τραυματισμού του επικεφαλής, η διοίκηση πέρασε «αναίμακτα» στον αμέσως αρχαιότερο, δηλαδή τον Λοχαγό Μάθιους (Matthews).

Αιφνιδιασμός (Surprise)

Οι επιχειρήσεις διάσωσης είναι ο κατ' εξοχήν τύπος στρατιωτικής επιχείρησης, στον οποίο ο αιφνιδιασμός αποτελεί προϋπόθεση (Gazit, 1980, 118). Αφορά στα μέτρα που πρέπει να ακολουθηθούν, προκειμένου να αιφνιδιαστεί ο εχθρός. Επιτυγχάνεται με την παραπλάνηση, τη σωστή επιλογή του χρόνου και την εκμετάλλευση των τρωτών σημείων του εχθρού.

36. Ο οποίος αποτελεί σύμφωνα με το Ελληνικό Δόγμα και το κύριο στοιχείο του αιφνιδιασμού (ΔΕ 3.8 2014, 22).

37. Δεν αποτελεί αρχή πολέμου, αλλά υποχρεωτική πρακτική, τόσο στις συμβατικές όσο και στις μη συμβατικές επιχειρήσεις. Εξετάζετε όμως διότι αφενός είναι απαραίτητο στοιχείο του Μοντέλου McRaven και αφετέρου διότι αναφέρετε και από το Ελληνικό Δόγμα όσο και από το αμερικάνικο κανονισμό.

38. Η δύναμη Δ, είχε υπολογίσει ότι είχε περίπου ένα λεπτό μέχρι οι WSB του χωριού, ξυπνήσουν, συνέλθουν και αντιδράσουν και λίγα λεπτά μέχρι να σπεύσουν ενισχύσεις (Fowler 2010, 40).

Οι WSB δε διέθεταν συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία, που να δικαιολογούν την αλλαγή στρατηγικής, παρά τις πληροφορίες για ενδεχόμενη βρετανική ενέργεια. Οπότε η επιχειρησιακή παραπλάνηση³⁹, μέσω της ιστορίας συγκάλυψης, έστω και μερικώς, ήταν επιτυχής. Η δύναμη Δ, η οποία δεν αναφέρθηκε στη διαρροή, πέτυχε τον αιφνιδιασμό στο Γκμπέρι Μπάνα. Η διείδυση του ελικοπτέρου και η συντονισμένη επίθεση, προ της αυγής, με τα δυο περίπολα, τα οποία παρακολουθούσαν από τη ζούγκλα, πέτυχε το «σοκ» στους κοιμισμένους φύλακες. Στην απέναντι όχθη, ο αιφνιδιασμός χάθηκε λόγω της καθυστέρησης των κυμάτων και του δύσβατου εδάφους, οπότε οι WSB τους άκουσαν και κατάφεραν να προβάλλουν αντίσταση.

Ταχύτητα (Speed)

Οι ΔΕΕ διεξάγουν, ως επί τω πλείστον, επιχειρήσεις χωρίς επαρκή υποστήριξη, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να διατηρήσουν το πλεονέκτημα εναντίον μίας μεγαλύτερης συμβατικής δύναμης για μεγάλο χρονικό διάστημα. Οποιαδήποτε καθυστέρηση κάνει τις ΔΕΕ πιο ευάλωτες και μειώνει τη δυνατότητα απόκτησης και διατήρησης της σχετικής υπεροχής.

Στην επιχείρηση από τη στιγμή που η δύναμη Δ ήταν στο στόχο στις 06:40, χρειάστηκαν είκοσι λεπτά για να εξασφαλίσει είκοσι εφτά ομήρους και να διαφύγει. Η μεταφορά τους με ελικόπτερο συνέβαλε στην ταχύτητα διάσωσης με καταλυτικό τρόπο. Θεωρήθηκε μικρότερου ρίσκου⁴⁰ από τη χρήση οχημάτων, τα οποία θα έκαναν περισσότερο χρόνο και θα αύξαναν την τρωτότητα τόσο, ώστε να θεωρηθεί η αποστολή μη βιώσιμη.

Στην άλλη πλευρά η αεροκίνηση ολόκληρου του Λόχου με ένα Σινούκ, επιβράδυνε την επιχείρηση τουλάχιστον 30 λεπτά, αφού έπρεπε να περιμένουν για να φτάσει το δεύτερο κύμα. Η επιπλέον καθυστέρηση εξαιτίας της διαδρομής μέσα από τον βάλτο, είχε σαν αποτέλεσμα συνολική καθυστέρηση μια ώρα και είκοσι λεπτά για να ολοκληρωθεί η αποστολή.

Σκοπός (Purpose)

Αφορά στην κατανόηση του βασικού σκοπού της αποστολής και την εμμονή σε αυτόν, με την έννοια της δέσμευσης, ανεξάρτητα από τα εμπόδια που εμφανίζονται. Το προσωπικό γνώριζε ότι αποτελούσε τη μόνη ελπίδα για τους ομήρους και ιδιαίτερα τους συναδέλφους τους. Το παρατσούκλι «επιχείρηση σίγουρος θάνατος»⁴¹, αποτυπώνει τα συναισθήματά τους, τα οποία δεν επισκίασαν τον σκοπό τους, τη δέσμευση και την εμμονή σε αυτόν. Οι άντρες, ακόμη και οι πιο άπειροι, ήταν γεμάτοι με μεγάλη αίσθηση του σκοπού, από τον οποίο, εκτός από τις ανθρώπινες ζωές, εξαρτιόταν και η φήμη της χώρας τους.

Συμπεράσματα

Οι αρχές του πολέμου⁴² είναι ένα σημαντικό κληροδότημα και αποτελούν θεμελιώδεις αλήθειες, με τις οποίες ρυθμίζεται ο τρόπος διεξαγωγής του. Οπότε η συσχέ-

39. Η τελευταία εκ των 5 κατηγοριών σχεδίων εξαπάτησης, αφορά στην υποστήριξη της επιχειρησιακής ασφάλειας (OPSEC). Σχεδιάζεται και εκτελείται εναντίον του συστήματος πληροφοριών του εχθρού, ώστε να τον αποπροσανατολίσει (Perez 2004, 17).

40. Παρά τις επανειλημμένες συστάσεις του Καλάυ, ότι αν άκουγε ελικόπτερο θα εκτελούσε τους ομήρους (Fowler 2010, 38)

41. «Operation Certain Death»

42. Εκτός από αυτές που εξετάστηκαν είναι ακόμη οι: Επιθετικό Πνεύμα, Συγκέντρωση, Οικονομία δυνάμεων, Ελιγμός, Ενόητη διοίκησης, Ηθικό.

τισή τους με τις ΔΕΕ είναι ευνόητη. Για παράδειγμα, η οικονομία δυνάμεων αποτελεί και βασικό λόγο χρησιμοποίησής τους, αν σκεφτεί κανείς το κόστος μιας συμβατικής επιχείρησης. Όμοια η ενότητα διοικήσεως, θεωρείται προϋπόθεση για τη λειτουργία και επιτυχία μιας διακλαδικής δύναμης. Η επανάληψη - δοκιμή αν και δεν αποτελεί παραδοσιακή αρχή πολέμου, αποτελεί υποχρεωτική πρακτική σε κάθε επιχείρηση.

Το γεγονός ότι το αμερικάνικο και το ελληνικό δόγμα υιοθέτησαν και αναφέρονται επιστάμενα σε πέντε αρχές πολέμου, στα βασικά εγχειρίδιά τους, δε στοιχειοθετεί απαραίτητα την κατάργηση των άλλων. Αν τελικά, όπως φαίνεται βασίστηκαν στη θέση του McRaven, υπάρχουν κάποια αρνητικά στοιχεία που οφείλουν να ληφθούν υπόψη. Αρχικά η συγκεκριμένη ποιοτική ανάλυση που χρησιμοποίησε ο Mc Raven, αφορούσε σε παλιά παραδείγματα αποστολών σε μια εποχή, που οι εξελίξεις στον τομέα των ΔΕΕ, λόγω της τεχνολογικής τους εξάρτησης, τρέχουν. Έπειτα το συγκεκριμένο μοντέλο, όπως το συνέλαβε ο παραπάνω ερευνητής, απαιτεί την υποχρεωτική τήρηση και των έξι⁴³, διαφορετικά παρατηρείται αποτυχία. Σε αντίθεση με τις αρχές ΔΕΕ αλλά και γενικά των αρχών πολέμου, όπου επιδιώκεται η επιτυχία των περισσοτέρων ανάλογα την κατάσταση. Παρόλα αυτά, η αναγωγή σε μια νέα επιχείρηση, όπως αυτή που εξετάστηκε, αποδεικνύει τη διαχρονικότητα των θεμελιωδών αρχών. Τέλος, η «πολυφωνία» που παρατηρείται σε τέτοια μοντέλα καταδεικνύει ότι, κάθε αποστολή των ΔΕΕ είναι μοναδική και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοια. Οπότε οι κρίσιμες αρχές και η προτεραιότητά τους, θα πρέπει να εξάγονται κατά τη σχεδίαση από το τρίπτυχο, που επηρεάζει κάθε επιχείρηση, δηλαδή τον χρόνο, τη δύναμη και τον τόπο.

Η επιχείρηση διάσωσης «BARRAS» ήταν, κατά κοινή ομολογία, μια επιτυχημένη ΔΕΕ στο επαναστατικό προπύργιο των WSB, ενός απρόβλεπτου εχθρού, εναντίον του οποίου κανείς δεν είχε μέχρι τότε ενεργήσει⁴⁴. Δυστυχώς, οι πηγές και οι σχετικές μελέτες γύρω από αυτή, είναι μονόπλευρες. Σημαντικά δεδομένα, όπως οι συνθήκες ομηρίας, ο λόγος αιχμαλωσίας, οι λόγοι ύπαρξης μια τέτοιας επαναστατικής οργάνωσης, τρόποι συντήρησής τους και άλλα, αποτελούν ουσιαστικά ερωτηματικά, ώστε να συμπληρωθεί αλλά και να επιβεβαιωθεί η ιστορία. Επίσης, γίνεται μικρή μνεία στα ελαττώματα της επιχείρησης. Για παράδειγμα, η αντίσταση των WSB ήταν πιο έντονη από ό,τι αναμενόταν, κοστίζοντας τους Βρετανούς έναν νεκρό και δώδεκα τραυματίες. Αν μάλιστα η εκδοχή του Lewis αληθεύει⁴⁵ και αυτοί οι τραυματίες ήταν αποτέλεσμα αδελφοκτόνων πυρών, τότε αυτή η μονόπλευρη προσέγγιση αποτελεί αιτία αμφισβήτησης πολλών συμπερασμάτων. Τέλος, ερωτηματικά εγείρονται, ιδιαίτερα ως προς την αναγκαιότητα της δράσης του Α Λόχου. Με κόστος 12 άνδρες πληγωμένους και αποτέλεσμα την καταστροφή κάποιων όπλων και τον θάνατο κάποιων WSB, δείχνει περισσότερο ως χειρονομία αντίποιων, παρά σαν απαραίτητη ενέργεια.

Επίλογος

Η επιχείρηση «BARRAS» είναι ένα εξαιρετικό σύγχρονο παράδειγμα του Δόγματος Ειδικών Επιχειρήσεων. Πέτυχε τελικά και θεαματικά τους στόχους της, χωρίς να λείπουν ελαττώματα και επομένως μαθήματα για ανατροφοδότηση. Η «σοφία» των αρχών του πολέμου και η διασύνδεσή τους με τις ΔΕΕ, κατά τρόπο δημιουργικό και πλήρως προσαρμοσμένο στην ιδιαιτερότητα των τελευταίων, αποδεικνύεται μέσα από τη μελέτη περί-

43. Των πέντε αρχών πολέμου και της δοκιμής.

44. Δεν είχε δοκιμαστεί από κανένα άλλο φορέα που ενεργούσε στην περιοχή, όπως ο τακτικός στρατός ο ΟΗΕ και ο ECOWAS. Μια σημαντική επίπτωση εκτός από την ικανότητα των Βρετανικών δυνάμεων, ήταν το σαφές μήνυμα πρόθεσης σε όλους τους αντάρτες στη Σιέρα Λεόνε που δόθηκε (Roberson 2017, 21). Επιπλέον αν δεν γινόταν, οι υπόλοιποι όμηροι πιθανόν να χανόταν.

45. Ο Lewis στο βιβλίο του αναφέρει, ότι ένας στρατιώτης της επιχείρησης «BARRAS», ισχυρίστηκε ότι το βλήμα όλμου που τραυμάτισε το προσωπικό ήταν φίλιο (2004, 401).

πτωσης, επιβεβαιώνοντας τη διαχρονικότητά τους. Η εξέλιξη όμως των επιχειρήσεων και οι νέες μορφές πολέμου, απαιτούν τη συνεχή μελέτη και την αναπροσαρμογή των αρχών χωροχρονικά, ώστε οι οποιοσδήποτε προσθήκες να τεκμηριώνονται εμπεριστατωμένα.

Βιβλιογραφία

ΑΔΙΣΠΟ, *Εκπαιδευτικό Φυλλάδιο Ειδικών Επιχειρήσεων*. Θεσσαλονίκη: ΑΔΙΣΠΟ, 2014.

AJP - 3.5 *ALLIED JOINT DOCTRINE FOR SPECIAL OPERATIONS*. Edition A. Version 1. NATO STANDARDIZATION AGENCY (NSA), 2013.

ΔΕ 3.8, *ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟ ΔΟΓΜΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ*. Αθήνα: ΤΥΕΣ, 2014.

Δημητρόπουλος Γεώργιος, *Η στρατιωτική διαδικασία λήψης απόφασης και η χρήση της από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς ασφαλείας*. Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση, 2016.

Gazit Shlomo, *Risk, Glory, and the Rescue Operation*. International Security, Volume 6, Issue 1 Summer, MIT Press, 1981.

Evoe J. Patrick, *The british military intervention into Sierra Leone, a case of a successful use of western military interdiction in a Sub-Sahara African civil war*. Texas: University-San Marcos, 2008.

Fowler Will, *Raid Certain Death in Sierra Leone The SAS and the operation Barras*. Oxford: Osprey publishing limited, 2010.

JP 3-05, *Special Operations*. US Army, 2014.

Λιάκος, Α., *Πως το παρελθόν γίνεται ιστορία*. Αθήνα: ΠΟΛΙΣ, 2009.

Lewis Damien, *Operation Certain Death*. UK: Random House, 2004.

McRaven H. William, *The theory of Special Operations* Monterey: Naval Postgraduate School, 1993.

Modigs Ronny, *Special Forces Capabilities of the European Union Military Forces* Kansas: Fort Leavenworth, 2004.

Παπαδάτος Γιάννης, *Όπου φτωχός κι η μοίρα του Ελεύθερος Τύπος*, 16 Αυγ 17 10:16 <http://www.eleftherostypos.gr/aporseis> (ανακτήθηκε την 06 Δεκ 17).

Roberson Grady, *Walter British Military Intervention into Sierra Leone: a case study* Kansas: Fort Leavenworth, 2007.

Utas Mats & Jorgel Magnus, *The West Side Boys: Military navigation in the Sierra Leone civil war*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2008.

Sloggett Kenneth, *Nearly Perfect: An analysis of British Special Forces Operation Barras*. Rmcclub, February 20, 2017. <http://www.everitas.com> (ανακτήθηκε την 05 Δεκ 17).

Prez M. Carlos, *Anatomy of a Hostage Rescue: What makes hostage rescue operations successful?* Monterey: Naval Postgraduate School, 2004.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ανχης (ΠΖ) Κωστής Γεώργιος γεννήθηκε στα Φάρσαλα Θεσσαλίας, το 1975. Αποφοίτησε από την ΣΣΕ το 1997 ως Ανθυπολοχαγός Πεζικού. Είναι απόφοιτος του βασικού σχολείου Ανθυπολοχαγών, του προκεχωρημένου σχολείου Λοχαγών, του Maneuver Captain Career Course στις ΗΠΑ, της ΣΔΙΕΠ καθώς και των σχολείων, Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών και Live Agent του Διεθνή Οργανισμού Απαγόρευσης Χημικών Όπλων. Υπηρέτησε σε αριθμό Μονάδων του ΣΞ, εκτελώντας διάφορα καθήκοντα, σε ΕΥΕ στο Κεντρικό Σουδάν ως παρατηρητής ΟΗΕ και τέλος διέτελεσε μέχρι και σήμερα Δκτης της Στρατιωτικής Σχολής Ξένων Γλωσσών και του Ειδικού Διακλαδικού Λόχου ΠΒΧ Άμυνας. Είναι κάτοχος πτυχίου Πανεπιστημίου και δύο μεταπτυχιακών τίτλων. Την παρούσα περίοδο είναι σπουδαστής στην ΑΔΙΣΠΟ, με τη 15 Εκπαιδευτική Σειρά, ενώ παράλληλα είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ στις Κοινωνικές επιστήμες. Ομιλεί Αγγλικά, Γαλλικά και Τουρκικά. Είναι παντρεμένος με δύο τέκνα.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

**«Στη Δίνη του Μεγάλου Πολέμου:
Η Θεσσαλονίκη της Στρατιάς της Ανατολής»
(Περιοδική Έκθεση του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού)**

Στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης εγκαινιάστηκε στα μέσα Δεκεμβρίου του 2017 η περιοδική έκθεση με τίτλο «Στη Δίνη του Μεγάλου Πολέμου: Η Θεσσαλονίκη της Στρατιάς της Ανατολής». Η έκθεση είναι παραγωγή του Μουσείου και εντάσσεται στο Πρόγραμμα της 6ης Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης που διοργανώνεται από το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και αποτελεί την τέταρτη συμμετοχή του Μουσείου στον θεσμό αυτό.

Αφορμή για τη διοργάνωσή της αποτέλεσε η ολοκλήρωση της συντήρησης στο εξειδικευμένο εργαστήριο χαρτιού του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, του πρωτότυπου σχεδίου του Γάλλου αρχιτέκτονα και πολεοδόμου Ερνέστ Εμπράρ που αποτυπώνει το τμήμα της πλατείας Αριστοτέλους πάνω από την Εγνατία, όπου σύμφωνα με τον προτεινόμενο σχεδιασμό μετά την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917 προβλεπόταν να στεγαστεί το Δημαρχείο και η Διοίκηση της Πόλης. Το σχέδιο αυτό που ανήκει στη συλλογή του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας-Τμήματος Κεντρικής Μακεδονίας και παραδόθηκε, κατόπιν των απαιτούμενων εγκρίσεων, από το ΤΕΕ στο Μουσείο για συντήρηση και φύλαξη. Το Μουσείο στο πλαίσιο αυτό προχώρησε στην εισήγηση προς την αρμόδια Δ/ση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού για τον χαρακτηρισμό του αρχιτεκτονικού σχεδίου του Εμπράρ ως κινητού μνημείου μαζί και με ένα λεύκωμα Γάλλου στρατιώτη (153 φωτογραφίες) που υπηρέτησε στο Parc Aeronautique στη σημερινή οδό Σοφούλη, ιδιοκτησίας επίσης του ΤΕΕ, με στόχο την προστασία τους. Ο χαρακτηρισμός ολοκληρώθηκε με τη δημοσίευση σχετικής

Η έκθεση αυτή αποδίδει στο ευρύ αλλά και ειδικό κοινό το σχέδιο του Εμπράρ συντηρημένο και αποκατεστημένο, ενώ παράλληλα εορτάζει το γεγονός της κρατικής μέριμνας με την αναγνώρισή του ως κινητού μνημείου.

Η σύνδεση του αρχιτεκτονικού σχεδίου του Εμπράρ και του φωτογραφικού λευκώματος του Γάλλου στρατιώτη, αφενός με την πυρκαγιά του 1917 και αφετέρου με την παρουσία και τη δράση της Στρατιάς της Ανατολής στην πόλη κατά την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, σε συνδυασμό με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την ημέρα της πυρκαγιάς που καθόρισε μεταξύ άλλων τη μετεξέλιξη της Θεσσαλονίκης στη νεότερη και σύγχρονη πόλη και τη συμπλήρωση εντός του 2018 των 100 επίσης χρόνων από τη λήξη του Μεγάλου Πολέμου οδήγησαν το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στην ιδέα του σχεδιασμού και της υλοποίησης της περιοδικής αυτής έκθεσης.

Το κεντρικό έκθεμα εντάσσεται στο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει χρονικά: στο διάστημα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και της παρουσίας της Στρατιάς της Ανατολής στη Θεσσαλονίκη από το 1915 έως το 1918. Μέσω αυθεντικού, πρωτότυπου ιστορικού αρχειακού υλικού, φωτογραφιών της επίσημης Φωτογραφικής Υπηρεσίας της Στρατιάς της Ανατολής αλλά και ερασιτεχνών φωτογράφων, απλών στρατιωτών, μέσω ζωγραφικών έργων, καρτ ποστάλ, σχεδίων, σκίτσων, υδατογραφιών, λιθογραφιών, εκδόσεων της εποχής, μυθιστορημάτων, απομνημονευμάτων,

copyright ΜΒΠ, φωτ. Θάνος Καρτσόγλου

ποιημάτων ταξιδιωτικών κειμένων, που αποτελούν αντικείμενα έκφρασης αλλά και προπαγάνδας, αναπαραστάσεις ή φανταστικές κάποιες φορές ή φαντασιακές αποδόσεις της πόλης της Θεσσαλονίκης με τη ματιά των ξένων, ο επισκέπτης καλείται σε πολλαπλές αναγνώσεις για να ανιχνεύσει την ιστορία της πόλης εκείνη την περίοδο.

Μέσα από τις οκτώ κατά βάση ενότητες της έκθεσης παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό εκφάνσεις της παρουσίας της Στρατιάς της Ανατολής και των επιπτώσεων της εμπόλεμης κατάστασης στην καθημερινότητα της πόλης, στον πολιτισμό, τις υποδομές, τον αστικό ιστό και την ύπαιθρο, την ανακατανομή του πληθυσμού και της ιδιοκτησίας, τον κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο, παράλληλα με την ιστορία της φωτογραφίας, της τέχνης και της λογοτεχνίας.

Όπως εξηγούν οι επιμελητές της έκθεσης, στόχος της έκθεσης είναι «να διερευνήσει παράλληλα τη «γκρίζα ζώνη» της συμμαχικής παρουσίας στην πόλη. Έτσι, από τη μια επιχειρεί να ανιχνεύσει στις αναπαραστάσεις δείγματα της αμφισβήτησης της εθνικής κυριαρχίας από τα πολυεθνικά στρατεύματα, ενώ από την άλλη να επισημάνει την παρακαταθήκη της Στρατιάς της Ανατολής στην πόλη».

Στην έκθεση βέβαια όπως όφειλε το Μουσείο μνημονεύονται, τα έργα υποδομών και κοινής ωφελείας, το πολιτιστικό έργο, οι αρχαιολογικές έρευνες από την

copyright ΜΒΠ, φωτ. Θάνος Καρτσόγλου

copyright ΜΒΠ, φωτ. Θάνος Καρτσόγλου

copyright ΜΒΠ, φωτ. Θάνος Καρτσόγλου

copyright ΜΒΠ, φωτ. Θάνος Καρτσόγλου

ιδρυθείσα τότε Αρχαιολογική Υπηρεσία της Στρατιάς της Ανατολής, μέλος της οποίας ήταν και ο Ερνέστ Εμπράρ, που υπηρέτησε ως λοχίας και πραγματοποίησε έρευνες στην αψίδα του Γαλερίου και στη Ροτόντα ενώ ευρήματα από την ανασκαφή αυτή φυλάσσονται στο Μουσείο και παρουσιάζονται για πρώτη φορά στην έκθεση.

«Ήταν η Θεσσαλονίκη το μαργαριτάρι του Αιγαίου, μόνο μια πόλη συναρπαστική πολύχρωμη και πολύμορφη, εκείνη την εποχή, όπως την έβλεπαν οι ξένοι;». Το ΜΒΠ καλεί τον επισκέπτη της περιοδικής αυτής έκθεσης να δει με τα δικά του μάτια μέσα από τα μάτια των ξένων, να αναστοχαστεί, να αναρωτηθεί, να επαναπροσδιορίσει τις απόψεις του και ενδεχομένως τα στερεότυπα που έχουν διαμορφωθεί και παραμένουν ίσως μέχρι σήμερα

Δρ Αγαθονίκη Τσιλιπάκου
Αρχαιολόγος

Διευθύντρια Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

Διάρκεια έκθεσης: 14.12.2017 - 30.09.2018 **Ώρες λειτουργίας:** χειμερινό ωράριο 9.00-16.00, θερινό ωράριο 8.00-20.00. Για περισσότερες πληροφορίες και το πρόγραμμα ξεναγήσεων επισκεφτείτε την ιστοσελίδα μας www.mbrp.gr

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού βρίσκεται στην Λεωφόρος Στρατού 2 στη Θεσσαλονίκη και το τηλέφωνο επικοινωνίας είναι το 2313-306400

Πώς θα πάτε στο Μουσείο:

Με λεωφορείο ΟΑΣΘ

Από Ανατολικά προς το κέντρο της πόλης της Θεσσαλονίκης

Γραμμές 7, 10, 11, 12, 31, 58

Στάση Στρατηγείο - Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Γραμμή 8

Στάση Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Γραμμές 3, 5, 6, 33, 39, 78

Στάση Δημαρχιακό Μέγαρο

Από το κέντρο της πόλης προς το Μουσείο

Γραμμές 3, 10, 11, 12, 31, 39

Στάση Στρατηγείο - Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Γραμμή 3

Στάση Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Με το αυτοκίνητο

Το Μουσείο είναι στο κέντρο της Θεσσαλονίκης και δεν υπάρχει διαθέσιμος χώρος στάθμευσης. Ο κοντινότερος σταθμός αυτοκινήτων βρίσκεται στο υπόγειο του Δημαρχιακού Μεγάρου.

Για την εξυπηρέτηση των λεωφορειών (groups, σχολεία) υπάρχει η δυνατότητα στάθμευσης μπροστά στην είσοδο του Μουσείου, Λ. Στρατού 2.

Με το ποδήλατο

Υπάρχει χώρος στάθμευσης ποδηλάτων και άλλων δίκυκλων μπροστά στην είσοδο του Μουσείου, Λ. Στρατού 2.

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Ημερίδα Έδρας “ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ”

Στις 3 Μαΐου 2018 στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης, πραγματοποιήθηκε ημερίδα με θέμα «Ζητήματα Στρατηγικής και Ασφάλειας στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Μεσόγειο».

Την ημερίδα διοργάνωσαν από κοινού το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ) και η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΓΕΕΘΑ με το ΠΑΜΑΚ (επώνυμη έδρα «Θουκυδίδης» του ΓΕΕΘΑ στις Στρατηγικές Σπουδές), και την παρακολούθησαν εκπρόσωποι στρατιωτικών και ακαδημαϊκών αρχών, οι σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ και φοιτητές του ΠΑΜΑΚ.

Ο **Νικόλαος Ραπτόπουλος**, επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος ΔΕΣ του Πανεπιστημίου Πειραιώς στην εισήγηση του με θέμα «Το νέο-οθωμανικό πολιτικό σύστημα, ο Ερντογάν και η επιδίωξη της ισχύος», ανέφερε ότι το σύγχρονο τουρκικό πολιτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από μια συνεχή αντιπαράθεση μεταξύ δύο «κόσμων» που επιδιώκουν να ασκήσουν εξουσία. Από τη μία είναι η κεμαλική παράταξη, η οποία αποχωρεί από τη δεσποζουσα θέση που κατείχε έως και πριν από λίγα χρόνια, και από την άλλη, η ισλαμική παράταξη, η οποία βρίσκεται στην εξουσία και επιχειρεί να εγκαθιδρύσει ένα νέο-οθωμανικό «εποικοδόμημα» στη θέση του κεμαλικού.

Στην υλοποίηση του σχεδίου αυτού η ισλαμική ηγεσία της χώρας διακρίνεται από μία αυταρχική αντιμετώπιση των ζητημάτων, αναπαράγοντας τα πρότυπα άσκησης εξουσίας του παρελθόντος. Στόχος είναι ο απόλυτος έλεγχος του πολιτικού συστήματος της χώρας. Η ιδιότυπη αυτή διεκυστίνδα που εξελίσσεται στην εσωτερική πολιτική σκηνή, έχει και μια διεθνή διάσταση η οποία εκφράζεται

με την επιδίωξη της ισχύος και τις ηγεμονικές πολιτικές που επιχειρεί να εφαρμόσει η ηγεσία της χώρας στην περιφέρειά της.

Ο Επίκουρος Καθηγητής του UCLan Cyprus, **Παναγιώτης Κοντάκος** στην εισήγηση του με θέμα «Τουρκία: οικονομική κατάσταση και η επιδίωξη της ισχύος», είχε ως στόχο την παρουσίαση και συνοπτική ανάλυση επιλεγμένων στοιχείων που αναδεικνύουν τις *δύο αντίθετες όψεις* της Τουρκικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό ανέφερε ότι η τουρκική οικονομική πολιτική εξαρτάται αποκλειστικά από την πολιτική - και η πολιτική του προέδρου Ερντογάν και του κόμματος ΑΚΡ είναι αποκλειστικά προσανατολισμένη στην επικράτηση με οποιοδήποτε κόστος κατά τις επερχόμενες εκλογές.

Προτεραιότητα της τουρκικής κυβέρνησης αποτελεί η διατήρηση ισχυρής εγχώριας δραστηριότητας για όσο το δυνατόν περισσότερο χρονικό διάστημα. Το 2017 η τουρκική οικονομία σημείωσε εντυπωσιακή βελτίωση του ΑΕΠ κατά 7,4%. Συγκριτικά, υπερέβηκε τις αντίστοιχες των περισσότερων μελών της ΕΕ και κατατάσσεται στην 1η θέση μεταξύ των χωρών της G-20 και στη 2η θέση μεταξύ των χωρών του OECD.

Ταυτόχρονα, η διατήρηση της πολιτικής και διεθνούς αστάθειας, σε συνδυασμό με διάφορα αντικρουόμενα οικονομικά στοιχεία, όπως η επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, η διόγκωση του εξωτερικού χρέους, οι πληθωριστικές πιέσεις και ο κίνδυνος περαιτέρω διολίσθησης της τουρκικής λίρας, μαζί με την (εύθραστη) εμπιστοσύνη των Τούρκων πολιτών στην κυβέρνηση, συνεχίζουν να καθιστούν την οικονομική ανάκαμψη και οποιαδήποτε βελτίωση μεσο-μακροπρόθεσμα ως υψηλού ρίσκου.

Ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας **Γεώργιος Χρηστίδης** στην εισήγηση του με θέμα «Οι βουλγαροτουρκικές σχέσεις: σύντομη ανάλυση και οι προοπτικές τους» τόνισε ότι, αν και οι βουλγαροτουρκικές σχέσεις βίωσαν μια ιδιαίτερα σοβαρή κρίση κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980, οι νέες διεθνοπολιτικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην Ευρώπη μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, επέφεραν μια αξιοσημείωτη βελτίωση και ανάπτυξή τους.

Η ανάλυση του εξέτασε συνοπτικά την πορεία των βουλγαροτουρκικών σχέσεων και ανέλυσε τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των δύο κρατών. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε σε πρόσφατες εξελίξεις και τις επιπτώ-

σεις τους πάνω στις σχέσεις Σόφιας-Άγκυρας – εξελίξεις όπως οι πολιτικές διεργασίες στο εσωτερικό της τουρκικής μειονότητας στη Βουλγαρία και οι μεταναστευτικές ροές.

Ο **Σπυρίδων Ν. Λίτσας**, Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στην εισήγηση του με θέμα «Η Ανατολική Μεσόγειος είναι τα Βαλκάνια του 21ου αιώνα: πυλώνες δομικής αστάθειας σε εποχές υψηλής ρευστότητας» ανέφερε ότι η ανάλυση κινείται μεθοδολογικά στα τρία επίπεδα του Kenneth Waltz. Σε επίπεδο συστήματος υποστηρίζεται ότι η περιοχή συγκεντρώνει όλα αυτά τα συστημικά δεδομένα για να αναδειχθεί ο εδραιωμένος πολυπολιτισμός που πλέον χαρακτηρίζει το διεθνές σύστημα σήμερα και επιτρέπει τον ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων. Σε επίπεδο κρατών και ατόμου υποστηρίζεται ότι οι αναιμικές δομές διακυβέρνησης και οι ηγέτες που αδυνατούν να αρθούν στο ύψος του «Κοινωνικού Συμβολαίου» που έχουν υπογράψει με τις κοινωνίες τους, αποτέλεσαν το σημαντικότερο λόγο για την έναρξη της Αραβικής Άνοιξης, η οποία οδήγησε σε δομικές πολιτικές και οικονομικές μεταβολές στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και στο Συριακό εμφύλιο πόλεμο. Περαιτέρω, αναλύθηκε η Αραβική Άνοιξη ως προς τις πολιτικές της συνέπειες και αποτιμήθηκαν τα στρατηγικά αποτελέσματά της έως τώρα.

Τέλος, έκανε ειδική αναφορά σε μια ειδική μεταβλητή στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, στην Τουρκία, η οποία επιδιώκει να αλλάξει παράδειγμα, αναβαθμίζοντας το στρατηγικό και πολιτικό αποτύπωμα της. Η προσπάθεια αυτή έχει αρνητικές συνέπειες για το σύνολο της περιοχής, καθώς επίσης και για την ειρήνη και την ασφάλεια στο στρατηγικό περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο Διδάκτωρ, διδάσκων του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Κωνσταντίνος Ζάρρας στην εισήγηση του με θέμα «Στρατηγική συνεργασία Αιγύπτου – Σαουδικής Αραβίας και οι συσχετισμοί ισχύος στην Ανατολική μεσόγειο» αναφέρθηκε σε μελέτη που είναι αποτέλεσμα ερευνητικής προσπάθειας από κοινού με τον Καθηγητή Ηλία Κουσκουβέλη και εστιάζει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Αιγύπτου και Σαουδικής Αραβίας, η οποία ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις επί των διαδράσεων ασφάλειας στη Μέση Ανατολή και στην Ανατο-

λική Μεσόγειο. Παρά τις διαφωνίες που έχουν προκύψει μεταξύ των δύο δυνάμεων στο πρόσφατο παρελθόν σχετικά με περιφερειακά ζητήματα – οι οποίες ανάγονται στη διαφορετική ιεράρχηση των απειλών- μια σειρά εξελίξεων έχει προκαλέσει την επαναπροσέγγιση τους. Μετά την αλλαγή ηγεσίας στις ΗΠΑ, τη διατάραξη των σχέσεων Σαουδικής Αραβίας-Κατάρ και την παρατηρούμενη αύξηση της τουρκικής παρεμβατικότητας σε περιοχές που θεωρούνται σφαίρες επιρροής του Ριάντ και του Καΐρου, έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των δυο πλευρών.

Γενικότερα, η συγκρότηση ενός άξονα Τουρκίας-Κατάρ, ο οποίος διατηρεί δίκτυο συμμαχιών με ισλαμιστικούς παράγοντες, έχει ενεργή παρουσία στον Κόλπο, στην Ερυθρά Θάλασσα, στην ανατολική Αφρική και στη Λιβύη και συνεργάζεται με την Τεχεράνη συνιστά αναβαθμισμένη απειλή τόσο για την Αίγυπτο όσο και για τη Σαουδική Αραβία. Το κεντρικό επιχείρημα λοιπόν είναι ότι η δυναμική προώθησης της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ Ριάντ και Καΐρου θα μεταβάλει τις ισορροπίες στην ανατολική Μεσόγειο, ενισχύοντας τις δυνάμεις που αντιπαρατίθενται στον τουρκικό αναθεωρητισμό.

Η Επίκουρος Καθηγήτρια του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του ΠΑΜΑΚ Κα **Ρεβέκκα Παιδή** στην εισήγηση της με θέμα «Διλήμματα status στην Ανατολική Μεσόγειο: Κύπρος και Τουρκία» παρουσίασε έρευνα σε εξέλιξη που εκπονείται από κοινού με τον Καθηγητή Ηλία Κουσκουβέλη και αφορά το status των Μικρών Δυνάμεων στο Διεθνές Σύστημα.

Πρόσφατα, σε διεθνή κοινή δημοσίευση, οι συγγραφείς διατύπωσαν την άποψη ότι, παρά τις δυσχέρειες της εισβολής και της παράνομης κατοχής και της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, η Δημοκρατία της Κύπρου έχει καταφέρει να αναβαθμίσει το status της στην περιοχή και να αναγνωριστεί ως σημαντικός δρών, τόσο από μεγαλύτερες δυνάμεις που έχουν συμφέροντα στην περιοχή, όσο και από μικρότερες δυνάμεις.

Σε αυτή τη μελέτη ασχολούνται για πρώτη φορά με την έννοια του status υπό το πρίσμα της άνισης ισχύος των δρώντων. Από τις αντιδράσεις της Τουρκίας είναι φανερό ότι το νέο status της Κύπρου, καθώς και η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνουν στην Ανατολική Μεσόγειο οι πρωτοβουλίες της τελευταίας, προκαλούν ένα "δileμμα status" στην Τουρκία, που βλέπει τη δραστηριότητα της Κύπρου αν όχι ως απειλή για τη δική της θέση στην περιοχή, σίγουρα ως εμπόδιο για τα σχέδιά αναβάθμισης τους δικού της status.

Μέσα από δέκα ερωτήσεις στην παρουσίαση αναλύονται η έννοια του status και η σημασία του, το status της Κύπρου, το status της Τουρκίας, το δίλημμα status ανάμεσα στις δύο δυνάμεις και ο ανταγωνισμός που προκύπτει, τα μέσα που η κάθε μία χρησιμοποιεί για να αναβαθμίσει το status της και τα αποτελέσματα που η κάθε μία δημιουργεί για την περιοχή, για να απαντηθεί στο τέλος το ερώτημα αν μπορεί τελικά ο Δαυίδ να κερδίσει τον Γολιάθ. Υποστηρίζεται ότι ο Ερντογανισμός είναι η Αχίλλειος πτέρνα της Τουρκίας και θα πρέπει η Κύπρος με κάθε ευκαιρία να τη στοχεύει.

Ο Κύπριος Δημοσιογράφος του SigmaLive και «Ράδιο Πρώτο» **Μάριος Πούλλαδος** στην εισήγηση του με θέμα «Κύπρος: μόνη λύση η αξιοποίηση του φυσικού αερίου» ανέφερε συνοπτικά ότι με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2004, το Κυπριακό έπαψε πλέον να αποτελεί ένα ζήτημα παράνομης τουρκικής εισβολής και κατοχής που αφορούσε αποκλειστικά τον Ελληνισμό, και μετατράπηκε σιγά-σιγά σε ευρωπαϊκό ζήτημα. Με την ανακάλυψη, ωστόσο, στρατηγικών αποθεμάτων φυσικού αερίου στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου το 2010, το Κυπριακό φαίνεται να αλλάζει φάση και μετατρέπεται σταδιακά και σε περιφερειακό-ενεργειακό ζήτημα.

Μέχρι τις τελευταίες διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της Διεθνούς Διάσκεψης για την Κύπρο στο Κρανς Μοντάνα της Ελβετίας, το φυσικό αέριο ουδέποτε αποτέλεσε θέμα διαπραγματεύσεων. Εντούτοις, μετά τη πετυχημένη γεώτρηση της ENI στο στόχο «Καλυψώ» του θαλασσοτεμαχίου 6 της Κυπριακής ΑΟΖ, ακολούθησε τον Φεβρουάριο του 2018 η παρενόχληση του γεωτρύπανου Saipem 12000, από τουρκικά πολεμικά σκάφη, ενώ βρισκόταν καθοδόν για τον στόχο "Σουπιά" στο θαλασσοτεμάχιο 3. Έκτοτε η Άγκυρα διαμηνύει πως δεν θα επιτρέψει μονομερείς ενέργειες από τους Ελληνοκύπριους εις βάρος των συμφερόντων και δικαιωμάτων των Τουρκοκυπρίων και προσπαθεί συστηματικά να το φέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Το ερώτημα επομένως, που μέχρι σήμερα πλανιέται μετέωρο, είναι κατά πόσον είναι εφικτή η αξιοποίηση των φυσικών πόρων εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας, χωρίς προηγουμένως να υπάρξει λύση του κυπριακού προβλήματος.

Η ομιλία του Παναγιώτη Ήφαιστου, επικεντρώθηκε στην εφαρμογή της πολιτικής κυρίως, στρατηγικής, σε αντιδιαστολή με την στρατιωτική στρατηγική. Τόνισε ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις είναι ανάγκη να έχουν επίγνωση όλου του φάσματος των δραστηριοτήτων τους και ασφαλώς την ανάγκη να είναι οι Ένοπλες Δυνάμεις κατηρτισμένες για τον αντίπαλο, τις στρατηγικές του, για τη διεθνή πολιτική, για το ποιες είναι οι δυσκολίες, τι είναι αυτό που υπερασίζονται, ποια τα αίτια του πολέμου.

Στη συνέχεια μίλησε για την έννοια της αποτροπής. Η αποτροπή, η αποτρεπτική στρατηγική κάθε αμυνόμενου κράτους είναι ένα άθλημα, ένα ταξίδι εσωτερικής και εξωτερικής εξισορρόπησης. Μια ενδιάμεση κατάσταση, αφορά σε δηλώσεις Casus Belli του επιτιθέμενου ή του αναθεωρητικού, για να εμποδίσει το αμυνόμενο κράτος να εφαρμόσει συνθήκες των δικών του θεσμών.

Ο όρος αποτροπή, δηλώνει ότι ο σκοπός είναι να μην υπάρξει πόλεμος. Είναι αποτροπή του αντιπάλου να εφαρμόσει τα σχέδιά του, να αναθεωρήσει εις βάρος άλλου με κυριαρχικό καθεστώς, αλλά όχι με πόλεμο. Γενικότερα, η αποτρεπτική στρατηγική ενός αμυνομένου κράτους αποτυγχάνει, όταν έχουμε γενικό πόλεμο, όταν έχουμε συστηματικές παραβιάσεις κρατικής κυριαρχίας και όταν έχουμε στρατιωτικές ενέργειες που κλιμακώνουν παραβιάσεις, κατάληψη μικρού ή μεγάλου μέρους της κυριαρχίας του αμυνόμενου κράτους ή παρεμπόδιση άσκησης κυριαρχίας.

Κατόπιν ο παραπάνω, αναφέρθηκε στις έννοιες της άμεσης και γενικής αποτροπής, καθώς και στην έννοια της ενδοπολεμικής αποτροπής. Άμεση αποτροπή έχουμε, όταν, τουλάχιστον η μία πλευρά είναι έτοιμη να εκτελέσει επίθεση. Γενική αποτροπή υπάρχει, όταν κάποιος διατηρεί δυνάμεις γενικώς και αορίστως, μήπως κάποιος του επιτεθεί. Ενδιάμεση κατάσταση υπάρχει, όταν, σύμφωνα πάντοτε με την τυπολογία της στρατηγικής θεωρίας, κάποιος πέρασε το φράγμα των απειλών και έχει καταρρεύσει η άμεση αποτροπή. Αυτό το οποίο, για το αμυνόμενο κράτος μετρά πάρα πολύ, είναι ο νικηφόρος γενικός πόλεμος.

Έτσι, καταλήγει ότι είναι αναγκαία η καλλιέργεια του ορθολογισμού και της προσεκτικής μελέτης των πραγμάτων, ώστε να έχουμε αποκατάσταση της άμεσης αποτροπής.

Ημερίδα με θέμα: «Διαχείριση Κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική - Αμυντική Πολιτική και Στρατηγική»

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 07 Μαρτίου 2018, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα: «Διαχείριση Κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική - Αμυντική Πολιτική και Στρατηγική»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Κωνσταντίνος Υφαντής Αναπληρωτής Καθηγητής Πάντειου Πανεπιστημίου.
- β. Δρ. Χρήστος Ζιώγας, Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- γ. Δρ. Νικόλαος Παπαναστασόπουλος, Μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
- δ. Αντιναύαρχος ε.α. Βασίλειος Μαρτζούκος Επίτιμος Δκτης Σχολής Ναυτικών Δοκίμων

Την ημερίδα παρακολούθησαν σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ και στρατιωτικοί από το ΓΣΣ/ΝRDC-GR, τη ΜΕΡΥΓΠ, τη ΣΔΙΕΠ ΣΞ, τη ΝΔΒΕ, την ΤΑΞΔΒ και την 113 ΠΜ.

Άσκηση ΙΑΣΩΝ 18 «Συμμαχικό Στρατηγείο»

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης της 15ης σειράς ΑΔΙΣΠΟ, πραγματοποιήθηκε στη Σχολή, στο διάστημα 25 έως 29 Ιουνίου 2018, η άσκηση ΙΑΣΩΝ 18 «Συμμαχικό Στρατηγείο». Την άσκηση οργάνωσε η Έδρα Διακλαδικού Αμυντικού Προσανατολισμού.

Κατά τη διάρκεια της άσκησης οι Σπουδαστές ενημερώθηκαν για τις διαδικασίες προετοιμασίας, επιχειρησιακής σχεδίασης και διεξαγωγής επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης στο πλαίσιο συμμαχικού στρατηγείου. Επίσης πραγματοποιήθηκαν διαλέξεις σε θέματα ενημέρωσης του κοινού και διαχείρισης των ΜΜΕ, από επιλεγμένους δημοσιογράφους και εξειδικευμένους Αξιωματικούς με εμπειρία σε θέματα Τύπου.

Η άσκηση ολοκληρώθηκε με την πρακτική εξάσκηση των Σπουδαστών σε θέματα χειρισμού των ΜΜΕ, με τη βοήθεια εκπαιδευτών του Πολυεθνικού Κέντρου Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης και δημοσιογράφων.

Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Operations Planning Course)

Τη Δευτέρα 19 Μαρτίου 2018 πραγματοποιήθηκε στη Σχολή, η έναρξη των μαθημάτων του Σχολείου Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Operations Planning Course) στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ.

Το Σχολείο διήρκεσε από 19 έως 28 Μαρ 18 και πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS) και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defense College - ESDC). Το σχολείο διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα.

Την έναρξη του Σχολείου κήρυξε ο Πρόεδρος της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος.

Κατά τη διάρκεια του σχολείου έγιναν εισηγήσεις από διπλωμάτες, στρατιωτικούς, εκπροσώπους Διεθνών Οργανισμών και Χωρών της ΕΕ. Το Σχολείο παρακολούθησαν στρατιωτικοί από διάφορες Χώρες της ΕΕ, καθώς επίσης υπάλληλοι διπλωματικών σωμάτων, Χωρών της ΕΕ και διαφόρων Ευρωπαϊκών Οργανισμών.

Λήξη Σχολείου Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Operations Planning Course)

Ολοκληρώθηκε την Τετάρτη 28 Μαρτίου 2018, με την τελετή απονομής πιστοποιητικών παρακολούθησης (certificates), το Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Operations Planning Course) του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (European Security Defence College - ESDC).

Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course)

Τη Δευτέρα 04 Ιουνίου 2018 πραγματοποιήθηκε στη Σχολή, η έναρξη των μαθημάτων του Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ.

Το Σχολείο διήρκεσε από 04 έως 08 Ιουν 18 και πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ) και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defense College - ESDC). Το σχολείο διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα.

Κατά τη διάρκεια του σχολείου έγιναν εισηγήσεις από διπλωμάτες, στρατιωτικούς, καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους Διεθνών Οργανισμών και Χωρών της ΕΕ. Το Σχολείο παρακολούθησαν 68 συμμετέχοντες από 15 χώρες της ΕΕ, απαρτιζόμενοι από στρατιωτικούς, μεταπτυχιακούς φοιτητές του ΠΑ.ΜΑΚ, καθώς και υπαλλήλους διπλωματικών σωμάτων χωρών της ΕΕ και διαφόρων Ευρωπαϊκών Οργανισμών.

Λήξη Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course)

Ολοκληρώθηκε την Παρασκευή 08 Ιουνίου 2018, με την τελετή απονομής πιστοποιητικών παρακολούθησης (certificates), το Σχολείο Προσανατολισμού (Orientation Course) του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (European Security Defence College - ESDC).

Επισκέψεις στην ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ

Την Τετάρτη 13 Ιουνίου 2018, επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Ναύαρχος Ευάγγελος Αποστολάκης ΠΝ, ο οποίος μίλησε προς τους σπουδαστές της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΕΘΑ».

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 07 Μαΐου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναύαρχος Νικόλαος Τσούνης ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις, Προοπτικές και Στόχοι του Πολεμικού Ναυτικού». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Υπαρχηγού ΓΕΕΘΑ

Την Τρίτη 20 Μαρτίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Υπαρχηγός ΓΕΕΘΑ Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Φλώρος ,στο πλαίσιο του Σχολείου Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Operations Planning Course) και πραγματοποίησε διάλεξη προς τους συμμετέχοντες του Σχολείου.

Επίσκεψη Διοικητού 1ης Στρατιάς

Την Παρασκευή 8 Ιουνίου 2018 επισκεύθηκε τη σχολή ο Διοικητής της 1ης Στρατιάς Αντιστράτηγος Δημόκριτος Ζερβάκης, στο πλαίσιο του Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) και πραγματοποίησε διάλεξη προς τους συμμετέχοντες του Σχολείου.

Επίσκεψη του Διοικητού της ΕΜΑΚ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 18 Απριλίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής της 2ης ΕΜΑΚ, Αρχιπύραρχος Δημήτριος Σιμιτσής, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Δομή Επιχειρήσεις ΠΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής, επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει

Συγγραφέας: Γιώργος Λεονάρδος
Τίτλος: Οι Παλαιολόγοι
Εκδόσεις: Λιβάνη

Ο Γιώργος Λεονάρδος γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Πρωτοδημοσίευσε διηγήματα το 1953 στις ημερήσιες εφημερίδες της Αλεξάνδρειας Ταχυδρόμος και Ανατολή. Σπούδασε φυσικομαθηματικός, αλλά έγινε δημοσιογράφος. Εργάστηκε στο δελτίο εξωτερικών ειδήσεων και αργότερα ως πολιτικός συντάκτης στις εφημερίδες Καθημερινή, Ναυτεμπορική, Απογευματινή, Ελευθεροτυπία, Μεσημβρινή, Έθνος και Ελεύθερος Τύπος, και ως αρθρογράφος στην οικονομική εφημερίδα Κέρδος.

Υπήρξε ανταποκριτής του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων στο Βελιγράδι, το 1964, και αργότερα, το 1976, στη Νέα Υόρκη, όπου διατέλεσε και διευθυντής του Εθνικού Κήρυκα της Νέας Υόρκης. Παρουσιαστής ειδήσεων στην ΕΡΤ και στον ANTENNA.

Ανέλαβε δημοσιογραφικές αποστολές στον πόλεμο του Βιετνάμ, στον ιρανοϊρακινό πόλεμο, στον πόλεμο του Περσικού και σε άλλες συρράξεις, καθώς και σε διεθνείς διασκέψεις.

Διετέλεσε μέλος της επιτροπής Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας για τα έτη 2009 και 2010.

Για τα ιστορικά μυθιστορήματά του “Μάρα, Η Χριστιανή Σουλτάνα” και “Η Ωραία Κοιμωμένη του Μυστρά” βραβεύτηκε με το Βραβείο Ιστορικού Μυθιστορήματος το 2000 και το 2005 αντιστοίχως από την Ελληνική Εταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων. Επίσης, από το Ίδρυμα Μπότση βραβεύτηκε το 2006 για την προσφορά του στη δημοσιογραφία και τη λογοτεχνία.

Τέλος του απονεμήθηκε από την Επιτροπή Κρατικών Βραβείων το βραβείο Μυθιστορήματος 2008 για την τριλογία “Παλαιολογία Δυναστεία” και ιδιαίτερα για το τρίτο ιστορικό μυθιστόρημά του της προαναφερθείσας τριλογίας, “Ο Τελευταίος Παλαιολόγος”.

Τέσσερα από τα ιστορικά μυθιστορήματά του έχουν εκδοθεί και σε άλλες χώρες. Το “Μπαρμπαρόσα ο Πειρατής” στην Αγγλία, Τουρκία και Ιταλία και είναι υπό έκδοση στην Ισπανία, τα “Μάρα, Η Χριστιανή Σουλτάνα” και “Μαρία η Μαγδαληνή” στην Τουρκία και τη Σερβία, ενώ “Η Ωραία Κοιμωμένη του Μυστρά” θα εκδοθεί στην Ιταλία.

Από τον Εκδοτικό Οργανισμό Λιβάνη κυκλοφορούν τα έργα του “Το Σπίτι πάνω από τις Κατακόμβες”, “Εύα”, “Οι Εραστές της Γης”, “Οι Πόλοι του Μαγνήτη”, “Το Τραγούδι της Ψυχής”, το δοκίμιο “Η Δομή του Μυθιστορήματος”, και η τριλογία για την “Παλαιολογία Δυναστεία”, με τα ιστορικά μυθιστορήματα “Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος - Ο Ελευθερωτής”, “Οι Παλαιολόγοι” και “Ο Τελευταίος Παλαιολόγος”.

Η τριλογία αυτή συμπληρώθηκε με το ιστορικό μυθιστόρημα “Σοφία Παλαιολογίνα - Από το Βυζάντιο στη Ρωσία”.

Το τελευταίο ιστορικό μυθιστόρημά του είναι “Μαγγελάνος - Τρείς Έλληνες στο τέλος του Κόσμου”.

Τα συγκλονιστικά, αποτρόπαια και αποκρουστικά γεγονότα των εμφυλίων πολέμων μεταξύ των Παλαιολόγων, που σημάδεψαν τη χωρίς επιστροφή πορεία προς την αυτοκαταστροφή και τη διάλυση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, εξιστορεί στο ιστορικό αυτό μυθιστόρημα ο Γιώργος Λεονάρδος, ο συγγραφέας για τον οποίο έχουν πει ότι «ζωντανεύει την Ιστορία».

Το βιβλίο του, καρπός ενδελεχούς μελέτης των ιστορικών λεπτομερειών και των ανθρώπινων αδυναμιών που χαρακτήριζαν τους «άρχοντες» της Πόλης, έναν αιώνα πριν την άλωσή της, αν και αυτοτελές, αποτελεί ουσιαστικά τη συνέχεια του προηγούμενου μυθιστορήματός του «Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος - Ο Ελευθερωτής».

Στο καινούριο του ιστορικό μυθιστόρημα ο Λεονάρδος αναδεικνύει με γλαφυρό τρόπο τα ηρωικά αλλά και τα «σκοτεινά» γεγονότα που επηρέασαν δραματικά τη ζωή και το μέλλον των κατοίκων του Βυζαντίου, γεγονότα που είτε εκούσια είτε ακούσια παραποιήθηκαν, ώστε να συμβάλουν στη νάρκωση του λαού για γενιές ολόκληρες.

Πρόκειται για ένα ιστορικό μυθιστόρημα, το οποίο καλύπτει τους «μέσους» Παλαιολόγους, από τον Ανδρόνικο Β' μέχρι τον Μανουήλ Παλαιολόγο, τον πατέρα του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Εξιστορεί, στην ανθρώπινη διάστασή της εποχής αυτής, το δράμα της αυτοκρατορίας και των υπηκόων της, τη σταδιακή κατάκτηση των εδαφών της από τους Οθωμανούς και τη συρρίκνωσή της, αλλά και τους δύο πολυετείς δυναστικούς πολέμους, που κατέστησαν την κατ' όνομα πια αυτοκρατορία, σε μια πόλη παντελώς αδύνατη.

Το βιβλίο αυτό, που αναφέρεται σε μια εποχή για την οποία δεν έχει γραφεί κανένα βιβλίο Έλληνα συγγραφέα ή ιστορικού (δυστυχώς, ίσως να οφείλεται στα δυσμενή γεγονότα που σημειώθηκαν), η αλήθεια εμφανώς υπερτερεί της φαντασίας, όπου αυτή χρησιμοποιήθηκε από το συγγραφέα, προκειμένου να καταστήσει ευχερέστερη και γλαφυρότερη την αφήγησή του.

«Λίγη ώρα αργότερα, μέσα στις φωνές και τις κραυγές των επιβατών και των παιδιών τους, το πλοίο έλυνε τους κάβους του από την εμπορική προβλήτα του Κεράτιου Κόλπου. Με ελάχιστα ευέλικτα ορτσαρίσματα, λόγω του ανάπρωρου ανέμου, ο έμπειρος καπετάνιο μας τιμόνιασε το πλοίο του προς την εκβολή του κόλπου, αφήνοντας πίσω του το Χρυσούν Κέρας και πλέοντας πια στην Προποντίδα, όπου ένα ούριο αεράκι, από τη μεριά του Βοσπόρου στη θάλασσα του Μαρμαρά, μας πήρε υπό την προστασία του, σπρώχνοντάς μας προς την Καλλίπολη στη διεύθυνση του πάνω στομίου του Στενού του Ελλησπόντου.

Τα παιδιά, μέσα στην τρελή χαρά που ταξίδευαν με πλοίο, έτρεξαν στην πλήρη να απενίζον το θαλάσσιο ορίζοντα. Τη ζωή που ανοιγόταν μπροστά τους...

Μόνος εγώ, εγκαταλειμμένος από τους άλλους, κατευθύνθηκα αργά προς την πρύμη του πλοίου, να προσκυνήσω με το νου μου το ναό της Αγίας του Θεού Σοφίας και να αγναντέψω με τη φαντασία μου τη ζωή που ολοκλήρωνα πίσω μου...» (απόσπασμα από το τέλος του βιβλίου "Οι Παλαιολόγοι")

Συγγραφέας: Γιώργος Λεκάκης
Τίτλος: Κατεστραμμένες Πόλεις και Χωριά στην Ελλάδα επί Κατοχής
Εκδόσεις: Κάδμος

Ο Γιώργος Λεκάκης γεννήθηκε στο Μόναχο της Γερμανίας, από Έλληνες γονείς μετανάστες, στις 17 Αυγούστου 1964. Μεγάλωσε και σπούδασε εκεί Κοινωνιολογία-Λαογραφία και Δημοσιογραφία. Είναι μέλος του ΔΣ της Εταιρείας Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας (ΕΜΑΕΜ), του ΔΣ της Επιτροπής Ενημερώσεως επί των Εθνικών Θεμάτων (ΕΕΕΘ) και μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Διεκδικήσεως των Οφειλών της Γερμανίας προς την Ελλάδα. Είναι επίσης στιχουργός, θεατρικός συγγραφέας και έχει κυκλοφορήσει τρεις ποιητικές συλλογές.

Ο Γ. Λεκάκης έχει συγγράψει τα βιβλία: «Παγκόσμια Ιστορία των Πτήσεων», «Η Θεσσαλονίκη στο Ελληνικό Τραγούδι», «7 φεγγάρια», «Ήπειρος, η γωνιά που πέτρωσε στο 5», «Τάματα και αναθήματα», «Χρονογραφήματα για την Ελλάδα και τον πολιτισμό», «Ολυμπιακοί Αγώνες», «Το ημερολόγιο ενός λοχία από την Μερόπη Πωγωνίου στον πόλεμο του '40», «Σαμοθράκη-Ιερά Νήσος», «Βήσσανη: Τα πολυφωνικά τραγούδια της», «Αιγαιο-ετυμολογίες νήσων», «Παραδοσιακές φορεσιές της Ελλάδος», «Η άγνωστη Μικρά Ασία», «Αρχαία και σύγχρονα ιστορικά ναυάγια των ελληνικών θαλασσών και η Λαογραφία της θάλασσας», «Ίμβρος παιπαλόεσσα, το Ιερό νησί του Ερμού, τ' ουρανού και των δακρύων», «Ελλάδος εγκώμιον», «Παξιό - Τα νησιά του πάθους», «Αρχαιοκαπηλίες των Γερμανών στην Ελλάδα επί Κατοχής», και «Μουσικής μύηση», "Κατεστραμμένες πόλεις και χωριά στην Ελλάδα επί Κατοχής", "Ναζί, οι βάρβαροι του 20ού αιώνα", "Η βίβλος των 100 ελληνικών νησιών", κ.ά.

Σε ανάτυπα κυκλοφόρησαν άλλες μελέτες του για τους Παξούς, την Γαύδο και την Γαυδοπούλα, την Φολέγανδρο, το Καστελλόριζο, την Σαμοθράκη, τα Διαπόντια Νησιά (Οθωνοί-Μαθράκι-Ερείκουσα), την Αστυπάλαια, την Ανάφη, τα αρχαία πέτρινα γεφύρια των Ελλήνων, τον Όμηρο και τους σχολιαστές του, τις ιαματικές πηγές της Ελλάδος, κ.ά. Επίσης επιμελήθηκε επανεκδόσεις προλόγισε βιβλία, έκανε περισσότερα από 70 ντοκουμανταίρ, κλπ.

Ως δημοσιογράφος έχει αρθρογραφήσει στις εφημερίδες «Νέα», «Ρωμιοσύνη», «Κέρδος», «Θεσσαλονίκη», «Ελεύθερος Τύπος», «Ελευθερία» του Λονδίνου, «Έθνος της Κυριακής», στο περιοδικό «Γεωτρόπιο» της «Ελευθεροτυπίας», και σε πολλά περιοδικά.

Ως συγγραφέας έχει γράψει τρία θεατρικά έργα, έχει κυκλοφορήσει τρεις ποιητικές συλλογές (την μία μάλιστα με τίτλο «Απάνθισμα», προλόγισε ο μεγάλος Έλληνας ηθοποιός Ντίνος Ηλιόπουλος).

Το 2003 ο Σύνδεσμος των εν Ελλάδι Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων (ΗΑΤΤΑ) τον βράβευσε για «την εν γένει προσφορά του στον πολιτισμό και την πολιτιστική αρθρογραφία του». Τον Δεκέμβριο του 2011 η Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας (ΕΜΑΕΜ), δια του προέδρου της, καθηγητού κ. Σταύρου Παπαμαρινόπουλου, βράβευσε στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών τον Γ. Λεκάκη για την εν γένει προσφορά του στην έρευνα.

Το νέο 450 σελίδων βιβλίο του Γ. Λεκάκη έρχεται ως συνέχεια των πολύκροτων βιβλίων του «Αρχαιοκαπηλίες των Γερμανών στην Ελλάδα επί Κατοχής» και «Ναζί, οι βάρβαροι του 20ού αιώνα» (και τα δύο από τις εκδόσεις «Κάδμος»), που έθεσαν και τα κλεμμένα πολιτιστικά αγαθά μας - και όχι μόνον - στο τραπέζι των διεκδικήσεων των οφειλών της Γερμανίας προς την Ελλάδα.

Πρόκειται για το 3ο βιβλίο της σειράς που αναφέρεται στις κλοπές, λεηλασίες και φθορές των πολιτιστικών μας αγαθών, από τους Γερμανούς επί Κατοχής (αλλά και άλλους) βάσει επίσημων στοιχείων και εγγράφων του Ελληνικού και του Γερμανικού κράτους...

Ανάμεσα στα θέματα και τα κεφάλαια του βιβλίου είναι τα εξής:

Τελικά, πόσα μας χρωστά η Γερμανία; Το σημερινό δημόσιο χρέος μπορεί να καλυφθεί κατά 97% από τα οφειλόμενα της Γερμανίας προς την Ελλάδα, μόνο από τα κατοχικά δάνεια! Νέες αποκαλύψεις και στοιχεία για τις θηριωδίες των Γερμανών... Άγνωστα Ολοκαυτώματα... Κατοχή, αθλητισμός και Αντίσταση... Γερμανοί κατά... Παναγίας και Παναγιά... εναντίον Γερμανών... Ναζί, εβραίοι και Χόλλυγουντ...

Πού είναι τα 1.457 κλεμμένα αρχαία κυκλαδικά ειδώλια; Τα κλεμμένα αρχαία έργα τέχνης της Κω; Η αρχαιολογική "αποψίλωση" της Μήλου από Γερμανούς, η κλοπή της Κύπρου... Οι Γερμανοί πουλάνε τα κλεμμένα αρχαία μας... Έργα τέχνης που έκλεψαν οι ναζί από τους εβραίους... Έργα τέχνης κλεμμένα από τους ναζί στην Ολλανδία. Και 460 πίνακες Ελλήνων καλλιτεχνών. Όλα αυτά τα σημαντικά στοιχεία αναφέρει το νέο ερευνητικό βιβλίο του Γ. Λεκάκη.

Οι Γερμανοί πωλούν ακόμη και τώρα αρχαία ελληνικά έργα τέχνης σε κεντρική γκαλερί του Μονάχου! Και στο Βερολίνο... Και στην Σουηδία... Και στην Δανία... Κλεμμένοι ή παράνομα φυγαδευθέντες σφραγιδόλιθοι και άλλα αρχαία αντικείμενα από την Ελλάδα, που ευρίσκονται σε ξένα μουσεία...

Αλλά και πώς εξαφανίσθηκε η πόλη της αρχαίας Σπάρτης, από τον Γάλλο αββά Φουρμόν... Πώς οι Γάλλοι έκλεψαν τις... «Μαγεμένες» «θυγατέρες της Θεσσαλονίκης»... Και πόσες οι εισπράξεις του Λούβρου από τα ελληνικά εκθέματα... Συνεχίζοντας: Άνθρωποι στους... φούρνους εν έτει 2013; Τα «πειράματα του Άουσβιτς» του δρ. Θάνατου-Μένγκελε εκσυγχρονίζονται και συνεχίζουν...

Δημοπρασίες αρχαίων μέσω διαδικτύου και από τους ισλαμιστές! Η Χαμάς πουλάει έναν Απόλλωνα!...

Εκπομπές, άρθρα, παρουσιάσεις του θέματος των αρχαιοκαπηλιών και των καταστροφών από τους ναζί και από άλλους... Άρχισαν αγωγές Ελλήνων πολιτών κατά του Γερμανικού Δημοσίου για τις ζημιές της Κατοχής!

Και οι κατεστραμμένες πόλεις και χωριά στην Ελλάδα επί Κατοχής, από επίσημη έκθεση του ελληνικού κράτους, του 1946!

Τέλος, τα ισχυρότερα "χαρτιά" της Ελλάδος: Η ρηματική διακοίνωση της ελληνικής κυβέρνησης προς την κυβέρνηση της Γερμανίας και το ΦΕΚ του 1976...

Καλλιτεχνική ματιά

Τριαντάφυλλος Ηλιάδης - Ζωγράφος

Ο Τριαντάφυλλος Ηλιάδης γεννήθηκε το 1950 στον Πετεινό Ξάνθης, από γονείς αγρότες και με σοβαρή αναπηρία στο πόδι και στα χέρια. Άρχισε από πολύ μικρή ηλικία να ζωγραφίζει με το στόμα, μια και η φύση της αναπηρίας του, του είχε στερήσει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα χέρια του. Από την ενασχόλησή με την ζωγραφική αντλεί αισιοδοξία και χαρά για τη ζωή, που ενισχύεται όταν τα έργα του γίνονται αντικείμενο θαυμασμού από τον κόσμο.

Ασχολείται συστηματικά με τη ζωγραφική από το 1960, το 1967 έρχεται σε επαφή με τη Διεθνή Ένωση Αναπήρων Καλλιτεχνών V.D.M.F.K, που εδρεύει στο Λιχτενστάιν και το 1970 γίνεται μέλος της και από τότε ζωγραφίζει γι' αυτή. Η Ένωση, διοργανώνει εκθέσεις με έργα καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το στόμα ή τα πόδια και τυπώνονται τα σε κάρτες και ημερολόγια εξασφαλίζοντας στα ανάπηρα μέλη της μια αξιοπρεπή διαβίωση.

Ο Τριαντάφυλλος Ηλιάδης έχει κάνει πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει πολλές διακρίσεις για το έργο του. Έχει τιμηθεί από πολλούς φορείς και σημαντικά πρόσωπα, μεταξύ αυτών από την Ακαδημία Αθηνών ενώ έλαβε το 3ο παγκοσμίο βραβείο της Ένωσης V.D.M.F.K, στη Μελβούρνη της Αυστραλίας. Έχει εκτιμηθεί το έργο και η ψυχική του δύναμη από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο καθώς και από τους Προέδρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, Κωστή Στεφανόπουλο, Κάρολο Παπούλια και Προκόπη Παυλόπουλο που έχουν επισκεφθεί τις εκθέσεις του.

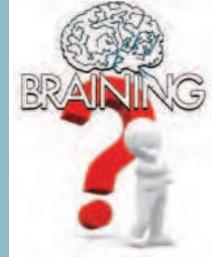

Πορεία συνεχής προς την τελείωση

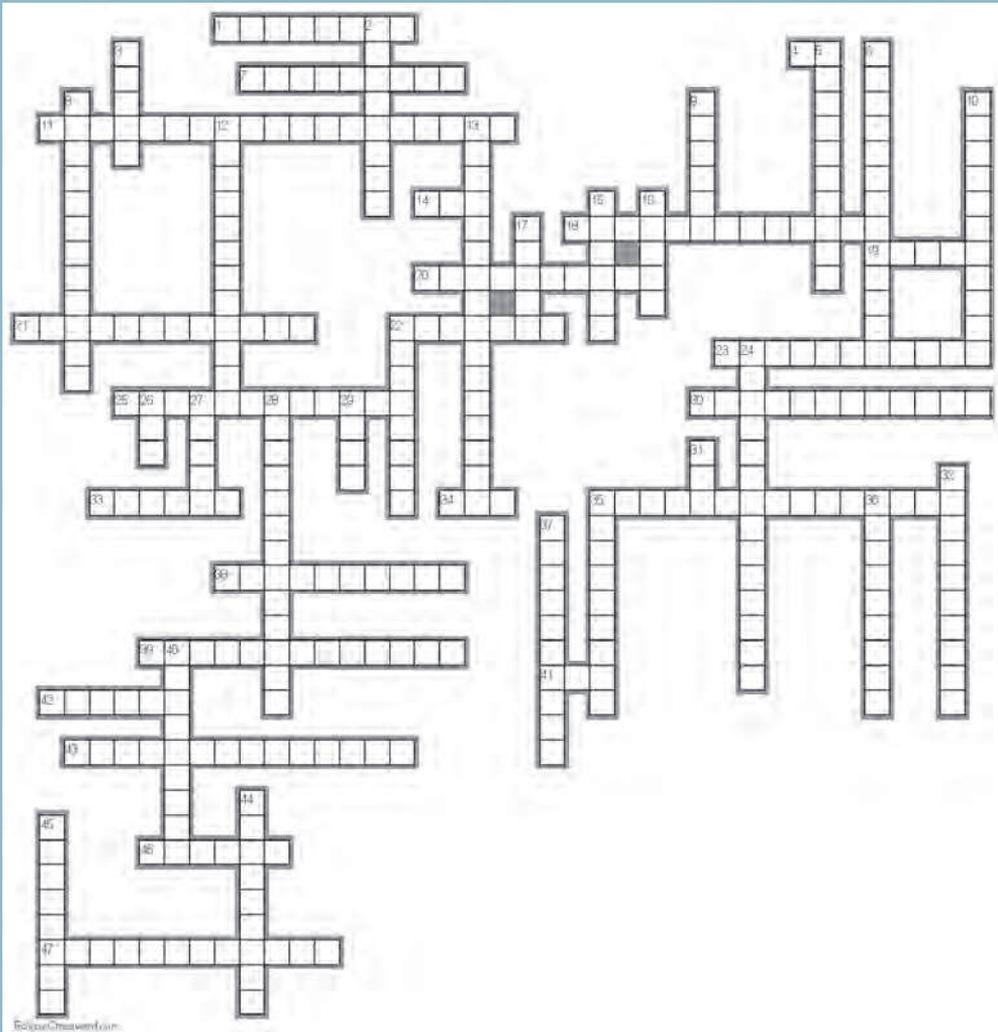

Σταυρόλεξο

Σταυρόλεξο Νο 2

Δημιουργία-Επιμέλεια Σταυρόλεξου: Αντχος Νικολαΐδης Θεόφιλος ΠΝ

* Το σταυρόλεξο αποτελεί Άσκηση Εφαρμογής του Διακλαδικού Κανονισμού ΔΚ 2-1/2012/ΓΕΕΘΑ

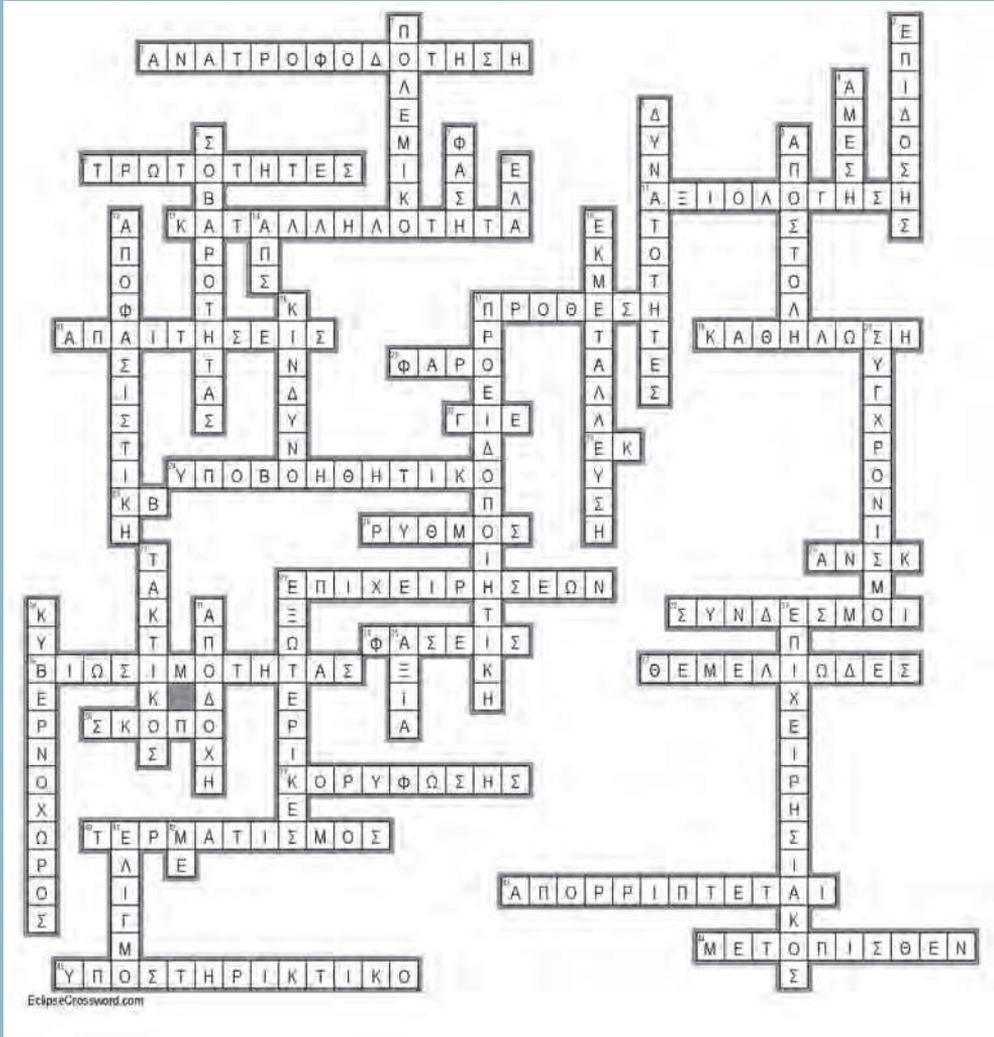
ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Υπάρχουν στην πρόθεση του Διοικητή και δηλώνουν την επιθυμία του με την ολοκλήρωση της επιχείρησης
4. Από πού προσδιορίζεται η αξία έκαστου κριτηρίου επιλογής του Διοικητή (συντομογραφία)
7. Τι ΑΝΣΚ είναι: «Η σταθεροποίηση της περιοχής και η επίλυση της κρίσης στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο βίας.»
11. Είναι μέτρα που απαντούν στο ερώτημα: «Προβάνουμε στη σωστή ενέργεια;»
14. Έτσι ορίζεται η πολιτική και/ή στρατιωτική κατάσταση, η οποία είναι απαραίτητο να υφίσταται όταν μια επιχείρηση έχει περατωθεί με ευνοϊκούς όρους (συντομογραφία)
18. Αποτελεί μια από τις δραστηριότητες της εκτίμησης αποτελεσματικότητας
19. Τον βρίσκουμε στην πρόθεση του Διοικητή
20. Μας παρέχουν ενέργειες (έργα), που συμβάλλουν στην αλλαγή των δυνατοτήτων ή της συμπεριφοράς των δρώντων εντός του επιχειρησιακού περιβάλλοντος
21. Έτσι λέγονται οι γραμμές που απεικονίζουν, τοπικά, χρονικά και κατά σειρά όλες τις επιμέρους επιχειρήσεις που πρέπει να διεξαχθούν στα ΑπΣ
22. Αποτελεί μια από τις δραστηριότητες της εκτίμησης αποτελεσματικότητας
23. Ως επιλογές σχεδιάζονται να εκτελεστούν ως αντιδράσεις στις προβλεφθείσες εκβάσεις της επιχείρησης, με σκοπό να παρέξουν στο Διοικητή τη δυνατότητα να διατηρήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων στην επόμενη φάση της επιχείρησης
25. Υπάρχουν στην πρόθεση του Διοικητή και προσδιορίζουν τους αποδεκτούς κινδύνους και αντικατοπτρίζουν το πνεύμα του
30. Έτσι λέγονται τα σημεία κλειδιά από τα οποία περνούν οι διαδρομές προς τα ΚΒ
33. Δραστηριότητα / Ενέργεια του τακτικού πλαισίου
34. Αναφέρεται στο ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον και στους κινδύνους - απειλές κατά της άμυνας ή της ασφάλειας της χώρας (συντομογραφία)
35. Λέγεται το στάδιο που διευκρινίζει τι πρέπει να επιτευχθεί
38. Αποτελεί κριτήριο αρχικού ελέγχου βιωσιμότητας
39. Έτσι λέγεται η τέχνη με την οποία ο Διοικητής συλλαμβάνει την ιδέα (τρόπο), αποτελεσματικής χρησιμοποίησις των δυνάμεων - μέσων για να επιτύχει τους ΑΝΣΚ
41. Έτσι λέγεται η αναλυτική διαδικασία που έχει σκοπό να βοηθήσει το προσωπικό, σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας, να διαχειριστεί τον κίνδυνο (συντομογραφία)
42. Πώς λέγετε η προσέγγιση που επιδιώκει να εκμεταλλευτεί τις φυσικές και ηθικές αδυναμίες της αντίπαλης δύναμης, αποφεύγοντας τα ισχυρά της σημεία
43. Βάση αυτού συντονίζονται οι χρόνοι σχεδίασης (συσκέψεις, έκδοση προϊόντων κάθε σταδίου κτλ.)
46. Μας βοηθούν να αποφύγουμε ανεπιθύμητες επιχειρησιακές παύσεις
47. Ως επιλογές σχεδιάζονται να εκτελεστούν ως αντιδράσεις στις προβλεφθείσες εκβάσεις της επιχείρησης στην ίδια φάση

ΚΑΘΕΤΑ

2. Έτσι λέγονται τα κριτήρια που δίδονται από το Διοικητή κατά το 3ο στάδιο της επιχειρησιακής σχεδίασης
3. Είναι το στάδιο όπου θεμελιώνεται η απαίτηση για διεξαγωγή της επιχειρησιακής σχεδίασης
5. Η Εκτίμηση της λαμβάνει υπόψη το πόσο συχνά αναμένεται μια επικίνδυνη κατάσταση να επηρεάσει το υπό εξέταση σύστημα ή μία συγκεκριμένη επιχείρηση και κατά πόσον είναι αναμενόμενο να συμβεί κάτι τέτοιο
6. Έτσι ονομάζεται το πλαίσιο με το οποίο διαμορφώνονται και περιγράφονται οι τρόποι ενεργείας και η ιδέα ενεργείας
8. Τέτοιο έργο είναι η παραπλάνηση
9. Λέμε ότι τον πετύχαμε, όταν οι δυνάμεις μας επιτύχουν πλεονεκτική θέση σε σχέση με τις αντίπαλες δυνάμεις, από την οποία μπορεί να τις απειλήσουν ή να τις εξουδετερώσουν
10. Ανανεώνονται και επικαιροποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια της διεξαγωγής της σχεδίασης
12. Πώς λέγεται ο πίνακας ενεργειών που επιτρέπει στο Διοικητή και την ομάδα σχεδίασης να οραματιστεί πώς τα συνιστάμενα στοιχεία της δύναμης μπορούν να εναρμονιστούν σε χρόνο και χώρο, ώστε να δημιουργήσουν συνέργειες
13. Αποτελεί κριτήριο αρχικού ελέγχου βιωσιμότητας
15. Πώς λέγονται οι περιοχές εδάφους ή θαλάσσιες περιοχές επιχειρήσεων απ' όπου εκπορεύονται οι ενέργειες και οι κινήσεις μιας συγκεκριμένης δύναμης για την υλοποίηση συγκεκριμένων ΑΝΣΚ
16. Είναι επιχειρησιακή και αποτελεί την προσωρινή διακοπή των προκαθορισμένων ενεργειών κατά τη διάρκεια της επιχείρησης
17. Έτσι ονομάζουμε το βαθμό που δίνουμε σε κάθε κριτήριο του Διοικητή
22. Δραστηριότητα / Ενέργεια του τακτικού πλαισίου
24. Έτσι ονομάζονται οι τρόποι ενεργείας που προκύπτουν μετά τον καταγισμό ιδεών από στο 3 στάδιο της επιχειρησιακής σχεδίασης.
26. Προσδιορίζονται συνδυάζοντας τις Κρίσιμες Απαιτήσεις και τις Κρίσιμες Τρωτότητες του ΚΒ (συντομογραφία)
27. Δραστηριότητα / Ενέργεια του γεωγραφικού πλαισίου
28. Τέτοιο έργο είναι η επιστράτευση
29. Σ' αυτό αναφερόμαστε όταν απαντάμε στα ερωτήματα: «Ποιος, Τι, Πού, Πότε»
31. Πώς λέγεται η ενημέρωση που γίνεται από την ομάδα σχεδίασης στο Διοικητή κατά το 2ο στάδιο (συντομογραφία)
32. Σε τέτοιες γραμμές ενεργεί μία δύναμη όταν οι επιχειρήσεις της αποκλίνουν από ένα κεντρικό σημείο
35. Έτσι διατυπώνει και μεταβιβάζει την πρόθεσή του ο Διοικητής
36. Όταν οι ΕΔ επιφέρουν συνολικό αποτέλεσμα κατά του αντιπάλου μεγαλύτερο από αυτό που θα επιτύχαναν αν επιχειρούσαν μόνες τους, τότε λέμε ότι πετύχαμε ...
37. Έτσι λέγεται η κατάσταση που μπορεί να εξελιχτεί σε αιτία τραυματισμού ή απώλειας προσωπικού, καταστροφής υλικού - εγκαταστάσεων, ή και μερικής - ολικής αποτυχίας οιασδήποτε επιχείρησης
40. Αποτελεί κριτήριο αρχικού ελέγχου βιωσιμότητας
44. Έτσι ονομάζουμε τα κριτήρια που μας παρέχουν μετρήσιμες ή ορατές προϋποθέσεις αναφορικά με τις φυσικές, κυβερνοχώρου ή και ηθικές συνθήκες ή αποτελέσματα που πρέπει να πετύχουμε
45. Κατά την εφαρμογή της ΔΕΚ έτσι λέγεται η επισταμένη παρακολούθηση της ανατεθείσης δραστηριότητας

Σταυρόλεξο Νο 1 ΛΥΣΗ

Απάνθισμα Σοφίας

Αγαθός, αγαθόν, αγαθότης

Ο δη πρώτον αυ των θειών ηγεμονούν εστίν αγαθών, η φρόνησις· δεύτερον δε μετά νού σώφρων ψυχής έξις· εκ δε τούτων μετ' ανδρείας κραθέντων τρίτων αν είη δικαιοσύνη· τέταρτον δε ανδρεία.

(Εκείνο δε πάλι που από τα θεϊκά αγαθά στέκει πιο πάνω είναι η φρόνηση· δεύτερο η σωφροσύνη, που συνοδεύεται απ' τη λογική· κι απ' αυτά, αφού ανακατευτούν με την ανδρεία, θα προέλθει τρίτο η δικαιοσύνη· και τέταρτο η ανδρεία.)

Πλάτωνα (Νόμ. Ι, 631C)

Ανδρί μελετητέον ου το δοκείν είναι αγαθόν αλλά το είναι, και ίδια και δημοσία.

(Ο άντρας πρέπει να φροντίζει όχι φαινομενικά να παρουσιάζεται καλός, αλλά και να' ναι κι από μέσα του τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο βίο.)

Πλάτωνα (Γοργ., 527 C)

Δήλον ούν εκ των ειρημένων ότι ουχ οίόν τε αγαθόν είναι κυρίως άνευ φρονήσεως, ουδέ φρόνιμον άνευ της ηθικής αρετής

(Είναι φανερό απ' τα προηγούμενα, ότι κανείς δεν μπορεί να 'ναι στην κυριολεξία αγαθός χωρίς φρόνηση, ούτε φρόνιμος χωρίς ηθική.)

Αριστοτέλη. Ηθ. Νικ. Ζ'

424 ΓΣΝΕ

Οδοντιατρείο Φρουράς Θεσσαλονίκης

Το 424 ΓΣΝΕ Οδοντιατρείο Φρουράς Θεσσαλονίκης, εδρεύει στο κέντρο της πόλης εντός του παλιού 424 ΓΣΝΕ (Λεωφόρος Γρ. Λαμπράκη 3) στο "Στρατόπεδο Κώττα" και εξυπηρετεί όλους τους δικαιούχους που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις. Ώρες λειτουργίας καθημερινές 08.00-13.30.

Ώρες εξέτασης ασθενών 09:00-13:00.

Στον πλήρως ανακαινισμένο χώρο βρίσκονται εγκατεστημένες 11 οδοντιατρικές έδρες και ο σύγχρονος απαραίτητος εξοπλισμός που χρειάζεται για την αντιμετώπιση όλου του φάσματος της οδοντιατρικής.

Αναλυτικότερα, στον χώρο μας λειτουργούν:

1. Οδοντοπροσθετικό Τμήμα
2. Οδοντοθεραπευτικό Τμήμα
3. Ορθοδοντικό-Παιδοοδοντιατρικό Τμήμα
4. Περιοδοντολογικό Ιατρείο
5. Ενδοδοντικό Ιατρείο
6. Χειρουργικό Ιατρείο

Το προσωπικό του Οδοντιατρείου Φρουράς αποτελείται από εξειδικευμένους οδοντίατρους της Στρατιωτικής Σχολής Αξιωματικών Σωμάτων και εξυπηρετεί όλους τους δικαιούχους του 424 Στρατιωτικού Νοσοκομείου όπως ορίζεται με τις ισχύουσες διατάξεις.

Ο χώρος τηρεί πλήρως τις σύγχρονες απαιτήσεις υγιεινής και τους κανόνες αποστείρωσης που χρειάζονται για την ασφαλή αντιμετώπιση των ασθενών.

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημοσθένη Βιτετζάκη
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

το παρόν τεύχος είναι αφιερωμένο στον ηρωικό πιλότο του Mirage M2000-5, που απωλέσθη κατά την πώση του αεροσκάφους του την 12 Απριλίου 2018. Το μοιραίο Mirage επέστρεψε στην 135 Σμηναρχία Μάχης Σκύρου, απ' όπου είχε απογειωθεί μαζί με άλλο ένα, για να αναχαιτίσουν τουρκικά μαχητικά που είχαν παραβιάσει το FIR Αθηνών. Κατέπεσε στις 12:15 εννέα ναυτικά μίλια βορειοανατολικά της νήσου Σκύρου.

Ο ηρωικός Αξιωματικός είναι ο Σμηναγός (Ι) Γεώργιος Μπαλταδώρος.

Οι Ένοπλες Δυνάμεις στην ξηρά στην θάλασσα και στον αέρα, στο πλαίσιο της αποτροπής, φυλάνε καθημερινά Θερμοπύλες και οι πεσόντες νεκροί μας παραγγέλλουν: «Ω Ξειν, αγγέλλειν Λακεδαιμονίους ότι τήδε κείμεθα τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι», προσπαθώντας να εξασφαλίσουν ότι η κοινή γνώμη των απανταχού Λακεδαιμονίων θα ενημερώνεται ότι έπραξαν σύμφωνα με τις επιταγές της ηθικής τους τάξης.

Η κύρια αποστολή της Πολεμικής Αεροπορίας μας, είναι η άρτια οργάνωση, στελέχωση, εξοπλισμός, εκπαίδευση, αξιολόγηση και προπαρασκευή του προσωπικού της με σκοπό την ανάπτυξη αεροπορικής ισχύος, ικανής να προασπίσει τα εθνικά συμφέροντα, πρωταρχικά μέσω της «ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ» και αν αυτό δεν καταστεί δυνατό να διεξάγει άμεσα εντατικές και παρατεταμένες αεροπορικές επιχειρήσεις για την απόκτηση και διατήρηση του μέγιστου δυνατού βαθμού αεροπορικού ελέγχου, να διασφαλίσει την αεράμυνα της χώρας, να παρέξει αεροπορική προστασία και υποστήριξη στις επιχειρήσεις των άλλων Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων και να συμβάλλει στην επίτευξη των εθνικών στόχων.

Συνεπώς, και ενώ βρισκόμαστε σε περίοδο ειρήνης, η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας, έχει ως αποτέλεσμα στο πλαίσιο αυτής της αυτονόητης αποστολής της Πολεμικής Αεροπορίας, να απογειώνονται καθημερινά αεροσκάφη μας για να συμμετέχουν σε αναχαιτίσεις και αερομαχίες με τουρκικά αεροσκάφη που εκτελούν παραβάσεις των κανόνων εναέριας κυκλοφορίας και παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου. Γεγονός που πέρα από την κόπωση και φθορά προσωπικού και υλικού συντηρεί μία ένταση, που συνοδεύει ως αναπόσπαστο κομμάτι κάθε συνάντηση των ελληνικών και τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων. Ένταση που έχει το δυναμικό να προκαλέσει σοβαρά ατυχήματα και κρίσεις μεταξύ των χωρών.

Πρωταγωνιστής και κύριος αρωγός της προσπάθειας της Πολεμικής Αεροπορίας ειδικά και των Ενόπλων Δυνάμεων γενικά, αποτελεί το προσωπικό τους που με τις άοκνες προσπάθειές του, μη φειδόμενο κόπων και κινδύνων, επιτελεί στο ακέραιο το καθήκον του με υψηλό αίσθημα ευθύνης και επαγγελματισμό.

Είναι ιερό μας χρέος να διατηρούμε ζωντανή τη μνήμη όλων αυτών των συναδέλφων μας που έχασαν τη ζωή τους κατά την εκτέλεση του ηθικού χρέους όλων μας απέναντι στην πατρίδα.

Καλή ανάγνωση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης γεννήθηκε το 1963 στα Χανιά Κρήτης, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1981 και αποφοίτησε το 1985, οπότε και ονομάστηκε Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού.

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού, ΔΠΒ Σχηματισμών, ΣΣΕ, ΣΠΒ, 79 ΑΔΤΕ, σε γενικές θέσεις στο ΓΕΣ, την 1η ΣΤΡΑΤΙΑ και την ΑΣΔΕΝ.

Επιπλέον έχει διατελέσει Διοικητής στο 95 ΤΕ, στη 196 Α/Κ ΜΒΠ, στη ΔΠΒ/1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ, στην 79 ΑΔΤΕ, Υποδιοικητής στη Σχολή Πυροβολικού, Υποδιευθυντής και Διευθυντής στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΓΕΣ.

Είναι απόφοιτος όλων των σχολείων του Όπλου του Πυροβολικού που προβλέπονται κατά βαθμό, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ).

Είναι απόφοιτος του Κέντρου Διπλωματικών και Στρατηγικών Μελετών (CEDS) Αθηνών και του Τμήματος Στρατηγικών Πληροφοριών της Διακλαδικής Σχολής Πληροφοριών.

Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει μία κόρη.

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Οι Μεταναστάσιμες Συνάξεις ως Πηγή της Θείας Ευχαριστίας"
του Πρωτοπρεσβύτερου **Νεκτάριου Μαρκάκη**, Στρατιωτικού Ιερέως 1

"Το Μακεδονικό Ζήτημα και ο Μακεδονικός Αγώνας"
του Σχη (ΑΣ) **Κωνσταντίνου Β. Ζιάκα**, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ 7

"Κυβερνοάμυνα ως σύγχρονο Στρατηγικό Κέντρο Βάρους"
του Πχη **Χαράλ. Γκιώνη ΠΝ**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 21

"Οι Ιδιώτητες Στρατιωτικές Εταιρίες Ασφάλειας"
του Τχη (ΠΒ) **Ελευθ. Παπαδόπουλου**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 25

"Βασικές αρχές πολέμου στη βρετανική Ειδική Επιχείρηση «BARRAS»
(2000), στη Σιέρα Λεόνε"
του Ανχη (ΠΖ) **Γεώργιου Κωστή**, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 37

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης

60

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

66 Ημερίδα Έδρας “ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ”

72 Ημερίδα με θέμα “Διαχείριση Κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική - Αμυντική Πολιτική και Στρατηγική”

74 Άσκηση ΙΑΣΩΝ 18 “Συμμαχικό Στρατηγείο”

76 Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

78 Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

80 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ

82 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ

84 Επίσκεψη Υπαρχηγού ΓΕΕΘΑ

85 Επίσκεψη Διοικητού 1ης Στρατιάς

86 Επίσκεψη Διοικητού ΕΜΑΚ

87

Η Βιβλιοθήκη μας

91

Καλλιτεχνική Ματιά

92

Σταυρόλεξο

95

Απάνθισμα Σοφίας

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.Δι.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.Δι.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίσθηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr